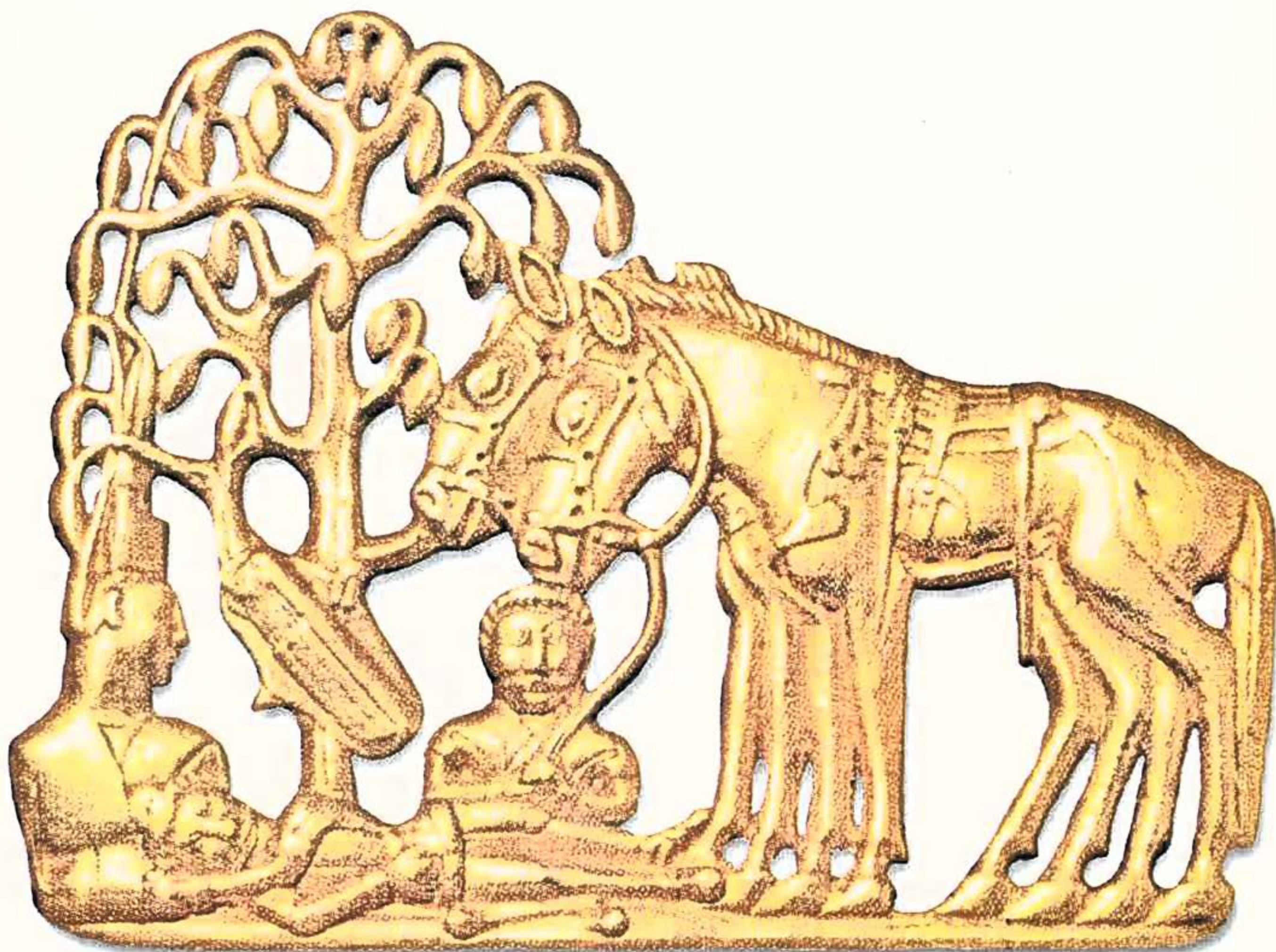
Pap Gábor

HAZATALÁLÁS

„A jelenés végtelenül egyszerű, meleg emberi hangon szólal meg.

– A sötétség kora jött el. Keresd meg a maradék fényeket, és gyűjtsd össze őket! Világíts a világnak, hogy visszataláljon Teremtőjéhez.

– Adj erőt, Nagyúr, hogy legyőzhessem ellenségeinket! Vagy pusztítsd el őket temagad, hogy írmagjuk se maradjon! Az emlékük is vesszen ki a világból!...

– Amíg gyűlöletre csak gyűlölettel tudsz válaszolni, veszve vagy te is, a néped is. A világot csak önkéntes és teljes áldozattal menthetjük meg. Most nem hiszel nekem. Majd megtapasztalod.

Már csak a fényoszlop látszik a sátornyílásban."

Pap Gábor

HAZATALÁLÁS

„...az Úr 895. esztendejében...”

FILMKÖLTEMÉNY

PÓDIUM MŰHELY EGYESÜLET, DEBRECEN,
MAGYAR ŐSTÖRTÉNETI KUTATÓ ÉS KIADÓ KFT., BUDAPEST,
MAGÁNYOS KIADÓ, DEBRECEN, 1996

A kötet a Millecentenárium évében jelenik meg

Az első-hátsó borítón szkíta övcsat-pár, az ún. „Nagy Péter-aranyak" közül
(Kr. e. V–IV. század)

Az illusztrációkat Novák Tamás készítette

Felelős kiadó: Szabó Tibor, a Pódium Műhely Egyesület vezetője
Tipográfia: Antal István
Képfeldolgozás: AppleScan Reprodukciós Stúdió, Debrecen
Nyomás, kötés: TIT Nyomda, Budapest
Felelős vezető: Nyírő András

ISBN 963 7629 07 6

A HONALAPÍTÁS TÖRTÉNETISÉGE

Negyedszázada vonta be ismét a múltjuk iránt érdeklődő magyarokat az őstörténet-kutatásba László Gyula a nevezetessé vált „kettős honfoglalás"-elméletével. Hamarosan tudományos ismereteket terjesztő könyvek jelentek meg, eligazítandók az olvasókat, hiszen 1945 után hosszú ideig leplezetlenül politikai kérdés volt a magyar honfoglalással kapcsolatos állásfoglalás. Különösen felkavarta a kedélyeket az a lehetőség, hogy a Kárpát-medencében már a Kr. utáni IX. század végét *megelőzően* is élhettek, mégpedig jelentős számban, magyarul beszélő népek, amelyek rokonként fogadták Árpád fejedelmet.

Általánosan elfogadott volt, lényegében 1990-ig, hogy csakis azok a nézetek és vélemények tudományosak, amelyek nem kérdőjelezik meg a finnugor rokonság elméletét. Viták legfeljebb abban a tekintetben lehettek, hogy őseink az Urál hegységtől keletre vagy nyugatra éltek-e, és a baskíriai Magna Hungáriából a VII., vagy csak a IX. században „sodródtak le" délebbre. Dienes István szép kiállítású könyve (1972) sokakban feltámasztotta az érdeklődést és megerősítette az önbecsülést, hogy lám, mi, magyarok, ugyan mások vagyunk, mint szláv és germán szomszédaink, de értékes múltunk van, tárgyi és szellemi hagyatékunk nemes és mutatós. 1988-ig nem is jelent meg újabb díszes történeti képeskönyv (Árpád népe, László Gyula munkája). Nagyon sokat számított a gyermekek nevelésében az „50 rajz a honfoglalásról", de a történettudomány hivatalos képviselőit láthatólag ez kevésbé zavarta. A történeti közvélemény-formálás biztos kezekben maradt. 1975-ben nagy példányszámban (és mindössze 15 Ft-os árban!) piacra került a „Verecke híres útján...", amelyben a szerző, Fodor István szépen elmagyarázta az olvasóknak, mi a helyes, mi a tudományos, mi a megalapozott. Az elmúlt két évtizedben tucatnyi könyv viseli „A magyar honfoglalás", „A magyar őstörténet", „A magyar honalapítás", „A honfoglalás-kori magyarság", „Magyarország története távlatból", „A magyarság keletkezése", „Honfoglaló fejedelmek", „Honnan jöttünk?", „Emlékezzünk régiekről", „Őstörténetünk", „Kik vagyunk? Honnan jöttünk?", „Számadás népünkről", „Magyar honfoglalás, honfoglaló magyarok" címet, ám képszerűen láttatni igazából egyik könyv sem tudott, s ennek nemcsak az az oka, hogy a szerzők erre talán nem is nagyon törekedtek, hanem sokkal inkább, hogy nem volt meg a reá való ké-

pességük. Íróasztal mögött görnyedve, adatokat könyvekből kimásolgatva termelékeny lehetett a szerző, egy letűnt régi kort megidézni azonban így nem lehet. Az ismeri az őseit, aki meg tudja rajzolni az arcvonásaikat, aki fel tudja öltöztetni őket, aki be tudja rendezni a házaikat, aki maga előtt látja az egykori tájat, aki fogalmat tud alkotni gondolkodásukról, aki sejti imájukat és maga is hiszi a mindenkori Istent, aki végig tudna menni – lóháton! – Vereckétől Kordováig, aki tudja, hogy egy népet nem az jellemez, amit róla ilyen-olyan idegenek torzan-hamisan-hazugan feljegyeztek, hanem amit magáról tart, és amit magában megtart, amit szent hagyományként őriz és ápol. Minden népnek saját története van, amely úgy része az egyetemes történelemnek, hogy abba beleépül. De hogyan épülhet bele? Adat-morzsák egymás mellé rakosgatása, kellő szorgalommal, testes művé dagadhat, de vajon ez történelem-e? Hihetünk-e olyan tudósoknak, akiknek nincs képzeletük, s egyáltalán, érdemes-e hinnünk nekik? Lehet-e bizalmunkra érdemes az a kutató, aki távfűtéses dolgozószobájában arról írogat, hogy őseink a Kászpi-tótól a Kárpát-medencébe úgy jutottak el, hogy a 20-30 fokos hidegben sátoros szekereken és sátrakban kuporogtak, de ahelyett hogy megfagytak volna, mindenkit legyőztek, bár maguk is „szakadatlanul menekültek"? El lehet-e hinni, hogy a szkítáknak, a világbíró Atilla húnjainak, az Európát hódoltató avaroknak és nekünk, magyaroknak ne lettek volna fűthető, kényelmes házaink? El lehet-e hinni, hogy igazi nomádok voltunk, akiknek legfőbb gondja méneseink terelgetése és a letelepedett népek kirablása volt? El lehet-e hinni, hogy Árpád népe százezernyi lélekszámú sem volt, mégis megőrizte a nyelvét, sőt elmagyarosította az itt talált háromszor akkora szláv lakosságot? Magyar történész-e az, akinek, ha a magyarokról kedvezően szóló forrással találkozik, „az első gondolata mindig a kételyé"? Igaz-e attól egy állítás, hogy „mérvadó körök" annak tartják? Menekülés volt-e a magyarok bejövetele? Miért mondanak igazat az idegenek, és miért hazudnak szüntelen nemzeti krónikáink? Ha úgy akarjuk saját történelmünket beépíteni a világtörténelembe, hogy ócsároljuk magunkat, ne csodálkozzunk, hogy a világ nem kíváncsi ránk! Rangos kutatók azt állítják, hogy szó sem lehet tudatos honalapításról, tervszerű honfoglalásról, hiszen eleink nem is akartak megmaradni a Kárpát-medencében, hanem továbbigyekeztek Felső-Itáliába! Kényszerű véletlenek összejátszása, hogy végül is itt maradtunk?!

Nyilvánvalóan torz és hamis az a kép, amelyikből hiányoznak értékeink, amelynek felfestői mellőzik népünk ősi kultúrájának olyan jegyeit, mint a rovásírás, a magas szintű földművelés, a várépítés tudománya. Nem lehet „történeti zsákutcának" nevezni a IX–X. századi társadalmunkat, csak azért, hogy az utókor előtt jelentéktelenségünket hangoztathassuk. Mert tudnunk kell: történelmet nem azért írunk, hogy különféle eredetű és értékű adatokat egybehordjunk és látásmódunknak megfelelően csoportosítsunk, hanem azért, hogy *irányt* mutathassunk a ma élőknek. Ezért szükséges időszakonként történelmi látványt is készíteni. Ilyen volt a maga korában a Feszty-körkép, a Hősök tere szoborcsoportja, a művészeti alkotások garmadája. Korunkban a legnagyobb látvány a film. Ez a leghatásosabb, ez szólít meg legtöbb embert. Csaknem egyenértékű a filmmel a színházi bemutató, amint az „István, a király" és az „Atilla, Isten kardja"

rockoperák bizonyítják. A film azonban mégiscsak teljesebb, nagyobb erejű. Érthető hát, ha élni kívánnak vele mindkét oldalon. Azok is, akik rombolni és gyengíteni akarnak, s azok is, akik a múlt példájával erőgyűjtésre szólítanak fel. Pap Gábor filmforgatókönyve egy monumentális látomás. Nem történelmi mesefilm, nem históriai mesejáték. Elmélyült történelmi ismeretek birtokában alkot jeleneteket, amelyek persze vitathatók, az alapállás, a látásmód, a történelemszemlélet azonban egészséges, tisztességes és pártos. Pap Gábor vállalja a nemzete iránti elfogultságot. Ezért lehetett volna jó filmet készíteni ebből a forgatókönyvből.

Az első olvasás után több tucat megjegyzést kívántam tenni, az újraolvasás hatására azonban erről a szándékomról letettem. Mégpedig azért, mert megjegyzéseimmel megváltoztattam volna a mű arculatát. Az olvasónak magának kell átélnie és értékelnie a víziót. Ha film lehetne belőle, a hitelességre nagyon vigyáznánk a kosztümök, a történeti táj, a tárgykultúra tekintetében.

Pap Gábor filmforgatókönyve nem dokumentumfilm készítésére kíván sarkallni, mert nem az a célja, hogy ismereteket terjesszen, noha ilyen jellegű szerepe is volna. Aki végigolvassa a szöveget, hatása alá kerül, de a hatás ereje és tartóssága nagymértékben függ az olvasó történeti műveltségétől. A szerző a művét filmkölteménynek nevezi, s talán igaza is van. Amint abban is, hogy olyanok is lesznek, akik szövege olvastán megbotránkoznak. Ez nem baj. Különösen nem baj, ha közben rákényszerülünk sorskérdéseink újragondolására. Csak legyen még tér, idő és alkalom a magyarság sorskérdéseinek felvetésére. S a szószólók magyarokhoz beszélhessenek, magyarul.

Bakay Kornél

Vannak dolgok, amelyekről nem ildomos,
másokról nem ajánlatos,
ismét másokról tilos szólni.
Vannak viszont dolgok, amikről
nem szabad nem szólni.
Ez a film a mának szólna, a tegnapról,
egy boldogabb holnap érdekében.
Talán éppen ez az oka,
hogy ma még nem készülhet el.

ANONYMVS=
GLORIOSISSIMI BELÆ REGIS NOTARIVS

Lovas vágtat a felperzselt alkonyi tájban.

Fel-felvillanó háttér-képek: égő, összerogyó parasztház, nyíltól találva földre bukó parasztasszony, síró gyermek stb.

Közelkép: nyílzápor a lovas feje körül.

Félrevert harangok, riadtan menekülő állatok.

Szirénazúgás.

Bombázóraj, leomló magasépületek. (I–II. világháborús híradóbejátszások.)

Rakéták indítása, becsapódások.

Kerepesi temető, 301-es parcella.

Kolostor, félrevert harangocska csilingelése. A bentlakók szemszögéből látjuk a közeledő lovast. Bukik. Gyalogosan vánszorog be a kolostorépületbe.

Ülő csuklyás barát, a városligeti Anonymus-szobor pózában, félhátnézetből. Eléje rogy le a sebesült harcos.

– Barát, könyörögj érettünk... mi már elfelejtettük, hogyan kell... A Magyarok Istenéhez! Nem a javainkat kérjük vissza, amiből kiforgattak bennünket, amit felperzseltek, amit elhurcoltak. Isten adta, Ő vette el, áldott legyen az Ő neve... A történelmünket kérjük vissza! Az életünk értelmét. Hogy mi végre hívattunk el erre a világra... Barát, segíts rajtunk!...

A kamera körbejárja Anonymust – a szobrot. Közeli a névaláírásról. Fejközeliről leigazítás a nyitott könyvre. Rátűnik a Gesta címoldala, a P magister felirattal. Idézet, csak hangban:

„Az Úr megtestesülésének nyolcszáztizenkilencedik esztendejében.."

Fejedelmi sátor folyóparton, tábor közepén.

Távolabb, tűznél, pásztorok beszélgetnek.

– A besenyők...

– A fenébe azokkal a rühes besenyőkkel! Mást se hall manapság az ember! Ha a mi urunk, Ügyek vezér, kilovagol a kazár kagán megsegítésére, húszezer fegyveres tolong a nyomában. A besenyők meg, ha a csonkákat-bonkákat is mind hadrendbe állítják, akkor se tudnak ötezer főnél többet mozgósítani...

– Nagyobb baj az, hogy nevében él csak ez a mi szép függetlenségünk. Valójában úgy játszanak velünk a pénzeszsákok őrei, ahogy jólesik nekik.

– „Szövetséges" fegyverek oltalmában... Mivé lettél, Atilla népe!

– Csaba királyfi is jöhetne már az égi seregével...

– Mesebeszéd az, csak áltatjátok magatokat vele.

– A realitásokhoz kell igazodni...

– A healitásokhoz, mi? Hát téged meg hol okítottak ki?

– Miért? A kazárok, lám, ügyesen csinálták. Idejében hitet cseréltek.

– Nono! Csak a fejesek! A népnek ott sem kell a sakter kése! Tömegével szöknek át hozzánk...

– Kabarok. Jó harcosok, jó mesteremberek. Csak jöjjenek!

Szusszanásnyi szünet után, más hangon:

– Emese úrnőnk gyermeket vár...

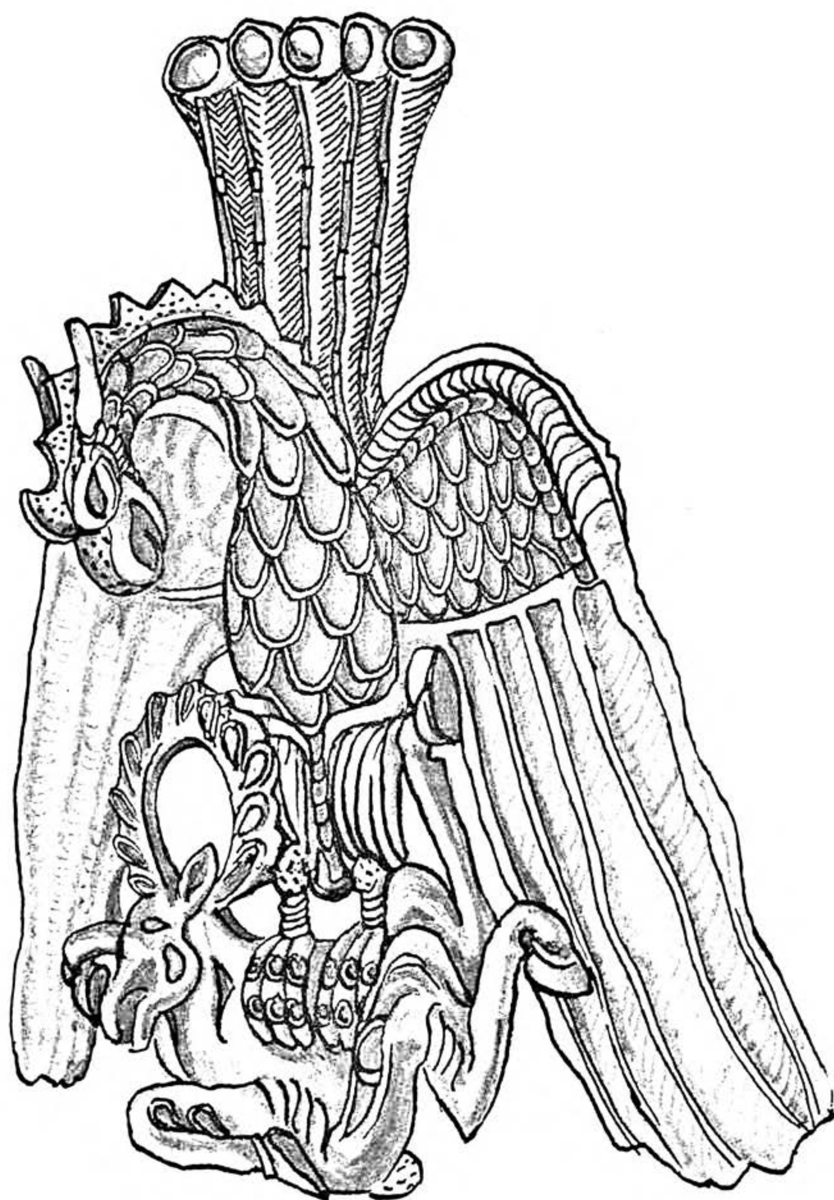
Hirtelen felfénylik a vezéri sátor. A fény a felső nyíláson át az égre tör, a fénykévében a szkíta sólyom tűnik fel, enyhe alulnézetből, szikrázva-csillogva, teljes pompájában. Mintha ereszkednék lefelé.

A sátor belseje: Emese a kereveten nyugszik. A fényre felriad, felkönyököl.

A bejárati nyílást takaró nemezszőnyeg félrecsapódik – vakító fény-aurában homályos szellemalak jelenik meg.

– Emese, betelt az idő.

– Uram, legyen a te akaratod szerint.

A nagyszentmiklósi kincs 2. sz. korsójának híres Égberagadás-jelenete tölti be a képmezőt. Fokozatosan világosodik ki, majd lüktetve villódzik az aranyos fényben.

Zene.

Kint, a tűznél, felugrálnak a pásztorok.

A sátorból minden irányba árad a fény, folyamként ömlik szét a világba. Alatta idézet, csak hangban:

„Mielőtt ugyanis szült volna, álmában megerősítteték, mert egy turulmadár repült hozzá, s behatolt a méhébe, ahonnét azután csodálatosan fénylő patak tört elő, és hatalmas fénnyel áradt a földkerekség legtávolabbi részei felé..."

Emese szaggatottan, gyorsan, lihegve beszél a körülötte tolongókhoz. Ezek élén férje, Ügyek vezér tűnik fel.

– ...És akkor belépett, végtelen fényár ölelte körül, és szólott hozzám.

– Kicsoda? Ki járt itt?

– ...És akkor úgy éreztem, hogy lehull rólam minden földi gönc, és emelkedem, emelkedem... Ragadnak fölfelé, a fénybe... Egy hatalmas, koronás madár...

– A Turul!...

Gyors vágás: a sátor előtt a turulos zászlót lobogtatja a szél.

Napkelte.

– A Turul?

Csuklyás köpenyű táltos, amolyan „pogány" Anonymus, mellette a gyermek Álmos, vadregényes tájban. Sziklaeresz előtt, a földön ülnek.

Fönt sólyom száll hosszan.

– Szállj vele! Az ősöd hív. Indulj!

– Igen, atyám. De hogyan?

– Ahogy a neved ígéri. Álomban.
Álmos a madárra mered. Eggyé válik vele.
Fölülről a táj. Zene.
– Csodálatos!
– Följebb, Álmos, följebb!
Újra a sólyom.

A kazár kagán udvarában. Maga a kagán beszél. Az arcán aranyos maszk.
– Turul? Az meg mi az Isten csudája?
Kaftános tanácsadó válaszolgat.
– Szó se essék róla, Kagánom!
– De mégis, mi lehet az?
– Amiről nem esik szó, az nincs, Kagánom.
– S ha mégis? Ha én úgy akarom?
– Parancsodra. A Turul – legyen átkozott az is, aki a szájára veszi a nevét! – a szittyák szent madara. Zavaros meséik szerint még első ősük, Nimród, a nagy vadász – legyen átkozott a neve! – tette királyi jelvényévé, és Atilla – legyen átkozott az ő emléke is! – a Kínai Nagy Faltól a Nyugati Óceánig röptette diadalmas zászlain...
– Ejha!...
– De neked, Uram, gyűlölnöd kell őt! A te ősöd, mióta az Egyedül Igaz Isten tiszteletére tértél, és udvarnépeddel együtt körülmetéltetted magad, immár Ábrahám. Tudnod kell, hogy Nimród – legyen átkozott a neve! – a mi atyánkat, Ábrahámot, tüzes kemencébe vettette.
– Régen volt, talán igaz se volt. Azóta nagyobb gaztettek is rég elévültek már.
– Aki Ábrahám és fiai ellen vétkezik, annak a bűne sohasem bocsáttatik meg! De ha ez nem elég neked, tudd meg, Kagánom, hogy a mi legádázabb ellenségeinknek, a keresztényeknek a hamis messiása, Jézus, akit ők görögül Krisztosznak, azaz Szabadítónak neveznek, a mi nagy tudományú és kegyes rabbink, Rasi írása szerint – Nimród véréből származott.
– Elég!

– Mit akarsz tenni, Nagy Kán?
– A te dolgod, Moshe, hogy válaszolj, az enyém, hogy kérdezzek. Ha szükségét látom. De most nem látom szükségét...
– Ó!...
A tanácsadó mélyen bókol. De a hangja fenyegető.

A sólyom az égen.
Újra a felülnézeti táj, de most tágabban. Alul a Kárpát-medence.
Zene.
– Varázslatos! Tengernyi zöld mezőben ezer meg ezer piros-fehér virág!
Amit mond, láthatóvá válik.
– Magasabbra, Álmos, magasabbra!
A sólyom.

A bizánci udvarban. A császár beszél.
– A Turul?... Hm. Mit mond róla az írás?
– A követjelentések között találtam meg a nagy tudományú férfiú, Priszkosz rhétor leírását a hunok – ő úgy mondja: királyi szkíták – udvaráról. Ez még az apokaliptikus fenevad, Atilla idejében történt...
– Nem kívánjuk hallani ezt a nevet!
– Parancsára, császári felség. Az Örökkévaló Bizánci Birodalom emez elvetemült ellensége a zászlaján hordozta a Turul nevű madarat...
– Szóval madár.
– Ragadozó madár, felség.
– Akkor hát sapkát rá, gyöngyökkel ékeset! Hogy ne lásson! Aztán, majd ha *mi* elérkezettnek látjuk az időt, levesszük róla a szemellenzőt. Akkor majd felrepülhet. De a célt *mi* szabjuk meg a röptének. És a zsákmányt *nekünk* hozza.

– Úgy legyen.
Természetesen itt is udvaronc válaszolgat. Lehet akár ugyanaz a színész is, mint az előbb.

A sólyom. Egyre magasabbra tör.
Már egész Európa látszik. Zene.
– Elragadó!... Körös-körül viharok dúlnak, a Kárpátok ölében szellő simogatja a virágok piros-fehér szirmát, zöld levelét...
Amit mond, az mind láthatóvá válik.
– Szeretnék örökké így szárnyalni a világ fölött!
– Magasabbra törj, Álmos, még magasabbra!
A sólyom.

Az aacheni birodalmi központban. Az uralkodó beszél.
– Turul?... Eszik vagy isszák?
– Felséges császár!
– Ne hízelegj! Jól tudod, hogy a császári cím csak tiszteletreméltó ősömnek, Carolusnak járt, aki a keresztségben a Magnus nevet kapta. He-he! Ettől kezdve mindenki nagynak titulálta, csak mert a keresztneve latinul nagyot jelent! Pedig mennyivel szebb volt az a név, amelyet az anyjától kapott! Ő szegény tudvalevőleg avar nő volt, s Kara Ulu az avarok nyelvén Fekete Ölyvet vagy Karvalyt jelent. De miről is kezdtünk beszélni?
– A Turulról, felség.
– Igen, a Turul. Nos, mit is jelent hát ez a szó? És milyen nyelven?
– Majdnem ugyanazt, felség, mint a Karul. Az avarokkal rokon török népek nyelvén Togrulnak ejtik, és egy általuk különösen nagyra becsült ragadozó madarat jelölnek vele.

– Na és mi adja a különleges becsét ennek a madárnak? Tán csak nem az, hogy nagyobb a mi birodalmi sasunknál?

– Nem, felség, a turulmadár termetre nem nagyobb a sasnál. De tapasztalt solymászok állítása szerint nemegyszer fordult már elő, hogy a turul elűzött a zsákmányáról nála jóval nagyobb sasmadarat. Fordított esetről nem szól a fáma.

– Jó tudni. Szükségünk lehet még ilyen bátor segítőkre.

– Bölcs határozat, felség. Csakhogy...

– Csakhogy?

– Vedd figyelembe, hogy ez a nemes és – mint mondottad – bátor ragadozó madár nem is olyan régen az Isten Ostora, Atilla feje fölött repkedett, mint családi címerállata!...

– Ejha!

– ...És ennek az Atillának az egyenes ági leszármazottja, Tudun, segítette győzelemre a te igen tiszteletre méltó ősödet, Kara Ulut, utóbb Magnus néven a szent Római Birodalom császárát, amikor az lerohanta a tulajdon édesanyja népét, az avarokat...

– Ó!...

– Csakhogy azt a tizenöt társzekérnyi kincset, amelyet Kara Ulu ekkor elrabolt az avaroktól, elfelejtette megosztani Tudunnal, a jogos örökössel.

– Ó!..

– Márpedig ha a hírhozók igazat mondanak, Atillának ma is élnek leszármazottai, túl a birodalmad keleti határán. És egyszer talán majd megkérdezik, hová is lett az a tizenöt társzekérnyi kincs...

– Ó!...

A sólyom.

Felülnézetben az északi félteke. Zene. Álmos hangja:

– Ilyen gyönyörű hát a földkerekség!... Istenem!...

A sólyom.

Róma, pápai fogadóterem. A római püspök, azaz a pápa beszél.
– Turul?... Istenem!
– Szólított szentséged?
Az elmaradhatatlan „udvarmester" lép be, ezúttal papi öltözékben.
– Ó, nem. Csak a Koronára gondoltam...
– A koronára? „Végezetre eltétetett nékem az igazság koronája, melyet megád nékem az Úr ama napon..." Kettő Timótheus négy, nyolc.
– Úgy van. De én nem erre a koronára gondoltam...
A pápa feláll, elindul, aztán meggondolja magát és visszaül. Közben maga elé morog.
– Turul... turul...
– Kíván még valamit mondani, szentatyám?
– Vedd le azt a kódexet a polcról, testvérem. Nem azt... azt! Üsd fel a jelnél. Olvasd!
– „Atyla király győzelméről... Az egész világot bekalandozni szándékozván, s a római birodalmat magáévá tenni vágyván, seregét Róma ellen vezeté, mígnem kegyetlen lélekkel nekikészülődvén oda is érkezék. Az éjszaka első szakában azután, amikor kamrájában nyugodott volna, látásban szent angyal jelenék meg néki, szólván: Az isteni felség, Jézus Krisztus parancsolja néked: A szent városba, Rómába, hol apostolaimnak teste nyugoszik, kegyetlenséggel be ne törj, őtet fenyegetni ne merészeld... Hanem majd annak idején megcselekszem, hogy egyik utódod, magát megalázván, felkeresse Rómát, és örökké tartó koronát nyerjen..." Olvassam tovább, szentatyám?
– Nem szükséges, fiam. Közel az az idő... A Turul, tudjad, aki egykoron amaz Atillának, Világ Pőrölyének a zászlaját és paizsát ékesíté, újra feltűnt a napkeleti égen...

Most a nagyszentmiklósi kincs 7. sz. kancsójának Égberagadás-jelenete tűnik be. (Vigyázat, ez nem azonos a 2. sz. korsó hasonló témájú jelenetével!)
– Mit látsz, Álmos?
Felülnézetben az északi félteke, mint előbb. Hirtelen kihunynak a fények.

– Elsötétült a világ... Mi dolog ez, atyám?

– Eddig a lehetőségeket láttad, fiam. Most a valót. Megsokasodtak az emberi nem bűnei.

– Két fényforrás buzog fel, az egyik Nyugaton...

– Ez a Kárpát-medence. Itt állott világverő ősöd, Atilla király székvárosa, onnét a ragyogás.

– A másik fényforrás Keleten dereng...

– Az a Tárim folyó medencéje. Az Ujgur Birodalom lüktető szíve... Most lássad, milyen a világ, amikor egészséges!

A két centrum lüktetni kezd, majd mindkettő kiárad. A két fényár egyetlen nagy fényfolyammá áll össze, amely váltakozva hol Keletről Nyugatra, hol megfordítva, Nyugatról Keletre áramlik. Ezzel egyidejűleg hol a nyugati, hol a keleti központ fénylik föl erőteljesebben.

– Mintha az élet vize buzogna föl, hol a nyugati, hol a keleti forrásból. És ahogy ide-oda áramlik, folyamatosan tisztul, fényesedik.

– Ezek a szkíta népek, őseid és az én őseim. Igazat szóltál: az élet áramlik bennük és általuk, legyőzhetetlenül. Hát a széleken mit látsz, fiam?

– Ott szüntelenül ülepít a fényfolyam. És nőttön nő körös-körül a gát. Üledék üledék hátán, ahány, annyi színű és állagú. De mind szilárd, merev, élettelen.

– Indoeurópaiak, szemiták, kínaiak. Letelepültek, városépítők, államalkotók. Csak egymás ellenében tudnak érvényesülni. Életet adni nem, de számba venni és tárolni annál inkább képesek... Most gyere le, eleget láttál. De vigyázz: oldalnézetből és közelről egészen másképp fest a világ!

Igazi keleti vásár, medvetáncoltatóval, tevékkel, baromfiakkal, patkányokkal. Lovon érkezik Álmos, már mint fiatalember, tíz-tizenkét társával. Még egyre azon ámuldozik, milyen gyönyörű a teremtett világ. Íme, itt is: áru áru hátán. Színek kavalkádja, bábeli zűrzavar.

Egyszer csak az emberek elkezdenek fölfelé tekingetni. Pillanatokon belül minden szem az égre szegeződik. Ott ráérősen, hangtalanul és titokzatosan úszik egy hatalmas, kiterjesztett szárnyú sárkány. Karmai közt csónak alakú ko-

sárban két férfi serénykedik. Az egyik bonyolult zsineg-rendszerrel kormányozza a léghajót, a másik feljegyzéseket készít, és időről időre füstjeleket indít el, amelyek a sárkány száján át távoznak.

Felülnézetből látható, hogy a tömegben itt-ott kereskedő kinézetű férfiak „fogják" a jelet. Ezek is jegyzetelnek, majd gyorsan elrejtik a feljegyzéseiket.

Közvetlenül Álmos mellett, a tömegből elismerő megjegyzések hallatszanak.
– Mekkora denevér!
– Nem denevér az, te! Sárkány! Bizánci munka...
– Meghiszem azt. Ezek értenek a haditechnikához! Földön, vízen, levegőben lepipálnak bennünket...
– Az már igaz. Sohasem érjük utol őket.,..
Álmos foghegyről löki oda az előtte szólónak:
– Ne mondja! Én már jártam magasabban is!
Az atyafinak torkán akad a szó.
– Tán kegyelmed is bizánci?
A társai nyomban lehurrogják.
– Ökör, nem látod, hogy pusztai fattyú?
– Szájalni, azt tudnak az ilyenek...
– Ahogy elnézem, ennek valami nagykutya lehet az apja...
– Képtelenség, amit mond. Ez a technika csak Bizáncnak áll rendelkezésére...
– Mért nem tenyereltek a szájára? Egyedül van, nem?
Ezt az egyik „jegyzetelő” kiáltja be a háttérből, aki közben idefurakodott.
Álmos a kardja markolatára csúsztatja a kezét. Felindult, de nem a félelem, hanem az önvád fűti: olyanokkal vitatkozott össze, akik nem érhetik fel ésszel a mondandóját. Bizony, nehezebb ez a lecke, mint fenn szárnyalni a Turullal a levegőégben.
– Márpedig én magasabbra, igenis, jóval magasabbra emelkedtem, mint ezek!
A feltörni készülő hahota hirtelen elhal. A csúfolódók gyűrűje mögött, amely már-már támadólag lép fel Álmossal szemben, egy pillanat alatt zárul a lovas ifjak köre. Álmos türelmetlenül rivall rájuk.
– Ti meg mit tátjátok a szátokat? Még mindig nem vettétek észre, hogy azok ott fenn közönséges kémek? Bánjatok hát aszerint velük!
A sárkány most pontosan a fejük fölött lebeg. Lentről szemmel láthatólag a „jegyzetelő” kereskedő irányítja a röptét. A lovasok egyszerre fordulnak meg, és tágítanak egyet a körükön. A vásározó nép, már akár lelkesen, akár kelletlenül, utat enged nekik. Mire ismét befelé fordulnak, már mindegyik lovas kezében ott a felajzott íja meg egy-egy lángoló végű nyílvessző. Még egy pillanat, és száll-

nak a tüzes nyilak a léghajó kosara felé. Az nyomban lángba borul. A tűz átterjed a sárkányra, amely most már valóban mint egy óriási denevér, ide-oda csapongva és bukdácsolva próbál menekülni. Végül fekete füstcsíkot húzva maga után, lezuhan.

Nem Álmos mondja, de jól kivehetően hangzik a tömegből:

– A felülmúlhatatlan haditechnika...

A vásározók egy része arrafelé rohan, amerre a sárkány-roncs földet érését gyanítják, miközben az előtérben új attrakció készül. Medvetáncoltató érkezik, csörgődobbal, sok-sok gyerek és kutya kíséretében. A tömeg visszaáramlik. Helyet csinálnak nekik, kezdődik a színjáték.

Álmos merőn nézi a medvét. Az egyre-másra kiesik a tánc ritmusából, visszavisszanéz Álmosra. A gazdája rángatja, ütlegeli, de a medve egyszer csak végleg megáll. Aztán, mint akit megbabonáztak, elindul Álmos felé. A közönség félrehúzódik előle, szabaddá válik az út Álmosig.

Már csak pár lépés választja el őket egymástól, amikor íj-húr pendülése hallatszik. A nyílvessző Álmos mögül jön, és becsapódik a medve mellébe. Az felbődül, és záront Álmosra. Ennek épp csak annyi ideje marad, hogy hátraforduljon: nyilazó társának rémült arca mered rá. Mire visszazökken, már rajta a medve. Hatalmas kavarodás, sikoltozás, bőgés.

Az állat teljes magasságában Álmos fölé tornyosul. Ekkor ő egyetlen villámgyors, szemmel szinte követhetetlen mozdulatot tesz. A nagy, bozontos test megáll a levegőben – pillanatra mintha kimerevedne a kép –, aztán hosszú sóhajtással összeomlik. A gazdája haját tépi, a gyerekek visonganak, a kutyák vadul csaholnak. Álmos a keze fejével – markában még mindig ott a véres tőr – megtörli a homlokát. A válla fölött szól hátra.

– Korai volt...

A nyilazó társ azonban ekkor már nincs egyedül. Falanxszerűen mellette-mögötte tömörülnek a többiek. Egyszerre emelkednek föl a nyeregben, egyszerre feszítik ki az íjukat arrafelé, amerre Álmos áll. Ő rezzenéstelen arccal fordul ismét előre, lövésirányba. Ott ekkor loncsos szőrű fekete gubákban,

fütykösökkel a markukban torzonborz alakok tűnnek fel, az elesett medve helyén, szinte a föld alól.

Újabb pendülés hallatszik, de most sokkal hangosabban, mint az előbb. A gubások sündisznókká válva omlanak a földre. Ám helyettük azonnal újak támadnak életre. Minden következő nyílzáporra többen és többen lesznek. Lassanként betöltik az egész teret. (Másképp szólva: a vásári sokadalom fokról fokra elgubásodik.)

Álmos újra megtörli a homlokát.

– Álljatok le! Erőszak itt már nem segít.

A hangja csüggedt, szemében tanácstalanság ül. Aztán egyszer csak, váratlanul felderül az arca.

– De hiszen... Mennyei Atyám! Ezek is a Te teremtményeid, nem? Akkor meg miért ne... miért is ne szerethetném őket?...

Nagyot sóhajt. Mire leengedi a kezét, üres a tér. Halálos csönd öleli körül.

Burnuszos arab csoszog elő. Nagy hajlongások közepette kínálgatja öreg, koszlott tevéjét.

– Fejedelmi sarjadéknak fejedelmi hátas jár. Tekintsd meg ezt a kiváló jószágot, uram!

– Aztán mi az ára egy ilyen homokfutónak?

– Amire nagylelkűséged méltatja. Én csak emlékeztetni kívánlak: a Próféta – örökké éljen! –, a Próféta harcosai ezeknek az ősein hódították meg a négy világtájat. Merthogy a tevéik gyorsabban jártak, mint a hírük, s így a hitetlenek nem tudtak felkészülni a fogadásukra. Máig azt tartja a mondás: a teve a lakásodba hozza a nagyvilágot!

A kereskedő idegenes akcentussal beszél, a tevét tévének ejti.

Álmos mosolyogva tiltakozik.

– Már én csak megmaradok a lónál.

– Allah óvjon meg attól, hogy bármire rá akarjalak beszélni, úrfi. Deee... neves szakemberek véleménye szerint a ló ma már nem tartozik a korszerű közlekedési eszközök közé. Míg ellenben a teve...

– A teve, a teve, mindig csak a teve! Hát ide figyelj, igazhitű atyafi! Ha fel tudsz sorolni három olyan erényt, amelyek közül akár csak egyben is felülmúlja a tevéd a lovamat, akkor – üsse kő! – elcseréljük őket.

A kereskedő mélyen meghajol. Mintha lassított felvételt látnánk, olyan a mozgása, közben lázasan dolgozik az agya. Mire fölegyenesedik, már kész a válasszal.

– Az első számú erény – mutatja az ujján –, ha a tevét választod, magasabban leszel az emberek fölött, következésképp jobban lenézheted őket.

– Ez így igaz, barátom, csakhogy nekem nem okoz örömet, ha lenézhetem az embertársaimat. Nem kell hát a tevéd!

– Ne siessük el a döntést, fiatalúr! Még két ajánlat hátra van!

– Halljuk hát!

A teve közben, mint egy jól nevelt kutya, leheveredik a gazdája oldalán.

– Nos, bizonyára eljutott hozzád a hír, hogy Délen is, Keleten is, tőlünk számítva, rohamosan homokosodik a világ. Mondjam, ne mondjam, mi ezzel kapcsolatban a teve érdeme?

– Mondjad, mert lehetnek köztünk olyanok, akik nem tudják.

– Ha úrrá akarsz lenni a homokon, csakis a tevéhez folyamodhatsz! A táltos csikódat hiába biztatod, nem esete a homok. Így van?

– Én másképp fogalmaznék. A homok uralma éppenséggel a tevéiteknek köszönhető. Ha nem rohanjátok le velük a világot, nem sivárosodik el! Halljam a harmadik erényt, mert eddig vesztésre állsz, magad is beláthatod.

– Nagyon magas lóról beszélsz te a magamfajta halandóval, úrfi! De most a szavadon foglak! Mennyivel különb az én tevém, kérded, a te lovadnál? Hát annyival, hogy az én tevémre a világ urának, Atillának az ivadéka alkuszik! Elmondhatod ezt a lovadról?

Álmos kísérői és az időközben köréjük sereglett vásárosok összenevetnek. Az egyik hitsorsos cinkosan hátba vágja a kereskedőt.

– Nagy róka ez az Ibrahim! Hogy kifogott rajta! Pedig már azt hittem, veszve van!

Álmos egy pillanatig tétovázik, aztán lassan, méltóságteljesen leszáll a nyeregből. Szembeáll a lovával – közben a körülállók elcsendesednek, és érdeklődve, némelyek szánakozva figyelik. Az aranyos szerszámú, gyönyörű fehér táltos lehajtja a fejét. Álmos kicsit megcibálja a homloksörényét, és egy pillanatra ráejti homlokát a lováéra. Aztán átdobja a kantárt az állat fején, és gyengén megpaskolja a nyakát. Végül hirtelen mozdulattal a kereskedő felé fordul, aki már ott toporog, hogy átvegye értékes zsákmányát.

– Tudod csűrni a szót, tevés, de hiszen ebből élsz. Hát vidd a nyereményedet – ha utoléred. Te mondád: a teved elébe vág a szárnyaló hírnek is. Rajta hát, bizonyítsd be! Nekem nem kell a csereállatod, mindig is rühellettem a tevét. A prófétád oltalmazzon!

Azzal rácsap a lova farára. Az megugrik, és szélsebesen elnyargal. Az emberek félrehúzódnak az útjából, de ahogy túljutott rajtuk, nyomban összezárul mögötte a tömeg. Sokan nevetnek, mások biztatják a pórul járt Ibrahimot, aki lázas sietséggel igyekezne talpra rángatni tevéjét, persze hiába. Rövidesen átlátja a

helyzetet, földhöz vágja a turbánját, és öklét rázza a gyalog továbbsétáló Álmos felé.

– Átkozott hitetlenek! Ezt megkeserülitek!

Az egyik kísérő legény azonnal felajánlja a lovát Álmosnak, de az visszautasítja.

– Aki elherdálja a táltosát, járjon gyalog. Különben is rám fér, hogy megtanuljak két lábbal állni a földön... Hagyjatok magamra!

Pontosan szemben Álmossal távolba nyúló épületsor. Mindnek a csúcsán – hol torony, hol kupola tetején – vallási jelvény ül. Először a legtávolabbira élezünk: zsidó csillag. Eggyel közelébb: az iszlám félholdja. Azután: bizánci kettős kereszt. Ebből stop-trükkel kopaszodik le a latin kereszt. Nem tudni, melyik épületbe megyünk be: labirintusszerű oszlopcsarnokokon át hosszan kell bolyonganunk, míg elérjük célunkat.

Dolgozószobafélében vagyunk. Polcokon fóliánsok, az előtérben másolóasztal, rajta nyitott kódex és írószerszámok.

Két egyházi személy beszélget, az egyik a bizánci pátriárka híve, a másik – átutazóban – a római püspöké. (Értsd: a pápáé.) A háttérben hosszú, átható kakaskukorékolás.

– Mondhat a pátriárkátok, amit akar, a jövő akkor is Rómáé!

– Kötve hiszem – ameddig a római császár Konstantinápolyban székel...

– A *kelet*-római. De nekünk is van már császárunk, Nyugaton. Ő pedig a római püspököt nyilvánította a kereszténység fejének.

– No persze, hiszen az kente császárrá. De annyit is ér az a császárság!

– Hogy mennyit ér, az nem ebben a vitában fog eldőlni, testvérem, hanem majd annak idején, a csatamezőn.

– Csak nem azt akarod mondani, hogy keresztény keresztényre támad?

– Miért ne? Ha másképp nem lehet jobb belátásra bírni benneteket...

Újabb harsány kakaskukorékolás. Az utolsó mondatot Álmos már az ajtóban állva hallgatta végig, most pillantják meg őt a vitatkozók.

– Hát te hogy kerülsz ide?

– Hallgatóztál, mi? Kinek kémkedsz?
– Az ariánusoknak?
– A zsidóknak?
– Zsidónak eddig még nem néztek.
Álmos egykedvűen válaszolgat. A válaszai egyre távolabb kerülnek az indulat fűtötte kérdésektől, de ő ezt nem veszi észre.
– Biztosan a próféta híve!
Erre a vádra már nem is maga felel, hanem mintegy „átszólnak rajta".
– „Ne adjátok a szent dolgokat a kutyáknak, és gyöngyeiteket se szórjátok a sertések elé, különben még eltapossák lábukkal, és megfordulva széttépnek benneteket."
– Máté hét, hat... Te, ez keresztény! Lehetséges ez? Honnan szalajtottak, fattyú?
Álmos hirtelen kihúzza magát.
– Talán szittyát akartál mondani, uram!
A bizánci pap gyors oldalpillantást vet a kollégájára, aztán a könyvespolchoz lép.
– Hallod-e, testvér, akkor ezzel jó lesz vigyázni! Tudod, mit ír a szittyákról Josephus Flavius, az apostoli idők nagynevű történetírója?
Lekap egy fóliánst a polcról, belelapoz.
– „...a mostani szkíták ősapjuk, Magóg után magoroknak neveztetnek." A zsidók története, egy, hat, egy. Akkor hát te nem is szittya vagy, fiú, hanem magor! Így igaz?
– Te mondád, uram.
A bizánci most megint paptársának címzi a megjegyzést, nem minden él nélkül.
– Márpedig ha magor, akkor csakis mi téríthettük meg!
– Nono! Szittyák vagy magorok a Kárpát-medencében is élnek, a világ eleje óta, ott pedig mi térítünk! Igaz, fiú?
– „Igen, ismertek, és azt is tudjátok, honnan való vagyok, noha nem magamtól jöttem, hanem az Isten küldött, akit ti nem ismertek."
– János hét, huszonnyolc.
A két pap egyszerre citálja az igehelyet. Mindkettő arcán megdöbbenés. Egymás szavába vágva faggatják Álmost.

– Vallj már színt! Hová húzol?
– Kelet vagy Nyugat?
– Bizánc, hát persze hogy Bizánc!
– Ördögöt Bizánc! Róma!
– „Ha azt látjátok, hogy nyugat felől felhő kerekedik, mindjárt mondjátok, hogy eső lesz...”
– „...s ez be is válik.” Lukács tizenkettő, ötvennégy.
– „S ha azt látjátok, hogy délről fúj a szél, arra következtettek, hogy hőség lesz...”
– „...és ez be is következik.” Lukács tizenkettő, ötvenöt.
Hol a bizánci, hol a római klerikus fejezi be az Álmos által megkezdett evangéliumi passzust. Most azonban – folytatva az idézetet – Álmos váratlanul rájuk csattan.
– „Képmutatók! A föld meg az ég jeleiből tudtok következtetni. Hát ezt az időt miért nem tudjátok felismerni?”
Egy pillanat döbbent csend. Aztán kitör a vihar.
– Ki vagy te?
– Mi vagy te?
– Nem hallod? Felelj már! Jobbra vagy balra tartasz?
– Mert középút, az aztán nincs! Arról ne is álmodozzál!
Álmos nem válaszol. Mintha állva aludna.
– Hiszel Jézus istenségében?
– És Szűz Mária szeplőtlen fogantatásában?
– De az Ószövetséget biztosan elveted...
– Markionita!
– Az, az! Antiszemita!
Álmos mintha ocsúdna.
– Az előbb még zsidó voltam...
– Ne feleselj! Mit tudsz... no, például Noéról?

– Nálunk Nő a neve. A növényi lét képviselője. Ebben a létformában vészelte át az emberi minőség a fenyegetővé dagadt egyetemes erő-áradást...

A papok egymásra merednek.

– Miről beszél ez?

– Mondom, antiszemita! De várj csak, mindjárt kiugratom én a nyulat a bokorból! Hadd halljam, fiú, mit tudsz a világ teremtéséről!

Álmos, mintegy álomban:

– Kezdetben volt a Tan. S mert Ős-Tan volt, az Ős-Ténytől nem vált még külön. Az Ős-Tan hát maga volt az Ős-Tény...

A két írástudó, kezét magasba lendítve, egyszerre sikolt fel.

– Manicheus eretnekség!

– Átkozott pogány! Ki innét!

De addigra Álmos, mint akit a föld nyelt el, már nincs sehol.

Újra a táltosnál vagyunk, a szent berekben.

– Atyám, visszaűzött hozzád a gond. Segíts, hogy újra tisztán lássak!

– Nem ismerlek, fiam.

– De hiszen...

– Ne tévesszen meg a látszat. Kétszer ugyanahhoz a tanítóhoz nem folyamodhatsz. Amennyit te változtál két látogatás között, ő ezerannyit. Beszélj, mit akarsz megtudni a világról!

Panaszáradat következnék, de Álmos erejéből egyetlen hosszú sóhajtásra telik.

– Atyám, gyötör és megaláz a vásári nyomorúság. A magasba vágyom. Engedj újra röpülnöm!

– Fiam, a te utad most nem fölfelé vezet. A mélyéig kell leásnod a világ gondjának. Nézd ezt a szürke egeret! Mostantól ő lesz a kalauzod.

Álmos az egérre koncentrál. Az eltűnik egy lyukban. Sötétség. Neszek, súrlódás, aztán mintha rádiót csavargatnának egyik állomásról a másikra, különféle zenék és más-más nyelvű szövegfoszlányok.

A zajból fokozatosan kiválik egy tiszta hang. Továbbiak csatlakoznak hozzá. Zeng, árad az ének.

„Megrakjuk a tüzet, szentiváni tüzet,
Gyere, rózsám, gyere velünk!"
„Én veletek nem mehetek."
„Gyere, rózsám, gyere velünk!"

Tűz körül zsivajgó társaság, őrvidéki népviseletben. A nyári napforduló ünnepét ülik. Öreg, fiatal egy szívvel, egy lélekkel fújja. Lányok ugrálnak át sorban a tűzön, fiúk röptetik őket.

Az ünneplő gyülekezet mögött két sötét alak beszélget. Csak a hátukat látjuk. A tűz fel-fellobbanó lángja villódzó vörös kontúrt rajzol köréjük.

- Jegyezd meg: a zene a leghatásosabb csalétek. A kamaszokkal és a nőkkel kezdd! És ügyelj a hangerőre! Ha jól dolgozol, egy emberöltő múlva itt mindenki köpni fog az őseire, lenézi a saját fajtájából valót, és nem lesz tizenöt éven felüli szűz lány.

- Lehetetlen!

- Ez a módszer eddig még mindenütt bevált...

Távoli harangszó.

Itt-ott fiatalok állnak fel. Hangtalanul lopakodva surrannak el az éjszakában.

A harangzúgásba hirtelen gregorián kórus hangjai vegyülnek. Az egymásra torlódó szólamok fegyelmezett hadsorai fokozatosan elnyomják a tűz körül önfeledten csapongó életörömöt.

Állókép (stop-trükk): egyen-csuhás, egyen-szájmozgású szerzetesi dalárda. A kamera végigpásztázza a sorokat, majd megáll egyetlen tátogó szájon. Innen nyitunk: fokozatosan láthatóvá válik a hideg fényekben reszkető, kopár germán-román katedrálisbelső, amelyet színültig megtölt az indoeurópai műharmónia.

Vissza a tűzhöz.

„Megrakjuk a tüzet, szentiváni tüzet,
Gyere, rózsám, gyere velünk!"

Egyre több fiatal válik ki a népből.

„Én veletek nem mehetek."
„Gyere, rózsám, gyere velünk!"

Fiatal lányt tartóztatna az anyja, de az ingerülten sziszeg vissza.
– Nem divat ez már, mamíii!
Városi öltözékű gigerli nógatja.
– Dedós vagy? Engem a fater nem akart elengedni. Na, mondtam neki, ha sokat okoskodsz, feljelentelek, hogy korlátozol a szabadságjogaimban.
– Bonyolúuult! Elég lett volna annyit híresztelni róla, hogy magyarul beszélt nyilvános helyen. A többit a hatóságra bízhatod.

„Eladó az egész világ!..."

Váratlanul robban be a képbe Mefisztó, Gounod Faustjából. Ezúttal is fokozatosan nyitunk az énekes szájáról a teljes színpadképre, majd az egész Operaház-belsőre, színpadostul-nézőterestül. A végállásban halszemoptika zárja körénk a teret.
Vissza a tűzhöz. Az utolsó fiatalok már rajokban hagyják el a terepet.

„Én veletek nem mehetek."
„Gyere, rózsám, gyere velünk!"

Ahogy távolodnak a tűztől, egyenként rájuk összpontosít a kamera: szegelt bőrdzseki, kakastaréj-frizura, vakszemüveg, majomszerű mozgás. Már menet közben egy ütemre rángatóznak.
– Kégli?
– Ja! Lányok fehérnemű nélkül is jöhetnek.
– Neee! Hagyjál! Nem hallóood?
– De nagyra vagy az anyai örökségeddel! Ha eddig nem használtad, szegre is akaszthatod!
Röhögés.

Aztán bevágódik valamelyik mamut-rockkoncert képe-hangja. Mindegy, melyiké.

Egy pillanatra még visszatűnik a szentiváni tűz. Üres a tájék, csak egy Anonymus-küllemű vénasszony kuporog a hamvadó parázs mellett. Piszkálgatja, mire fel-fellobban a láng, hogy utána még mélyebb legyen a sötétség. Csak a szájmozgásán látni, hogy énekelget, a hangja nem hat el hozzánk az egetverő metal-zsivajban.

Tanterem. A padokban, viasztáblával kezükben, „pogány" öltözetű fiatalok feszengenek. Riadt figyelem az arcokon, egy merő szorongás valamennyi. Hátul, az utolsó padban két „szakfelügyelő" jegyzetelget.

A tanító katonás rövidséggel kérdez, miközben megállás nélkül suhogtatja a pálcáját.

- Atilla? Mit kell tudnunk róla?

A padokból, kórusban:

- Kutyafejű!

- Aztán?

- Tömeggyilkos.

- Fő tevékenysége?

- Ártatlan lakosokat gyilkol halomra, városokat éget fel, virágzó kultúrákat semmisít meg...

- Elég! Hogyan nevezzük egyetlen szóval az ilyen tevékenységet?

- Háború!

- Nem jó! A háború lehet dicsőséges is. Például az ősi szláv törzsek jogos önvédelmi harca a közéjük tolakodó hordák ellen. Akik máig bitorolják a címerünket, a hármas halommal és a kettős kereszttel. No, hát milyen hordák ezek?

- Hunok?...

- Aztán?

- Avarok...

- Na és...

– Magyarok...
– Jó, jó, de egyetlen szóval?
– ...
– Bar-bá-rok! Hányszor mondjam még? És milyen ezeknek a barbároknak a beszédje?
– Ugatás.
– Úgy van. De lehet makogásnak is mondani. És mit kell tennünk ezzel a beszéddel?
– Elfelejteni!
– Nem elég! Mit kell még tenni vele? Nos? Hadd halljam!
– Betiltani?...
– Na végre! Hát persze, hogy betiltani.
Időről időre eltűnik egy-egy hallgató. (Stop-trükk.) Amikor visszakerül a helyére, már kopasz, és darócruha van rajta. Fokozatosan eldarócosodik a hallgatóság.
Valaki szólásra jelentkezik. Sokáig nem szólítják fel. Mellőle sorra viszik el a társait. Végre szóhoz jut.
– Hogy' hívnak?
– Leventének.
– Ilyen név nincsen! Tanuld meg végre: Leontin! Apád neve?
– Buda.
– Blödelin! Érted? Blödelin! Ne mondjam többet! Leontin Blödelinovics, beszélj! De jól gondold meg, mit mondasz!
A pálca suhog a tanító kezében.
– Én csak azt akarom mondani... hogy ez mind nem igaz, amit maguk tanítanak nekünk. És én nem vagyok Leontin Blödelinovics. Ki sem tudom mondani... És... és... miért hazudnak nekünk folyton folyvást?...
A kérdező szelíd, kicsit bárgyú arca kimerevedik.
Pálcasuhintás zaja. A tanító eltorzult arcát látjuk. Ez is azonnal kimerevedik.

Óra után, a tanteremben.

A két „szakfelügyelő" leckézteti a tanítót. Listáról olvassák a kifogásaikat. (Ugyanaz a két színész játszhatja őket, mint a sárkány-irányító kereskedőket a vásárban.)

– Elégedetlenek vagyunk veled!

– Nem úgy haladnak a dolgok, ahogy kellene!

– De hát mit tettem rosszul, felügyelő urak?

– Nem elég pocskondiázni Atillát. Így sohasem fogják megutálni. Azt is mondani kellett volna, hogy germán származású volt.

– De hiszen…

– Semmi de hiszen!

– A hármas halmot, az életfával, amely kettős keresztnek is nézhető… hát nem bánom, azt ti is kölcsönözhettétek nekik.

– Abban viszont határozottan megállapodtunk, hogy a bő gatyán meg a kumiszon kívül semmit sem adtak a világnak…

– Te meg, ha szidalmak közt is, de a harci erényeiket zengted.

– De hát…

– Kuss!

– Azt is kihagytad, hogy nem bűnhődték még meg a múltat s jövendőt…

– És egyáltalán: több találékonyságot, Szvatopluk kutyája! Több találékonyságot, különben…

– Végrehajtót talál a császár a politikájához más bokorban is!…

– Uraim, bocsássanak meg, de ki fogja ezt mind, amit itt felsoroltak, elhinni nekem? Már így is zúgolódnak…

– Ki fogja elhinni? Hát aki megmarad közülük…

– Helyesbítek! Az marad meg közülük, aki elhiszi mindezt. Meg még cifrábbakat is…

Ortodox templomot építenek egy kis hegyi falu határában. A falubeliek csoportosulnak.

– De hiszen itt nincsenek is ortodox vallásúak!

Egy hang az állványokról:

– Majd lesznek, mámi. Nyugodt lehet, hogy lesznek!

Kunbaba a szent ligetben. Nagy robajjal döntik le condrás, rossz képű suhancok. Kaftános férfi máris alkuszik rá.

– Mi, keresztények, fel tudnánk még használni...

– Mi, keresztények? Majd adok én neked sírkövet, de azt alulról rághatod, hunbérenc zsidó!

Rugdalják, pofozzák a kaftánost.

Civil ruhás balkáni férfi egyenruhásoknak mutogat. A falu legrangosabb házait pécézi ki. Körülöttük batyus, gubás embertömeg, pópa vezetésével.

Székely kapu, gyönyörű, színes faragványokkal. Létráról meszelik a rovásfeliratát. Helyébe cirill betűs lózung kerül.

Kitelepített család az egyik díszes homlokzatú ház előtt. Katonák dobálják ki utánuk a holmijaikat az utcára. Helyükbe máris oldalognak be a balkániak.

A szomszédból kiszól egy öreg férfi. Akinek mondja, magányos farkas, indulóban.

– Hát elmégy te is, komám?

– El én. Nem lehet ezt ép ésszel kibírni. Kiforgattak mindenemből. A nevem sem az enyém már. Ha az őseim nyelvén megszólalok, belém kötnek, meghurcolnak...

– S hová mennél hát? Mindenütt ők vannak. Hozzám is betelepítettek már egy balkáni fészekalját.
– Hová megyek?... Él még Csaba magyarja, s tudom Istenem, megtalálom őket, ha földig kopik is a lábam! Na, Isten áldja...

Kiskertben nagyanyó toporog a lány-unokájával, virágok között.
– Látod, galambom, itt minden virágszál hozzánk beszél. A színükkel beszélnek. Hallgasd csak! A piros tulipán azt mondja: a szellem tüzes és eleven erő, nem lehet elpusztítani. A gyöngyvirág fehérje a lélek tisztaságáról beszél. A fű zöldje a reményt lopja vissza a szívünkbe.
Pópa árnyéka vetül rájuk. A kerítésen néz be. Fejével odaint egy katonát, azt a többi követi.
– Pirosz? Feher? Zold? Annak á világnak vége!
– Visszasírjuk a régi jó avar-hun korszakot? Talán még Atilla birodalmát is, mi?
– Majd adok én nektek Atillát, Csabát, Bajánt! Ez itt a Balkán–Dunai Birodalom! Volt, ami volt, most ez van! És ami most van, az volt mindig. És az is marad mindörökre. Akinek pedig ez nem tetszik, arról majd mi gondoskodunk...
Közben a székely-magyar lakosok szétszéledtek. Helyettük megtelik a kép condrás, gubás balkániakkal. Dörgő éljenzés.
Énekszóra – „A múltat végképp eltörölni..." – bedöntik a kiskert kerítését, rá a virágágyásra.
A ház már lángokban áll.
Egy villanásra: a kertben faágon lóg az öregasszony. A kislány nem messze tőle a földön fekszik, vérében, holtan. Félreismerhetetlen nyomaival annak, hogy megerőszakolták.

A távolban az atyafi, egy szál bottal és tarisznyával, rendületlenül gyalogol, megkeresni Csaba magyarjait. Eltűnik a dombok mögött. Naplemente.

Álmos ocsúdik az egér-révületből.
– Ez iszonyú!... Iszonyú!...
Körülnéz. A táltos nincs sehol.
A Nap lebukik a látóhatáron. A sólyom nem mutatkozik.

Álmos az anyjánál. Sátorbelső, mint a születés-jelenetben.
– Anyám, engedj meg egy szóra.
– Gyere be, galambom, ülj le ide mellém, és meséld el, mi bánt.
– Egyetlen szót mondj csak nekem, anyám!
– Mondom, fiam, ha tudom.
– Ki volt az, aki megjelent itt, a sátornyílásban, azon az éjszakán, amelyre virradólag megszülettem?
– Az emlékek kopnak, halványulnak, fiam. Látod, megvénültem, te meg férfivá cseperedtél. De azt a képet, míg élek, sohasem felejtem el. Sugárzó férfialak volt. Valamivel magasabb, mint az apád, ebből tudtam, hogy nem ő az. Mert a fény mögüle jött, az arcát nem láthattam. De talán nem is mögüle, hanem belőle jött a fény... Téged jött elhívni erre a gyötrelmes, mégis gyönyörű életre. És te azonnal megindultál a szavára...
A fényalak ott áll a sátornyílásban.
Álmos odarohan és a lábához veti magát.
Emese kikerekedett szemmel nézi. Egyszerre sóhajtanak fel:
– Atilla!
A jelenés végtelenül egyszerű, meleg emberi hangon szólal meg.
– A sötétség kora jött el. Keresd meg a maradék fényeket, és gyűjtsd össze őket! Világíts a világnak, hogy visszataláljon Teremtőjéhez.
– Adj erőt, Nagyúr, hogy legyőzhessem ellenségeinket! Vagy pusztítsd el őket temagad, hogy írmagjuk se maradjon! Az emlékük is vesszen ki a világból!...
– Amíg gyűlöletre csak gyűlölettel tudsz válaszolni, veszve vagy te is, a néped

is. A világot csak önkéntes és teljes áldozattal menthetjük meg. Most nem hiszel nekem. Majd megtapasztalod.

Már csak a fényoszlop látszik a sátornyílásban.

A fiú lassan feláll, és kimegy a fénybe.

Álmos a magányban, meditációs pózban. (Törökülésben.) Mellette a lova, felkantározva. A ló lehajtja a fejét, hozzáér az orrával Álmos feje búbjához. A kép kimerevedik.

Innen stop-trükk sorozat.

A ló előrelép, és felemeli a fejét. Fúj. A lehelet fává terebélyesedik. A Fa túloldalán furcsa fejdíszű, ülő nőalak tűnik fel, profilban látjuk.

Álmos a nő ölébe hanyatlik, az a fejét simogatja. („Fejbe néz.")

Zene.

Hosszan kitartott kép. Alatta szöveg, csak hangban:

„Midőn pedig Álmos az érett kort elérte, mintegy a Szentlélek ajándéka jutott neki, s így pogány létére mégis hatalmasabb volt és bölcsebb Szkítia összes vezéreinél. Mikor pedig érett ifjúvá serdült, feleségül vette azon a földön egy igen nemes vezérnek a leányát. Ettől született Árpád nevű fia, akit magával vitt Pannóniába, amint majd a következőkben előadjuk."

A jelenet lassan áttűnik az ún. „Nagy Péter-aranyak" egyik híres övcsatjának ábrájába.

Vásárnap. Kaftános kereskedő kezében az ominózus övcsat. Kínálja boldognak, boldogtalannak.

– Valódi arany. Tessék, csak tessék! Valódi arany... Szibériából...

Kazár előkelőség veszi kézbe. Forgatja, fitymálja. Mögötte a tevéje.

– Értéktelen másolat.

Visszalöki. Leesik a földre. A kereskedő lehajol érte, letörölgeti a kaftánja ujjával.

Bizánci követféle jön.

– Barbár ízlés... micsoda elrajzolások!

Patkány fut el a lábaknál, nagy a riadalom.

Germán harcos következik, medvebőrös kucsmában.

– Tucatáru. Nálunk naponta százszámra készül az ilyesmi. Persze nem ilyen technikai színvonalon!

Római szerzetes. A háttérben kakasszó, tyúkok kárálása.

– Idill? Nono! Vigyázni kell ezekkel a pogány kacatokkal! Ezek mindenbe mindent belelátnak! Fogadni mernék, hogy ennek a csatnak is van valami okkult jelentése! Legjobb az ilyet azonnal megsemmisíteni.

Újabb kakasszó a háttérben.

Most Álmost látjuk, amint benyúl a vállak fölött, és elveszi a csatot. Egy aranyat dob a kereskedőnek, az hajbókolva megköszöni. Álmos szó nélkül távozik. A többiek, ki-ki a maga módján furcsállva az esetet, követik a tekintetükkel.

Az arany övcsatot most a gyermek Árpád kezében látjuk. Mellette Álmos és Tétény. Beszélgetnek.

– Hány ló van ezen a képen, kisfiam?

– Kettő.

– Biztos vagy benne?

Tétény szükségét érzi, hogy közbelépjen.

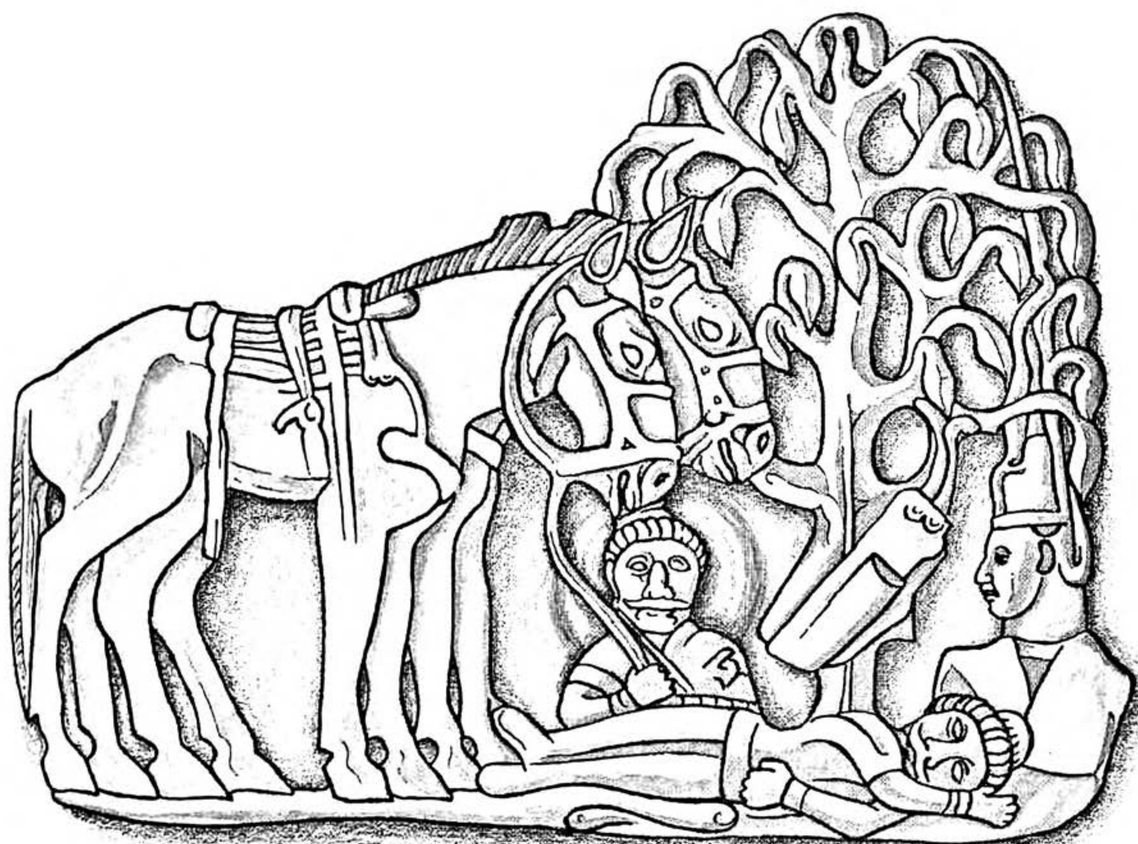
– Miért kérdezel ilyet tőle? Még megzavarod a fejlődő értelmét. Hát persze hogy két ló van itt. Egy, kettő. Na látod.

– Nem téged kérdeztelek, Tétény bátyám... Árpád, kicsi fiam! Biztos vagy benne, hogy két ló van ezen a képen? Gondolkozzál csak...

Többen körülállják őket. (A későbbi hét vezér sorakozik fel most Álmos és Árpád köré.)

– Ahelyett, hogy nevelőbe adná már.

– Pedig milyen éles esze van a fiúcskának...

– Vagy házi tanítót fogadna melléje.

– Telne a vagyonából…

– Válogathatna a jobbnál jobb iskolákban. Itil, a kazár főváros, Bagdad, Konstantinápoly, Róma…

– Az ám! Csakhogy Bagdadban az iszlám, Konstantinápolyban, Rómában a keresztény, Itilben meg a talmudista elit ellenőrzi, mit tanulhatsz és mit nem.

– Már én akkor inkább hiszek a magam eszének!

Újból Álmoshoz kerül a szó.

– Hagyjátok csak, hadd menjen a maga feje után! No, fiam, rájöttél már, hány a ló a képen?

– Az bizony egyetlenegy, apám uram!
– Nocsak. És az ember?
– Az is csak egy, meg egy másik, de az asszonyféle, emitt.
– És az az ember mégis miért kettő, ha egy?
– Hát a tanulság végett. Hogy amíg a Ló szereti őt, addig rendíthetetlen. De amikor az elhagyja, akkor lehanyatlik.
– És a Ló miért hagyja ott az embert?
– Mert világot kell teremtenie. Látod, az ő lélekzetéből születik meg a Világfa.
– Őbelőle fakadna? Csakis őbelőle? Hihetetlen!
– Dehogyis! Hát nem látod? A fehérnép tarkójából is elindul egy életfolyam, és az meg a túloldalról táplálja.
– De hát ha már ilyen szépen kilombosodott, miért hervad el mégis ez a nagy fa?
Az utolsó kérdést megint Tétény tette fel. Meg is kapja a magáét.
– Ej, ej, hiszen te is látod, bácsi! A fehérnép feje tetejéből egy másik, vastagabb áram indul ki. Felmegy a fa tetejéig, de nem hajt lombot, mint az előbbi. Sőt visszafogja az életet, nem engedi, hogy mértéktelenül elburjánozzék. Biztosan az eszével szabályozza a néni, meddig terjedhet, veszedelme nélkül, az élet.
– Jól van, kisfiam. Mehetsz a dolgodra, a lovakhoz.
Az egyik vezér-jelölt elveszi a csatot, forgatja, továbbadja. Kézről kézre jár.
– Életfolyam! Micsoda képzelőerő! Én bizony itt csak két lovat, egy fát, meg három embert látok. Meg azt tudom, hogy tetszik. De hogy ennyi mindent jelentene?...
– Biztos vagy abban, Álmos, hogy nem kellene mégis inkább iskolába járatnod a gyermeket? Ki fog ríni a többi közül.
– Magányos lesz.
– Ma már másképp gondolkodunk.
– Nem lehet visszaforgatni az idő kerekét.
Álmos visszaveszi a csatot, elgondolkozva nézegeti.
– Ha mi most összeveszünk, de holnap újra kibékülünk... azzal visszaforgattuk az idő kerekét?...

Álmos és a kamaszkorba nőtt Árpád lovon érkezik Előd vezéri sátrához. A zászlós rúdhoz kikötik lovaikat. Belülről Előd hangja hívogat.

– Isten hozott, akárki vagy! Kerülj beljebb!

Odabenn asztal mellett medvebőrös lócán három férfi ül. Egy vörös képű, szalmahajú germán, egy sápkóros, vörös hajú judeokrisztián barát és Előd. Előttük egy-egy korsó sör. Abrosz helyett térképféle rajzolat, rajta zászlós figurák. A germán feje fölött, fogasra akasztva, medvebőrös sisak. A tulajdonosa viszi a szót.

– Mondtam már, hogy a könnyű fegyverzet elavult. Isten-világ-untig ide-oda akartok rohangálni a pusztán? Telepedjetek meg, és építsetek erős várakat! A gyalogságé a jövő! A nehéz fegyverzetű gyalogságé. Sisak, teljes vértezet, pajzs, pallós. Adj neki!

Egyetlen széles mozdulattal lesöpri a figurákat a térképről, és a söröskorsó után nyúl.

Előd bemutatja a németet Álmoséknak.

– A katonai tanácsadóm. Figyeld csak, miket mond! Van mit tanulnunk tőlük!

– Fő a fegyelem és a tervszerűség. Előbb fellazítjuk a védelmet – ideológiailag is! –, aztán zárt menetoszlopban felvonulunk, és megütközünk. Foglyot nem ejtünk. A vezéreiket, ha a kezünkbe kerülnek, fellógatjuk, elrettentésül. A többit levágjuk, egyet-kettőt megcsonkítva hazaengedünk. Hogy elvegyék az otthoniak kedvét a további hadakozástól. *Verstanden?*

Álmos növekvő bosszúsággal méregeti a beszélőt.

– Mi az ellenfelünket, ha vitézül harcolt, nem végezzük ki és nem szégyenítjük meg. Magunk közé fogadjuk és megbecsüljük.

– Mert ti nem vagytok Herrenvolk! Azaz választott nép.

A vörös hajú, mint akit kígyó csípett meg, felpattan.

– Engedelmével, vitéz úr, a választott nép mi vagyunk. Úgy értem, Izráel népe...

Odakinn kakas kukorékol.

– ...Mert hogy én már megkeresztelkedtem, és a római püspököt vallom feljebbvalómnak.

– Kuss! Ahol egy árja beszél, ott a zsidónak hallgass a neve! Ha százszor kikeresztelkedett is! Választott nép pedig csak egy van: az árja!

– Kedves házigazda, szíveskedjék ön is tanúsítani, hogy nekem van igazam! Hisz ön is jól tudja: az Úr Izráel népét választotta ki, hogy uralkodjék a többieken, a föld szélső határáig és az idők végezetéig. Hiszen ezt ön is elismerte, amikor elfogadta tőlem a tanítást...

Most Álmoson a sor, hogy megrökönyödjék.

– Miféle tanítást fogadtál te el ettől a jöttmenttől?

Közben a germán belekönyököl a szerzetesbe, az visszarúgja az asztal alatt.

– Na, az úgy van, tudod, hogy... végtére is nem lehetünk köldöknézők. Meg kell ismerkednünk a korszerű tanokkal. Ezért... nos hát meghívtam Nyugatról ezt a tudós férfiút, aki – mint hallhattad – felettébb járatos a szent írásokban.

– És jogot formál arra, hogy lenézzen téged, mert te nem vagy a választott nép fia.

– Már megbocsáss, de azt nem ő mondta, hanem a másik vendégem.

– Nem egyre megy? Az egyik Herrenvolkot mond, a másik választott népet. Te mindkettőnek csak a lába kapcája lehetsz. De csak gyűjtögesd őket magad köré, és lessed a bölcsességüket, amíg ki nem túrnak a birtokodból. Gyere, fiam, itt eleget láttunk.

A Kürt ünnepe.

Lányok körtánca. A kobzos Hunor és Magyar lányrablását énekli. Álmos és a serdülő korú Árpád az ünneplők között sétál. Sokan rájuk köszönnek.

Az ivókürt hozzájuk kerül. Álmos meghúzza, Árpád csak az ajkát érteti hozzá.

– Hát a gazda?

– Á!... Á!...

– Mi az, hogy Á? Aki Á-t mond, mondjon B-t is!

– Hát... nem nagyon jönnek ők közibénk.

– Nem divat az mán... Ezt mondják.

– Valami papféle volt náluk, de nem közülünk való, oszt az lebeszélte őket... hogy ez pogány duhajkodás.

– Meg hogy egy ökörszarvat nem kell imádni...

– De hiszen itt senki sem imád semmiféle ökörszarvat! Először is: ez nem

ökörszarv, hanem valódi elefántcsont. Ennyit a szakértelemről. Másodszor: az áldomás nem ennek szól, hanem a mindeneket megújító Holdnak, szarva újultán. Harmadszor: mi *tiszteljük,* és nem imádjuk a fényes égi lényeket. Ennyit ne tudna a gazdátok?

- Tudja az, hogyne tudná, csak hát...
- Csak hát?
- Ne szólj szám, nem fáj fejem.
- De az enyém bezzeg fáj, ha így beszéltek. Honn találom-e az uratokat?
- Bizonyára.
- Csak aztán meg ne zavarja a nagy ájtatosságban... Mer' még magát is megtéríti.
- Ha nem ő, hát a felesége.

Ond vezér szállására lóháton érkezik Álmos és fia. Már a nyeregből érdeklődik:

- Mi dolog az, gazd'uram, hogy a színét se látni a Kürt ünnepén? Hát miféle törzs ez, ha nem éppen a Kürt nevezetű? Vagy már kendtek is cserebérélik a nevüket, mint odatúl, a Kárpátok ölében Atilla maradékai? Naponta jönnek a menekültek arrólfelől, és panaszolják, hogy a tulajdon nevüket se ejthetik ki büntetlenül...

Ond vezér neje kelletlenül vág közbe.

- Messziről jött ember azt mond, amit akar.

Árpád felkapja a fejét.

- De nénémasszony, csak nem azt akarja mondani, hogy a mieink hazudnak?
- Én csak azt mondom, amit mondok. Hogy meg kell hallgatni a másik felet is. Itt van például a mi szláv szolgálónk. Mit mondok? Nővérünk ő az Úrban.
- Nővérünk... az Úrban? Mi történik itt, Ond vezér?

A házigazda helyett megint a felesége válaszol.

- Az, aminek már régen történnie kellett volna! Hogy öleljük keblünkre minden embertársunkat, vallásra és nemzetiségre való tekintet nélkül...
- Ond vezér! Hát ki viseli a süveget ebben a nemzetségben?!
- Kérlek, ne heveskedj, Álmos öcsém! Nálunk egyenjogúság van. Minden tekintetben...

Középkorú asszonycseléd lép ki a sátorból. Foghegyről vágja oda, idegenes akcentussal:

– Végre váláhára!

– ...És mindenkit egyformán szeretünk.

– Azokat is, akik a Kürt ünnepén vigadnak?

– Az más kérdés. Azok pogányok.

– Mi az, hogy pogányok? Nem imádjuk mindannyian a Mindenség Urát, a Fény Atyját, minden jó forrását és éltetőjét?

– Nem fogok veled vitatkozni. Majd ha méltóztattál keresztvíz alá hajtani a fejed, és elismered a római püspököt minden vallási kérdésben teljhatalmú bírónak, akkor...

Kakasszó.

– Akkor?

– ...És megtanulsz legalább egy-két szót a műveltség nyelvén, latinul...

– Hogy megértsed az Isten-tisztelet szövegeit...

Újabb kakasszó. A cseléd, visszajöttében, megint belekotyog a beszélgetésbe.

– Meg szlávul! Mert rövidesen a mi nyelvünket is hivatalos istentiszteleti nyelvnek nyilvánítja őszentsége. Hála Cirill és Methód szent életű püspökeinknek.

Álmos elképedt arccal fordul a cseléd után, majd vissza a háziak felé.

– Hát ti nem is értitek, mit beszélnek hozzátok az Isten-tisztelet alatt? Van nektek egyáltalán fogalmatok arról, kit imádtok? És miért? És milyen következményekkel?

Újabb, még hangosabb kakasszó.

– Nézd, Álmos, be kell látnod, hogy eddig magas lóról beszéltünk a többi népekkel...

– Magas lóról? Tudod te, mit művelnek ezek e „többi népek" a mieinkkel a határon túl?

– Nem tudom, de nem is akarom tudni. Ezek részletkérdések. A fő kérdés az, hogy minden megtérttel együtt tudjunk örvendezni.

– És ha valaki nem hajlandó „megtérni"?

– Hát... ha megátalkodik a bűnben...

– Isten áldjon, Ond vezér. És legyen hozzád irgalmas. Mert a „testvéreid" nem lesznek azok. Nekem elhiheted.

Apa és fiú szótlanul üget a pusztán. Távol sátortábor. Az előtérben fészer, kovácsműhely kellékeivel.

- Ide beugrunk most, és nézünk neked valami jóféle szablyát. Különbet, mint itt, nem készítenek sehol a világon.

A fészerben és körülötte csend, üresség.

Megállnak. Álmos nagyot kiált.

- Hahó, Sánta Tigris, bújj elő!

Lassan elősántikál egy tagbaszakadt, féllábú, meglett korú férfi.

Mi dolog ez, öregapám? Hát a verő? Hát a tőke? Hát a tűz?

- Hja, a régi tűz... Hát igen, jó ideje nem jártál errefelé, öcsém. Lám, már nagy fiad is van azóta. Hogy' hínak, úrfi?

- Árpádnak, tisztelettel legyen mondva.

- Isten éltessen, s hát lássál jobb időket. Mer' itt most cudar idők járnak.

Kiköp.

- No... Azért egy jóféle szablyát kaphatunk tán ennek a legénynek?

- Kapni kaphattok – de nem itt.

- Ne te neee!... Tán nem a csúz állt a kezedbe, apó?

- Nem csúznak híják azt, hanem... hogy' is, no?... Sorozatgyártás.... Nagyüzem.... Csupa új szó, apám-anyám – Isten nyugosztalja őket – meg sem értené... De hát nincs is szükség itt már magyar szóra! Az úr pártfogoltja, az az istenverte Here Berta, vendégmunkásokkal dolgoztat. Persze földijeivel. Normannokkal, szlávokkal. Úgy olcsóbb. Én meg bezárhattam a műhelyt. Mert nem vagyok elég... hogy' is mondják?... Termékeny?... Nem, termelékeny...

Egyenletes kattogás zaja a háttérből. Most fölerősödik.

Hosszú sátorban gépsor. A kamera végiggurul előtte.

Egy-egy gép, önmagában, imponálóan elmés szerkezet. Az elején vasérc tömb megy be, a végén kész kard jön ki.

A teljes sor – apokaliptikus látomás, végtelennek tűnik. Egyforma munkaruha, egyforma mozdulatok.

Kund jön, mellette a testes, izzadó Heribert, gyalog.

Üdvözletek – a zajban nem hallani semmit. (Metal-zsivaj, a javából!) Mutogatás, széles gesztusokkal.

Kund int Heribertnek, az sorra jár a gépek előtt, innen-onnan leemel egy-egy pallóst. Hóna alá csapja, és lohol a többiek után.

A szabadban, csökkenő zajban, Kund kivesz két pallóst Heribert kezéből.

– Nézd, öcsém! Hajszálra ugyanaz. Ha százat vizsgálsz meg, száz egyformát találsz. Legfrissebb nyugat-európai szabvány.

Álmos elveszi, nézegeti, visszaadja.

– Nekem, bátyám, az az egy kell, amelyik az enyém. Amelyik csakis az én kezembe való.

Kivonja a szablyáját, megvillantja a Nap felé.

Heribert szorgoskodik.

– Tégy próbát, uram. Ez a legerősebb sisakot vagy vértet is kettészeli. Csak jól meg kell markolni. Két kézre, úgy hatásosabb.

– Mint a hentesek. Na jó, tegyünk próbát. Árpád!

A gyermek odafordul. Álmos szertartásos mozdulattal átadja neki a szablyáját.

– Mutasd meg nekik, mit tud. Lóra!

Árpád szeme nagyot villan.

Kund gondterhelt.

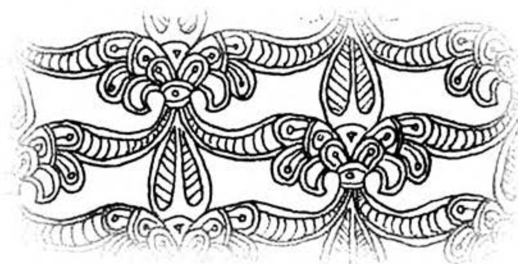
– Hallod-e, nem babra megy itt a játék! Gyerek ez még...

Álmos szemvillanása beléfojtja a szót.

Szemberúgtat egymással a két lovas. Árpád könnyű lábú lovon, egy szál szablyával. Ellenfele medve-sisakban, páncélban, nehéztestű, nagy lovon.

Amikor összeérnek, a német felemelkedik a nyeregben, két kézre kapja a pallóst, és lesújt Árpádra. Az félrevonja lova száját, elhajol, és a szablyával „levezeti" az ütést. Mindezt lassítva látjuk.

A német kissé meginog a nyeregben, mert saját ütésének lendülete féloldalra rántja. Aztán nehézkesen curukkoltatja a lovát, megfordul. Árpád már rajta is van. Amint a német felemelné a pallósát, még emelkedőben, közvetlenül a feje fölött, egyetlen villámgyors suhintással csuklóból lemetszi mind a két kezet, benne a fegyverrel. Az utóbbit messze repíti a lendület. A két csonka kar, mint két eleven szökőkút mered az égre a medvefej fölött. Hatalmas bődülés, a német földre zuhan.

Árpád lecsitítja a lovát, odaléptet apjához, és visszanyújtja neki a véres kardot. Az egy pillanatra rajta felejti a szemét.

– Tedd el. Mostantól a tiéd.

Árpád a Napnak villantja a pengét. A fény betölti a képet.

A teljes Zodiákust látjuk, kerek pajzs tükrére domborítva. A pajzs faágra akasztva, szent ligetben. Először teljes, vakító fényben tündöklik, majd elfordul róla a fény, megjelennek az ábrák.

Álmos kérdez, Árpád, mint jó tanuló, válaszol.

– Íme, a kerek világ, ahogyan a Látók látják. Te mit ismersz már belőle?

Árpád a világtükörre összpontosít. Szeme végigaraszol az egymást követő stációkon, a legmagasabb Rák-ponttól kezdve. Mikor a Medve Hold-házához ér, az megelevenedik: rávicsorog, bömböl, egy pillanatra áttűnik a medvesisakos, véres kezű germán harcosba, majd visszahúzódik.

Araszolás tovább a körön. A szemközti oldalon, éppen átellenben a medvével, a Kakas megrázza magát, és kukorékolni kezd. Ond felesége tűnik be, majd ki, szövegestül.

– Messziről jött ember azt mond, amit akar.

Árpád megremeg a visszafojtott indulattól.

A teljes világtükör. A Medve és a Kakas között fekete füstcsík húzódik. Álmos kommentálja.

– Ez a világ Halál-tengelye. Egyik végén a Medve terpeszkedik. Az északi végeken mindenfelé ő az úr. A germánok Berlinnek, kis medvének tisztelik...

Beúszik Berlin címere, a medvével.

– ...a szlávok Misa mackónak.

Misa mackó, akár az olimpiai jelvényről.

– ...Atilla apánkra Ursula néven tört rá, tizenegyezred magával...

Ursula-miniatúra, egy középkori kódexből.

– ...s mert vele szemben alulmaradt, nemsokára Orseolo néven támadja meg az Atilla-fiakat. De ez már a jövő...

A Képes Krónika Orseolo-miniatúrája.

Álmos most Anonymus pózában ül egy sziklamélyedés előtt. Mintha csuklya borítaná a fejét, árnyékból szól a hangja.

– De óvakodj a vörös Kakastól is! Nehogy a házadra szálljon! A gallok szent állata ő – miránk vészt hoz. Gallia síkján, Katalaunumnál pártolt el Atillától is a hadiszerencse. És egyszer majd, sok-sok század után, a gall kakas újra tűzbe-lángba borítja a világot.

A Marseillaise hangjaira Delacroix festménye úszik be: A Szabadság vezeti a népet.

– És ha még tovább fut a tekintetünk előre, ugyanez a Kakas kiáltja ránk a háromszoros *nem*-et, az egész hordalék-világ nevében.

Külön-külön villog be a TRIA és a NON szócska. Alattuk a Kis Trianon épülete látható, majd a végzetterhes aláírás-jelenet.

– ...Három – az ő nyelvükön: *tria,* a nem – *non.* Olvasd össze, és megtudod, mit várhatsz a Kakastól.

– Mondj valamit végre az életről is, apám!

– Az életről neked kell vallanod. Amint Isten tudnod engedte. Rajta!

Árpád újra körbejártatja a tekintetét. Egyszer csak megmozdul az Egér.

– Kicsi szürke Egér. Itt kezdődne?

– Ez csak a földetérés. De vigyázz, itt közel a veszély!

Megmozdul a Bagoly is. Azonnal áttűnik a vásári denevér-sárkányba, és zuhanni kezd. Az Egér ijedtében visszamerevedik. Erre a Bagoly is állóképpé dermed.

– Ne a tünetét, hanem a forrását nyomozd az életnek, ha meg akarod érteni!

További nézelődés, majd Árpád hirtelen felkiált.

- Ó!... A Táltos!
A Ló megelevenedik. Árpád odalép hozzá, megveregeti a homlokát, és hozzátámasztja a magáét.
- Még nem a tiéd. Előbb a kantárt és a nyerget is meg kell szerezned. Másképp elragad, és oda visz, ahová nem akarod...
Árpád visszalép, a Ló visszaképesedik. A világtükrön fényfolyam képében megjelenik az Élet-tengely.
- Ez lenne hát az Élet-tengely a Mindenségben?... Itt, ugye, minden jóra fordul?
- Hiszen ha úgy lenne!... De nézd csak! Ha nem vállalod a kicsi szürke Egér szerepét, menthetetlenül elpatkányosodsz.
Az Egér hirtelen megnő, és óriás Patkányként vicsorog ránk.
- Hm. De a Táltosban nem csalatkozhatom...
- Értsd meg végre: csakis magadban csalatkozhatol! A Medve, a Kakas, a Patkány, a Ló – lehetőségek. Te töltöd meg őket élettel. Amilyenre futja erődből, bátorságodból, áldozatkészségedből – olyannal... Te nagy dolgok véghezvitelére hívattál el. De vigyázz, mert ha elbízod magad, Táltosból – Teve leszel. Nagy Té-vel és nagy Vé-vel.
Hirtelen Tevére vált át a világtükör Lova. A kerete VT/TV emblémás tv-készülék képernyője lesz. A kép futni kezd. Álmos felkel, sietség nélkül odamegy, és gombnyomással eloltja a látomást.

Tas vezér szállásán.
- Mekkora fiad van már, Álmos!
Tas nagyjából egyidős lehet Álmossal. Barátságosan megölelgeti az időközben valóban legénnyé cseperedett Árpádot. Álmos messzire néz.
- Az apák a fiakban érnek meg, és az unokákban teljesednek ki. Hát nálad hány a család, Tas?
Kőfal előtt sétálnak hármasban. Eddig csak közelről láttuk őket, most kinyit a kép: végeláthatatlan fal nyúlik bele a pusztába. Mögüle, egészen távol, teveka-

raván húz ki, és vonul végig a horizonton. Közelebb építőmunkások dolgoznak a falon. A három férfi feléjük tart.

– Én azt nem engedhetem meg magamnak.

Megállnak. Álmos rámered Tasra.

– Hogy' érted ezt?

– Nézd, ez a fal rengeteg pénzembe kerül. És én távolsági kereskedelemmel is foglalkozom. Van fogalmad arról, mibe kerül ma egy ilyen karavánt felszerelni? A kockázat pedig óriási. A világ hemzseg az ingyenélőktől, akik mind az én kemény munkával összehordott vagyonomra pályáznak. A közbiztonság nulla... Mondjam még?

– Gondolod, hogy ez a fal megvéd a rablóktól?

– Ezen a vidéken elsősorban arab beütésektől kell tartani. Az „igazhitűek" jó lovasok, kitartó tevegelők, de a hosszadalmas várostromhoz nem fűlik a foguk... Majd ha már biztonságban lesznek a javaim, akkor... hát igen, akkor jöhet a család.

– És ha egyszer úgy hozza a sors, hogy újra felkerekedünk? Atilla örökében ma farkasok és viperák tanyáznak...

– Holmi kétes hitelű mende-mondákra én nem mozdulok. Aki akar, csak nyargalózzék, én maradok. Nekem itt befektetéseim vannak, hogy divatosan fejezzem ki magam, hehe...

– Szóval ha indulót fújnak a kürtök, terád nem számíthatunk?

– Álmos, te még mindig álmodozol. Csatakürtök? A legteljesebb békeidőben?...

Megállnak. Tas Álmos vállára teszi a kezét. Komolyan mondja:

– Álmos, tudom, hogy nagyon nehéz beletörődni, de egyszer a legszebb álomból is fel kell ébrednünk. Ami elmúlt, elmúlt. Atilla dicsősége a múlté, és a múltat, akárhogy erőlködöl, nem lehet visszahozni.

Álmos szelíden lefejti a válláról Tas kezét. Egy pillanatra merőn nézi, aztán elindul, kifelé a képből. Tas nagyot sóhajt. Ekkor megszólal a még mindig ott álló Árpád.

– Ha az ellenség holnap földig rombolja a váradat, és te holnapután újjáépíted, azzal a múltat hozod vissza?...

Az apja után siet. Tas hosszan néz utánuk, a fejét rázogatja.

Álmos, Árpád és nyolc-tíz főnyi csapatuk üget a pusztán. A távoli látóhatáron vékony füstcsík. Árpád beszél.

– Nem jó ez a hely megmaradásra! Bármelyik irányból rajtunk üthetnek. Sehol semmi természetes védelem.

– Nem hiába tette Atilla nagykirály is, Baján kagán is a székhelyét a Kárpátok övezte folyamközbe.

Árpád tudósabb akar lenni tudós apjánál.

– A görögök a folyamközt Mezopotámiának nevezik. De ők azt mondják, hogy az délre van tőlünk, nem nyugatra. És ott most arabok dúlnak.

– Lehet, hogy a görögök csak azt az egy folyamközt ismerik. De a mi népünk már legalább hármat belakott a Mezopotámiákból. Egyszer a Tigris és az Eufrátesz volt a „két folyam", másszor az Amu-darja és a Szir-darja, az Aral-tó keleti oldalán, de itt is, ott is csak látogatók voltunk. A mi Istentől rendelt két folyamunk a Duna és a Tisza, a Kárpát-medencében.

Közben a kíséret tagjai előre-előrenyargalnak, és nyugtalanul kémlelik az ég alját. A füst egyre terjedelmesebb.

Árpádban az ellentmondás ördöge fészkelődik.

– Hogy' nyújthatna menedéket hosszú távon a Kárpát-medence, mikor az köztudomásúlag átjáróház?

– Mit értesz azon, hogy „köztudomásúlag"?

– Hát... kereskedőktől hallottam... De másoktól is. Mindenki azt mondja...

– Híresztelik, ugye? Hogy átjáróház? Hogy népek országútja? Hát tudod, ki híresztel ilyet? Aki maga akar betelepedni a Kárpát-medencébe. Csakis az be-

szélhet átjáró-*házról*, aki házakban számol és telkekkel üzérkedik. Meg a tevés népség, akiknek minden ország a hazájuk...

– Bizáncra gondolsz? Meg a kazároknál nemrég hatalomra jutott...

– Gondolhatunk, amit akarunk, most csakis egy a biztos: ég a látóhatár. Gyerünk!

A csapat a lángok irányába vágtat.

Huba tanyája lángokban. A vágtában odaérkező Álmosékat infernális kép fogadja. A lángoló épületek előtt besenyők szuszékot csatolnak fel egy tevére. Mások szőnyegbe kötnek aranyedényeket és drága fegyvereket.

Hárman a termetes háziasszonnyal birkóznak, aki – mindkét kezében egy-egy véres kardot lóbálva – minduntalan visszaveri őket.

– Kellene a váltságdíj, ugye? Na, abból ugyan nem esztek! Nesze! Nesze...

Sudár termetű lány, tőrrel a kezében, segíteni próbálja. Hátulról azonban odakúszik hozzá egy fekete bőrű, turbános fiatalember, kicsavarja a kezéből a tőrt, átkapja a derekát, és vonszolni kezdi. A lány segítségért kiált.

Az asszony odakapja a fejét. Ennyi vigyázatlanság elég a támadóinak ahhoz, hogy leteperjék. A lányt fellökik a fekete férfi lovára, és a rabló elvágtat vele.

Ekkor robbannak be a képbe egyfelől Álmosék, másfelől Huba és kísérete. Huba tajtékzik a dühtől.

– Elhajtották a gulyámat az átkozottak! Na de én se hagytam annyiban a dolgot. Visszavettem! Hát az asszonynéppel mi van?

Tumultuózus csatajelenet.

A tevét felrángatják ültőhelyéből, menekülni próbálnak vele, de a magyarok leteperik a rablókat.

A harc pillanatnyi szünetében Huba átkiált Álmosnak.

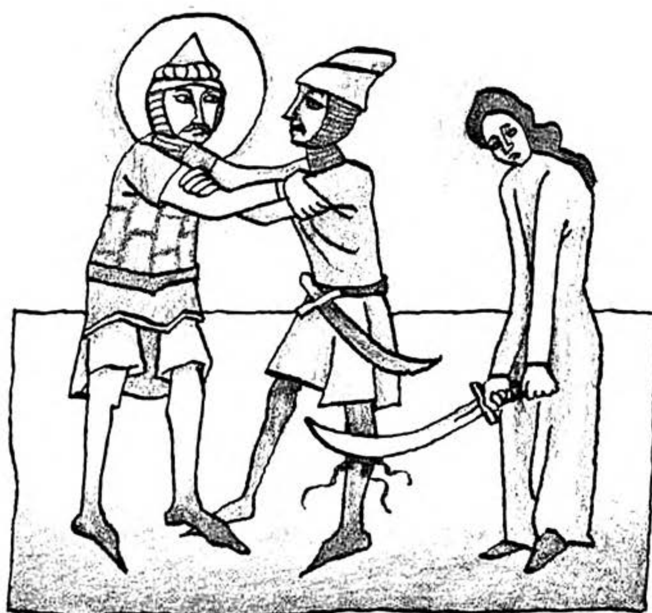
– Hát a nagylány? Nem láttátok?

Árpád villámgyorsan körbejártatja a tekintetét. Észreveszi a lányrabló turbánost, aki már messze vágtat zsákmányával.

Utánairamodik.

Innen a Szent László-legenda kanonikus képsora elevenedik meg, jelenetről jelenetre.

A rabló hátrafelé nyilaz, de nem találja el Árpádot. Az előrekiált a lánynak.

- Szép húgom, rántsd le a bitorlót a nyeregből!

Megtörténik. Mindketten a földre zuhannak. Hempergés, mint nemi aktusban.

Ekkor ér oda Árpád. Leugrik a lováról, és felrántja a földről az idegent. Előbb karddal vívnak – eldöntetlenül. Aztán mindketten eldobják a fegyverüket, és birokra mennek. Újabb hosszú, eldöntetlen párviadal.

A lány ekkor lassan elindul Árpád eldobott kardja után. Felveszi, suhint vele. Közelebb megy a küzdőkhöz. A két férfi arca felváltva kerül szembe vele. A rablóé gyűlölettől, Árpádé szeretettől sugárzik.

A lány, mintegy álomban, odalép a rabló mögé, és egyetlen suhintással átvágja az Achilles-inát. Az lerogy. Árpád ráordít a lányra.

- Némber, mit tettél?

Magához emeli a rabló lehanyatlott fejét.

– Bocsáss meg, testvér, én nem akartam!

Ebben a pillanatban újra megvillan a kard. A rabló teste a földre omlik. Árpád már csak a fejet tartja a kezében. Ömlik belőle a vér.

– Ládd-é, testvér, mire vitt a parttalan gyűlölködés...

A lányra fordítja át a tekintetét. Az sokáig nem szólal meg. Aztán:

– Meg kellett tennem. Őmellette kárhozat lett volna az életem.

– És énmellettem?...

A lány arca, egészen közelről. Néz-néz, de nem válaszol. Csak ott áll és nagyon szép.

Áttűnés: a már ismerős szkíta övcsat-beállítás. Árpád a lány ölébe hajtja a fejét, az kendőjével törölgeti a hős véres homlokát. Közben énekel, de a szája mozdulatlan.

„Ha elmégy is, járj békével,
Rólam se felejtkezzél el.
Akkor jussak az eszedbe,
Mikor kenyér lesz kezedbe.
Akkor se jussak egyébről,
Csak az igaz szeretetről...”

Pompás lakoma Tétény vezér sátrában.

– Aztán pap megáldotta-e a frigyeteket, öcsém?

– Attól függ, milyen papra gondolsz, bátyám.

– Keresztényre, természetesen. Mi már csak ilyenfélékkel találkozunk itt mostanában.

– És ha meg nem bántom a kérdésemmel, mit keresnek errefelé azok a keresztény papok?

– Lelkeket, fiam, akiket megtéríthetnének.

Mások is átszólnak az asztalon.

– Meg elméket, akiket pallérozhatnának.

– S miként pallérozzák hát azokat az elméket? Csatákról, hősökről ejtenek-e szót?

– Hogyne! Világverő Nagy Sándorról, például...

– Meg Julius Caesarról...

– Meg Rusztemről, a hősről...

– Józsuéról is, aki elfoglalta Kánaánt a zsidók számára...

– Hát Atilláról?

– Atilláról?...

Nagy csend, összenézések.

Ekkor félrehúzódik a bejárati függöny. Közrendű harcos lép be.

– Elkaptunk egy gyanús alakot a határban. Papfélének nézem. A görögök kémje lehet, de ő váltig állítja, hogy nem az, hanem a szlávok apostola. Valami Metód vagy efféle a neve. Behozzam?

– Hozd be. De ne tuszkold, és ne is sértegesd! Bánj vele tisztességesen!

– Értettem.

Odakint emberünk hangot vált.

– Na gyere csak, te szőrmók! Neked szóltam, hé! Lódulj már, a teremtésit, meddig várjanak rád?!

Belöki Methódot, az kis híján felbukik, de aztán mégis talpon marad. Levereget magát, megigazítja a ruházatát.

Tétény beszél hozzá, a többiek figyelik.

– Igaz, hogy te vagy a szlávok apostola?

– Methód vagyok, püspök és orthodox. Vagyis az egyedül üdvözítő vallást hirdetem.

– S miért éppen a szlávoknak?

– Mert ők hajlanak a jó szóra. Ti viszont nyakasok vagytok és megátalkodottak. Góg és Magóg fiai, ahogy az Írás mondja rólatok...

– Más írás mást mond rólunk, atyám. Egy az Istenünk, ne gyalázzuk egymást. Ha a vitézeim durván bántak veled, kérlek, bocsáss meg nekik és nekem. Hiszen a szeretet Istene ezt parancsolja mindannyiunknak.

– Mit tudtok ti a szeretet Istenéről? Mikor az életetek rablásból, zsákmányolásból, ártatlanok legyilkolásából áll? De mit is várhat az ember az ebfajzat Atilla ivadékaitól?

Árpád nem bírja tovább, közbeszól.

– Nagy Sándor talán simogatta és becézgette az ellenségeit? És Józsué? És Julius Caesar?...

Nincs válasz. Tétény, hogy mentse a helyzetet, témát vált.

– Mondják, atyám, hogy a szlávoknak az ő nyelvükön hirdeted az evangéliumokat. Akik eddig mihozzánk jöttek, mind latinul vagy görögül vagy héberül szólottak hozzánk. Miért ez a megkülönböztetés?

– Mert ők alázatos szívűek, ti pedig gőgösek vagytok, és fennhéjázók...

Árpád megint nem tudja türtőztetni magát.

– Kétféle mértékkel mértek, ez az igazság! Ők sokan vannak, és nincsenek kérdéseik, ezért kedveztek nekik! De nem is ez itt a lényeg. Hanem az, hogy igehirdetés ürügyén szlávosítotok. Lám, a bolgárok egy százada még ugyanazt a nyelvet beszélték, mint mi. Most meg? Egytől egyig szlávnak vallja magát. És azt se veszi észre, hogy a hatalom nyelvén a szláv – rabszolgát jelent!

– Igen, az Úr Krisztus rabszolgái ők immár! És így övék a mennyek országa. De te, dölyfös lázadó, meglásd, pokolra jutsz!

– Pokolra? Majd mégy te mindjárt a pokolra, csak a kezembe kapjalak!... Patkányfajzat!

Álmos ráteszi a kezét a felindult fiatalember karjára.

– Elszaladt veled a ló, Árpád. Mondottam, szükség van a kantárra!

Árpád egy pillanat alatt lecsillapodik. Fejet hajt Methód felé.

– Bocsáss meg, atyám, ha keményen szóltam hozzád.

Leül, majd Tétény felé is meghajol.

– És tekegyelmed is, Tétény bátyám. Úgy is, mint házigazda.

Tétény mosollyal válaszol. Methód, mintha mi sem történt volna, folytatja védőbeszédét a szlávok mellett.

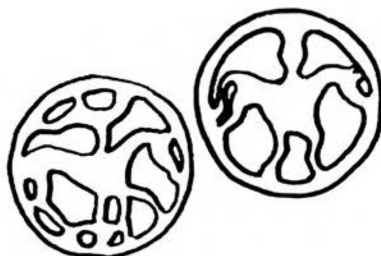
– A szlávok nyelve dallamos és könnyen tanulható. A tietek nehéz. És tele van szláv vagy török vagy germán vagy latin jövevényszóval.

Ezt már Álmos sem állhatja szó nélkül.

– Már meg ne bántódj, atyám, de honnan veszed, hogy azok a szavak jövevények a nyelvünkben?

– Honnan venném? Így tanítják. Ha ti is tanulnátok, szorgalmasan, ahelyett hogy egymást püfölitek és hujjogtok naphosszat, akkor te is tudnád.

– Arra nem gondoltál, atyám, hogy ezeket a szavakat, meg a többit, mind, amiket ti, jólértesültek, új hozadéknak hirdettek a nyelvünkben, a maguk ösz-

szességében, őseink szittya nyelvéből örököltük? Mégpedig egyenes ágon, mint a szokásainkat, a harcmodorunkat – vagy éppen a vallásunkat?

- Nem tudom, miről beszélsz. De amit mondasz, első hallásra igencsak eretnek-gyanúsan cseng!

- Mert te a részlegesség irányából közelíted a kérdést...

- Én meg a részegesség irányából, höhöhö...

Huba röffen bele a hosszúra nyúlt nyelvészeti vitába. A többiek egymásra licitálva csatlakoznak hozzá.

- Mit nyelveltek itt össze-vissza? Nincs jobb dolgotok?

- A nyelv arra való, hogy együnk-igyunk vele, nem arra, hogy vitatkozzunk róla!

Álmos magára marad Methóddal. Már csak egymásnak beszélnek, végletes elszántsággal. Árpád ugrásra készen figyel a háttérből.

- Míg egy-egy szláv vagy török nyelvben legfeljebb egyik vagy másik szavunk, jó esetben szócsoportunk mutatható ki, addig nálunk, a mi nyelvünkben a teljesség van jelen.

- Apage Satanas! Ez már tisztára tudománytalan, sőt délibábos képzelgés! Lám, ide vezet a rendszeres képzés hiánya!

- Na látod! Most megkaptad!

Ez megint Huba hangja volt. Álmos azonban nem hagyja annyiban a dolgot.

- Én azt hiszem, másról van itt szó, atyám. Te most olyan népekhez mégy téríteni, akik már jó ideje kiestek a teljességből. Nagyrészt önhibájukon kívül, ne érje hát vád őket ezért. Te pedig legyél áldott, mert vállalod a velük való bajlódást. Árvák ők, és nagyon is rászorulnak a lelki táplálékra. De egy fontos dolgot figyelmen kívül hagytál, püspök úr! *Mi* nem vagyunk árvák, hála a jó Istennek.

Élnek a felmenőink, és mi szívvel-lélekkel vállaljuk az ő nemes örökségüket. Ne akarj hát arra kényszeríteni bennünket, hogy megöljük... igen, hogy megöljük apánkat-anyánkat, csak azért, hogy részt vehessünk az árvák szeretetlakomáján!

Vágtat a pusztán a kis csapat, elöl Álmos és Árpád. Az utóbbi szólal meg előbb.

– Féktelen vagyok, azt mondod.

– Minél jobb a ló, annál inkább igényli a féket. De a nyeregről se feledkezzünk meg. Nem vagy elég kiegyensúlyozott, fiam.

– Hogy' lennék az, mikor naponta jönnek a hírek a Kárpátokon túlról. Hallod: Atilla maradékai maholnap germánul, szlávul oktatnak ki bennünket, hogyan vélekedjünk a nyelvünkről, a műveltségünkről, az őseinkről... Ej, már megint a régi nóta: pusztulunk, veszünk, és megint csak pusztulunk, veszünk!...

– És keményedünk, fiam. És nemesedünk. Aki az alávetettségben nem tudja megőrizni emberségét, az nem érdemli meg a szabadságot és az uraságot...

Nincs válasz.

– ...Amíg nem tudsz felülemelkedni a kisszerű, napi sérelmeken, ne várd, hogy enyhüljenek a nemzet jövőjét érintő gondjaid!

A lovasok bal keze felől lankás táj, jobbra erdős dombvidék húzódik. Ahogy távolodnak tőlünk, látjuk, hogy Árpád leválik a csoportról, és jobbra elvágtat a dombok közé. A többiek haladnak tovább a síkságon.

Árpád felér a szent ligetbe, ahol számunkra már minden bokor ismerős. A csuklyás Anonymus-táltos feláll, mikor meglátja a lovát ide már gyalog vezető Árpádot.

– Isten hozott, fiam!

– Magam is igyekeztem.

– Hiába...

– Hogy-hogy hiába?

– A szent Turul madár évek óta nem jár errefelé. Nem csoda: méreggel, csapdával irtották, befogták, fészkét szétrombolták.

– Kik?
– Vendég vadászok, akik kemény dirhemekért vagy nyugati aranypénzért lődözik halomra a vadjainkat. Kereskedők, akik hússzoros árért adják tovább őket a fejedelmi udvarokba, vadászsólyomnak. Keletre éppúgy, mint Nyugatra vagy Délre.
Közben Árpád merőn nézi az eget.
– És ha én *akarom,* hogy megjelenjék?
– Tégy belátásod szerint, fiam...
Az ég üres. Madár sehol. Árpád állhatatosan néz fölfelé. A táltos odébb magában imádkozik...
Kis csend. Aztán megjelenik az égen a Turul. Árpád kitárja felé a két karját.
– Üdvöz légy, szent Turulmadár!
– Az ősök meghallgattak. Nyilván céljuk van veled. Kövesd a madarat!
Felülnézetből a táj. Gyors áttűnésekkel tágul tovább és tovább: Kárpát-medence, Európa, Eurázsia, végül megelevenedik a lüktető csomópont-erővonalrendszer is.
– Mit látsz, Árpád?
– Csodát. A lüktető, eleven emberlétet. Amely folyamatosan tisztul, nemesedik...
– A múltat látod, Árpád. Most lásd a jelent!
A csomópont-erővonalrendszer a szélek felől elkezd rohamosan koszolódni, zsugorodni, majd észak-déli irányú gátak húzódnak át rajta. Az áramlás akadozik, a fényhozam csökken.
– Úristen, ha ez így megy tovább, kiapadnak a fény forrásai! De mi lesz akkor az emberiséggel?... Keleten már megszűnt a lüktetés... A Tárim-medence – homoktenger. És a három Mezopotámiából is elsivatagosodott már kettő. A Kárpát-medence is pislákol... mindjárt kihuny...
– Hát tegyél ellene! Hallod? Tegyél ellene, Árpád!

Álmos sátrában ül apa és fia.

– Hat vezéri sátorban jártunk együtt, apám. Ez, a tiéd, a hetedik. És mást se láttunk-hallottunk, mint idegenmajmolást, a saját értékeink lebecsülését, nem ismerését. Ezekkel akarod te visszafoglalni Atilla örökét?

– Biztos vagy benne, hogy mást se láttunk-hallottunk? Na, figyelj rám! Most sakkozni fogunk. Ismered a bábukat?

– Hogyne. Hiszen nem először játszunk.

– De most először tétre! És ne legyél olyan biztos abban, hogy ismered a bábukat.

Álmos egyenként felemeli a sakkfigurákat, majd miután elmondta róluk a magáét, a helyükre teszi őket a táblán. Árpád ugyanezt teszi a túloldalon.

– A Király... Ő a Nap képviselője. Nálunk, mióta a kazárok szövetségében éltünk, Kündü a neve. Jártál a sátrában, Árpád?

– Igen, apám. Kund vezér ő, a sokfegyverű. De...

– Ne szólj még! Egyszeri látásra csak a bőréig tudsz elhatolni a valóságnak. Majd ha az összhangzatos egészet is megismered, nem csak a szembeszökő részleteket, akkor fogalmazd meg a mondandódat! És most következzék a Vezér. Másik nevén: Királynő. A Holddal változik, mint a nők általában. Jelvénye ősidők óta a kürt. Jártál a sátrában, Árpád?

– Igen, apám. Ondnak hívták, és asszony uralkodott a háza táján. De a Kürtöt már nem vállalja.

– Egyelőre... A Futó következik. Egyiptomban Thot néven tisztelték, a görögök Hermész, a rómaiak Mercurius néven. Nálunk Szapora Csillag a neve. Jártál-e a sátrában, fiam?

– Az ő földi képviselője: Hermész Triszmegisztosz, a Háromszor Magasztos, az égi és földi tudás letéteményese. Apám, az ő sátrában játszunk...

– Nyílik a szemed a teljességre, fiam. Most a Táltos következik. A Magyarok Csillagának fényét hozza közénk. Ez Nyugat felé haladtában Jupiter névre vált át. Jártál-e a sátrában?

– Jártam bizony. Pompás volt ott minden, legkivált a házigazda, Tétény vezér.

– Hát a Bástyával találkoztál-e már? A maradandóságot képviseli. A rómaiak Saturnus néven emlegetik, nálunk Atilla népéről, a székelyekről kapta a nevét.

– Ő az, aki mindent kővé változtat maga körül. A gyermekeit felfalja, vagy

meg sem engedi születni őket. A feleségét befalazza... Kő a neve is. Törökül: Tas.

– Ítélkezel, mielőtt a tényeket számba vetted volna!... Hány figuránk maradt?

– Egyetlenegy. A Gyalog.

– Valóban: ez a látszat. Az igazság pedig az, hogy bár ez a legkisebb figura, mégis többet tud, mint bármelyik másik. Ha békésen lépeget, az Esthajnal-csillagot jeleníti, ha üt, a Hadakozót, mely Vérszemű Csillagnak is neveztetik.

– Szóval a Vénusz és a Mars... Menyasszony és Vőlegény egy személyben... Hát ezért maradt még két vezérünk a meglátogatottak közül, nem pedig egy, mint várható lett volna! Marsra könnyű ráismerni a vörös tanácsadóiról. Előd, az előharcos ő. De Vénusz?... Ó!... hát kellett nekem éppen onnan hozni asszonyt?...

– Ha a Gyalog betör az ellenfél állásaiba, Vezérré lép elő. A Vénusz – Holddá fényesedik. A menyasszony – Királynővé. Mondd, fiam, még mindig úgy gondolod, hogy hasznavehetetlen, széthúzó banda ez a mi hét vezérünk?

– Köszönöm, apám. Kezdődjék hát a játék!

Álmos felkap egy serleget, teletölti borral, és kilép a sátor elé. Odakint hatalmas, ünneplő tömeg. Mintha rá várnának. Magasba emeli a serleget, felköszönti a Napot.

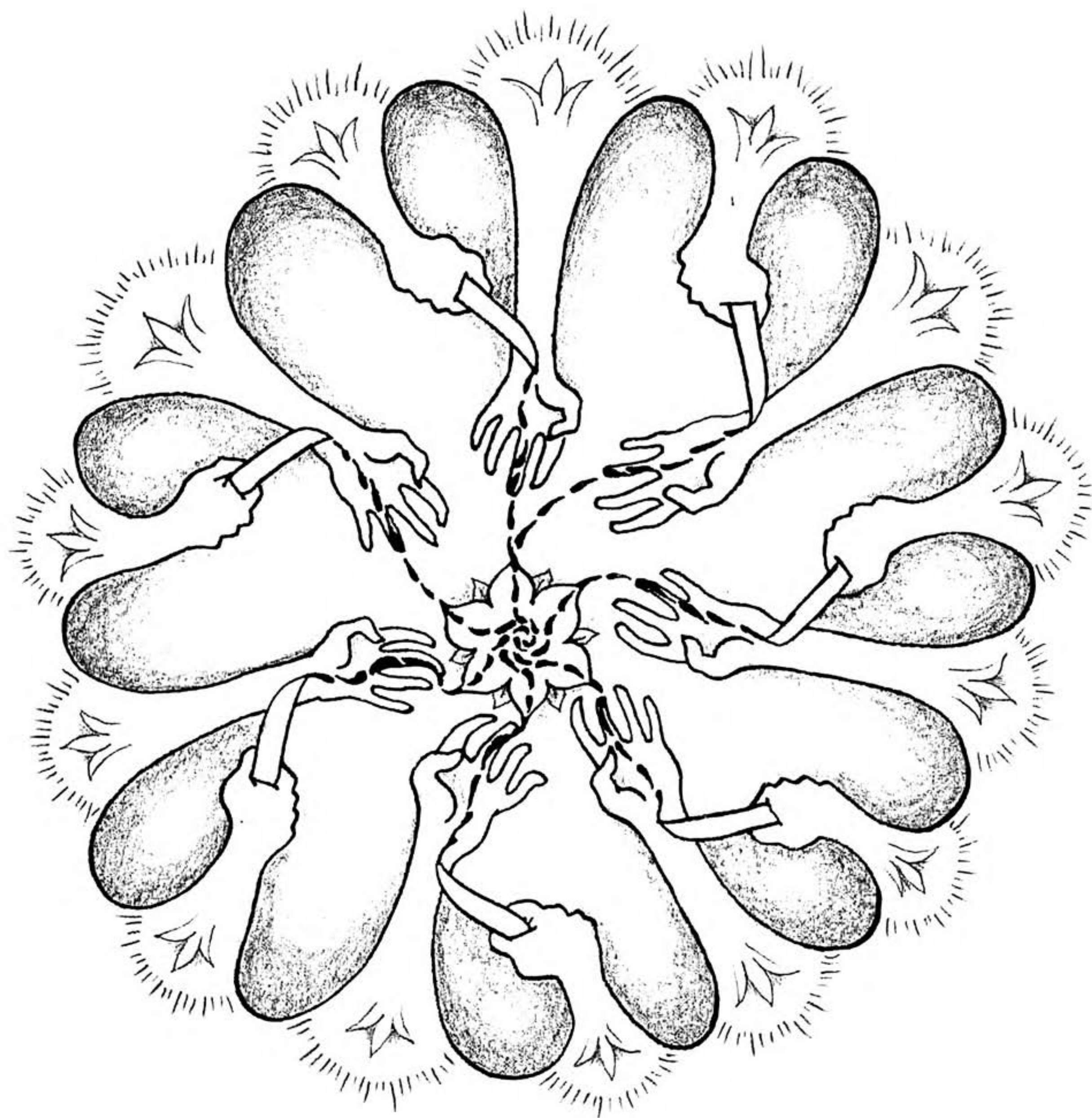

Álmost vezérré választják. A vérszerződés.

Távolból látjuk a jelenetet, majd egyre közelebb kerülünk hozzá. Mintegy részeseivé válunk.

Zene és Anonymus-szöveg, csak hangban.

„...akkor a hét fejedelmi személy, akit mind a mai napig Hétmagyarnak hívnak, tanácsot tartott, és késedelem nélkül fegyverrel, haddal igyekezett módját ejteni, hogy szülőföldjét elhagyja, s olyan földet foglaljon el magának, amelyen laknia lehet. Akkor a választásuk arra esett, hogy majd Pannónia földjét keresik fel. Erről ugyanis a szállongó hírből azt hallották, hogy az Atilla király földje, akinek ivadékaiból Álmos vezér, Árpád apja származott. Ámde a hét fejedelmi

személy közös és igaz értelemmel belátta, hogy a megkezdett útnak végére nem járhat, hacsak vezér és parancsoló nem lesz felette.

Tehát a hét férfiú szabad akarattal és egyetértéssel vezérül és parancsolóul választotta magának, sőt fiai fiainak is a végső nemzedékig Álmost, Ügyek fiát, és azokat, akik az ő nemzetségéből származnak... Majd a fent említett férfiak mindegyike Álmos vezérért – pogány szokás szerint – saját vérét egy edénybe csorgatta, s esküjét ezzel szentesítette."

A cselekmény végig a Serleg körül forog, amely a végjátékban, amikor a vérüket belecsorgatják, illetve az ivásnál, külön is kiemelődik. Ne felejtsük el: Vízöntő-jelképről van szó!

A pápa misézik. A kehely a magasban.

Utána fáradtan vonul át a sekrestyébe.

– Hát megindultak... Hét törzs, Hétmagyar, mondod...

Akihez beszél, nem látszik. Mintha magában motyogna a főpap.

– ...A bolygók rendje ez. A mozgásba lendült népek szervezik magukat hetes rendszerbe, a világ eleje óta...

Fel-alá járkál, majd a falon függő feszület elé térdepel.

– Megváltó Isten! Júda Oroszlánja! Szabadítónk! Könyörülj rajtunk, bűnösökön!

Felpattan, a kijárat felé indul, de ott hirtelen megtorpan. Mint aki meggondolta magát, visszaballag, és nehézkesen újra letérdepel. A beszéde felgyorsul, ugyanakkor suttogóra vált.

– ...Ezek most keresni fogják a kincseiket, amelyeket fiunk, Magnus, a renegát Kara Ulu csalárdul elragadott tőlük. És keresni fogják... igen, legfőképpen a koronájukat fogják keresni. És – ó, jaj! – mirajtunk fogják keresni! Hiszen Károlyunk annak idején, félvén a bosszújuktól, egyenesen Szent Péter székéhez menekítette! Ó, vétek, ó, nagyon nagy vétek! Az Apostol utódja orgazdaság hírébe keveredett! Segíts ki a bajból, Ábrahámnak, Izsáknak, Jákóbnak Istene! Hiszen a Te neved fényének emeléséért cselekedett így Magnus fiunk! Hogy megalázza a gőgösöket... Akik nem átallottak azzal kérkedni, hogy egyet-

len meséjükben több bölcsesség rejlik, mint az összes kis és nagy próféciában együttvéve! Törd le hát a szarvukat, Izráel Istene, mi Urunk! Nehogy a népednek ajándékozott tanítás kizárólagosságába vetett hit... megfogyatkozzék bennünk, a pogányság előretörése folytán. És parancsolj rájuk újból, amiképpen Világrontó Atillára ráparancsoltál egykor: a Szent Városba, Rómába, hol apostolaid teste nyugoszik, kegyetlenséggel be ne törjenek, bennünket fenyegetni ne merészeljenek!...

Az aacheni birodalmi központban vagyunk, az uralkodó a trónján ül, teljes ornátusban, kezében tele serleg. Előtte Szvatopluk áll.

– És ha megválasztották? Csürhe az, nem heten, de ketten se férnek össze közülük!

– Uram, a felderítőim mást jelentenek. Erősítést kérek, másképp nem tudom garantálni a birodalmi határok sérthetetlenségét!

Nyugat „császára" hirtelen mozdulattal Szvatopluk arcába önti a serlegből a bort. Az hagyja lecsorogni. Mintha a könnyei folynának.

– Arcátlan! Már megint zsarolsz? Hányadik erősítést kéred?

– Uram, a Hétmagyarok már Kiev alatt vonulnak. Maholnap átkelnek a Dnyeperen, és akkor a Jóisten sem állíthatja meg őket a Kárpátokig. Ha pedig alulról támadnak... a Dunánál még megkísérelhetem feltartóztatni őket, de az Ipoly...

– Küldök két gálya válogatott legénységet és ugyanennyi felszerelést. De

többet egy nyílhegyet sem! A Duna vonalát a saját kontingenseddel véded, ezeket meg felúsztatod az Ipolyon, a legkeletibb országrészekig, és ott védelmi állást vesznek fel. Megértetted?

- Igenis, uram, császárom. Csakhogy...

- Csakhogy... Már megint valami kifogás? Vigyázz, mert fogytán a béketűrésem!

- Uram, az Ipoly torkolatától keletre még több mint száz mérföld az út. Márpedig gályákkal a torkolaton túl nem hatolhatunk fel.

- Hogyhogy?

- Úgy, hogy az Ipolyon még tutaj se közlekedik, nemhogy gálya! Nyáron a suttyó gyerekek le se vetik az alsóneműjüket, úgy lábolnak át rajta.

Az uralkodó leszáll a trónjáról, egészen közel megy Szvatoplukhoz. Az orruk szinte összeér.

- Úgy? És ezt miért nem mondtad akkor, amikor az Atilla-fiakkal szemben kijelöltük a határt? Akkor azt állítottad, hogy az Ipoly hajózható folyó! És a Birodalom nagyjai egytől egyig bevették ezt a mesét. És beleegyeztek abba, hogy ott húzódjék a határ... Most hát védd meg magad, ahogy tudod! *Abtreten!*

A bizánci császári palota. A császár a trónján ül, körülötte egyházi és világi előkelőségek. Előtte asztalon serleg, kancsó. Innen nyit a kép.

- Szóval megválasztották... Ő lenne az, akivel kapcsolatban valami jóslatot emlegetnek?

- Igenis, császári felség. Ő az.

- És hogy' szól az a jóslat?

- Engedelmeddel összesítettem az idevágó adatokat. Íme: „Az Úr megtestesülésének nyolcszáztizenkilencedik esztendejében... Ügyek... Mágóg király nemzetségéből való igen nemes vezére Szkítiának, feleségül vette Dentü-Mogyerban Önedbelia vezérnek Emes nevű leányát. Ettől fia született, aki az Álmos nevet kapta. Mégpedig isteni, csodás eset következtében nevezték el Álmosnak, mert teherben lévő anyjának álmában isteni látomás jelent meg turulmadár képében, és mintegy reá szállva teherbe ejtette őt. Egyszersmind úgy tet-

szett neki, hogy méhéből forrás fakad, és ágyékából dicső királyok származnak, ámde nem a saját földjükön sokasodnak el. Mivel tehát az alvás közben feltűnő képet magyar nyelven álomnak mondják, és az ő születését álom jelezte előre, azért hívták őt Álmosnak. Vagy azért hívták Álmosnak – ami latinul annyi, mint szent –, mivel az ő ivadékából szent királyok és vezérek lesznek születendők..."

– Szent királyok és vezérek? Hm. A világnak éppen elég annyi szent, amenynyit mi adunk neki. A Hétmagyarnak nincs keresnivalója a Kárpát-medencében. Aki ura a Kárpát-medencének, az ura Európának. Nem véletlenül hivatkoznak ezek Atillára. Meg kell állítani őket... bármi áron!

– Császári felség! Engedje meg, hogy emlékeztessem: Methód püspök nemrégen járt közöttük, és mint mondja, igen szivélyesen fogadták. Az egyik fejedelmük egyenesen arra kérte, hogy foglalja imáiba a nevét.

– ...hogy aztán mások földjén elszaporodhasson, ugye? Például a miénken... Nos, tudunk az esetről. Methód püspököt annak idején zárkafogságra ítéltük, mert túlságosan kedvező színben tüntette fel potenciális ellenségeinket. Egy pap ne politizáljon, hanem imádkozzék! Persze ne akárkiért...

A császár lehúzza gyűrűjét, felkattintja a foglalatát. Előrehajol, és az asztalkán álló serlegbe szór egy kis fehér port. Visszazárja a gyűrűt, felhúzza, majd összerázza a serlegben a bort. Mindez még az előző szöveg alatt történik.

– ...Lám, a bolgárokat is beengedtük a Birodalomba, és máris a nyakunkra nőttek. Fél lábukkal már benn vannak a Kárpát-medencében. És természetesen ők is Atillára hivatkoznak!

– De az eredményes térítő munka folytán ma már keresztény testvéreink ők...

– Már megint politizálsz, szentatyám?

A császár előrenyújtja a serleget az egyik udvaroncnak. Az, mint aki tudja, mi a teendője, odaviszi az előbb szóló egyházi férfiúnak. Ő mintha vonakodnék átvenni, előbb a császárra néz. Annak az arca mozdulatlan. A főpap nagyot sóhajt, és egy hajtásra kiissza a serleget. Utána megrázkódik, elejti az edényt, és összecsuklik. A körülötte állók rutinszerű mozdulatokkal felszedik és kiviszik a teremből. Az udvaronc visszateszi a serleget az asztalkára.

– ...A térítő munka egyetlen érdemleges eredményének azt tekinthetjük, hogy elfelejttette a barbárokkal az anyanyelvüket. Vedd el egy néptől a nyelvét,

és a történelme magától omlik össze. Ha pedig elveszítette a történelmét, elveszítette a jövőjét is.

Pillanatnyi megilletődött csend után ismét egy klerikus szólal meg.

– De ha már új nyelvet adsz nekik, felséges császár, miért nem a görög ábécére taníttatod őket? Miért kell nekik külön nyelvet készíttetni, külön ábécével?

A császár alig észrevehetően int. Az udvaronc teletölti a serleget. A császár előrehajol, és leveszi a gyűrűjét. A klerikus kikerekedett szemmel nézi.

– A görög nyelv: filozófus-nyelv, a bölcsesség nyelve. A szláv – szolganyelv. Sclavus latinul annyit tesz: rabszolga. Ezt mindannyian tudjátok. Nos, nekünk nem új filozófusokra, hanem újabb és újabb szolgákra van szükségünk!

A port beleszórja a serlegbe.

– ...Aki pedig nem hajlandó elszlávosodni, annak nincs helye a nap alatt.

Átadja a kelyhet az udvaroncnak, aki nyomban megindul az előbb szóló felé. Annak a rémült arcát látjuk egy pillanatra.

– ...Tartok tőle, hogy a magyarokat ez utóbbi kategóriába kell sorolni.

(Itt a császár egy mondat erejéig kiesett a szerepéből, hiszen egyes szám első személyt használt a fejedelmi többes helyett. Ez nem véletlen!)

Árpád sátrában épp Levente-oktatás folyik. Levente „felmondja a leckét".

– A Kazár Birodalmat pedig, amely belülről meghasonlott, mert a vezetői más vallásnak hódolnak, mint a köznép, rövidesen elsöpöri az iszlám áradat.

– És mi? Halljam, Levente, szerinted miért váltunk ki a Kazár Birodalom szövetségi rendszeréből?

– Hát éppen ezért. Mert mi átláttunk a szitán! Hogy a térítés csak ürügy. A valódi cél a teljes gazdasági és politikai tönkretétel. Hogy utána, mint megmentők, a nyakunkba ülhessenek.

– No, ezt én sem tudtam volna találóbban megfogalmazni! Hát azokkal mi lesz, akik nem tudtak velünk jönni? Vagy útközben lemaradtak? Erre mondj valamit, gyermekem!

– Hát... azok a maródiak. Marótok, ahogyan a morvákat nevezzük. Vagy ma-

radvány-népek, mint a mordovánok, ismertebb nevükön mordvinok. Aztán a moldovánok, azaz a moldvaiak. És az udmurtok, akik ottmaradtak...

– Jó. Elég a délibábos nyelvpergetésből! Most lássuk, hogy' megy a képírás...

A sátorajtón őr feje bukkan be. Halkan szól.

– Uram, a menekültek...

Árpád a bejárathoz siet, Levente utána.

Odakinn: menekültek végeláthatatlan tömege.

Hosszú, néma pásztázás a meggyötört, rémült, mindenre elszánt embereken. (Bangladeshi, afganisztáni, kurd, palesztin, erdélyi, vajdasági menekült-képek villanhatnak be!)

Árpád arca. Levente arca.

Árpád halkan, de ellentmondást nem tűrően intézkedik. A szólítottak „lejelentkeznek", majd mennek a dolgukra.

– A Nagyúr nevében. Tas! Szállásról gondoskodsz. Mindenkinek!

– Huba, élelmezed őket.

– Előd, fegyverrel látod el a férfiakat.

– Ond, a fehérnép ügyes-bajos dolgait intézed.

– Tétény, a lelki gondozást szervezed.

– Kund, mindenütt ott vagy. Felügyeled, hogy minden rendben menjen... Várj!... Különös figyelmet fordíts az ifjúság harci játékaira!

– Én pedig... apám távollétében, aki most Kiev alatt tárgyal a továbbvonulásról, a gyermekek „pallérozását" vállalom.

Hatalmas fa tövében, a táltos (=Anonymus) körül Árpád, Levente és zsibongó gyermeksereg. Egy-két felnőtt is ácsorog a közelben, jönnek-mennek, megmegállnak, hogy nézzék a játékot.

A táltos mesél.

– ...És akkor Fehérlófia megkérdezte a Sárkányt: fegyverrel küzdjünk vagy puszta kézzel?

A gyerekek szórványosan közbekiabálnak:

– Fegyverrel! Ne!... Puszta kézzel! Puszta kézzel!...

Árpád feláll, megigazítja a ruháját. Levente is felpattan mellőle.
- Akkor hát lássuk, puszta kézzel! Válasszatok párt magatoknak! A mesét később folytatjuk.
A gyerekek bátrabbja párokba rendeződik, és máris kezdődik a birkózás. Árpád szóval-tettel szétválasztja a verekedőket.
- Úgy estek egymásnak, mint disznó a mosléknak! Az első, hogy köszöntjük az ellenfelet!
- Már miért köszöntenénk, hiszen meg akarjuk ölni!
- Valóban?
Árpád körülnéz, végigjártatja szemét a küzdő párokon.
- Te is ezért harcolsz?
- Te is?... Te is?...
- Te is, Levente?
Levente megint „eminens" tanuló.
- Nem! A harc nem az ellenfél megsemmisítését célozza.
- Hát?
- A párviadal célja az, hogy mindkét félből a lehető legtöbb jó tulajdonságot hívja elő. Ha nem harcolnánk, ezek az erények sohasem bontakoznának ki bennünk.
- Jól szóltál, Levente. Most pedig bemutatom az ellenfél köszöntését.
Miközben Árpád „bemutat", egy rossz képű gyerek a háta mögött váratlanul alhason rúgja Leventét, aztán elszalad. A többiek megfogják, nagy felzúdulás.
A zajra Árpád is odafordul.
- Mi történik itt?
Mindenki megmerevedik. Levente görnyedten áll, csak lassan tud kiegyenesedni.
- Téged meg mi lelt? Az előbb még semmi bajod sem volt.
Levente nem válaszol. Az apja megemeli a hangját.
- Kérdeztelek!
- Megsérültem. Szóra sem érdemes.
- Tisztelgés közben?...
Kis szünet után:
- Ki mert hozzányúlni?
Levente nem válaszol. Árpád lassan körbejártatja a szemét. A lélegzést is hal-

lani lehet. Hirtelen megpillantja a társai által lefogott suhancot, és máris tisztában van a helyzettel.

Ekkor az egyik fogdmeg váratlanul megszólal.

– Ő volt az!

Árpád szeme vésztjóslóan villan.

– Gyertek ide! Mind a ketten!

A szólítottak megszeppenve lépdelnek oda hozzá. A rossz képű suhanc már menet közben rákezdi:

– Ja nye ponyemáju, po csemu nádo éto...

– Mit mond a barátod?

– Nem barátom ez nekem, csak hozzánk csapódott az úton. Nem tud magyarul. Azt mondja, nem érti, minek kell ez a hókuszpókusz, ezalatt az ellenség behúz nekünk egy jó nagyot... És azt is mondja, hogy ő bizony hasba rúgja a társát, ha az így hadonászik...

– Igen? No, állítsátok csak szélre a kis barátunkat! És mondd meg neki: amíg meg nem tanulja tisztelni az ellenfelét, nem vehet részt a harci játékokban... Az ilyenek hoznak szégyent ránk a világ előtt!

Az árulkodó már tuszkolná is a társát, de Árpád felcsattanó hangja megállítja.

– Várj! Ez nem a te dolgod. Veled még nem végeztem.

A gyermek megdermed. Aztán, hogy Árpád nem szól többet, csak néz rá merőn, lassan elvörösödik.

– Ismered, ugye, a vétked?

– Igen, uram.

– Látod azt a nagy fát? Ott, a mező túlsó végében...

– Igen, uram.

Árpád most felemeli a hangját, hogy a többiek is hallják, amit mond.

– Amíg azt a fát el nem éred, mindenki büntetlenül üthet-rúghat. Megértettétek, fiúk?

Helyeslő morgás az időközben melléjük sereglett gyermekhadból.

Levente ekkor váratlanul megszólal.

– Apámuram! Hiszen te nem láthattad az esetet! A hátad mögött most már bárki bármilyen gazságot elkövethet?...

Árpád arca elsötétül.

– Látod, fiam, most olyasmibe ártottad bele magad, amihez még nem ért-

hetsz. Tanuld meg egy életre: olyan korban élünk, amikor a Világügyelő a hátát fordítja felénk. Üthetnek-vághatnak minket, ő tétlen marad. És nekünk mégis helyt kell állanunk. Nem adhatjuk fel, és nem válhatunk becstelenné.

– De engem tényleg megrúgtak...

– Még mindig magaddal vagy elfoglalva? Nem ismerek rád, fiam!

Levente lehorgasztja a fejét.

– Csak azt akartam kérni, hogy én is együtt futhassak a fáig a barátommal...

Árpád vonásai lassan kisimulnak. A hangja azonban szigorú marad.

– Menj! De szedd a lábad, mert ha nem, pórul jársz!... Gyerekek, egyetlen lépés egérutat adunk nekik! Jó?

– Jóóóó!...

– Hát akkor rajta!

Az „árulkodó" meglódul, Levente határozott, de csendes léptekkel indul a célja felé. A gyermeksereg mint megbolydult méhkas, nyüzsgi körül őket. Ütni azonban csak a „nye ponyemáju" üt. Először az árulója után iramodik. Az, miután észrevette, hogy Levente elmaradt tőle, lefékez. Így a támadója egyenesen a nyakába esik.

Földre dönti, rugdossa. A gyerek segélyt kérően néz Leventére, aki egy pillanatra megáll, összeharapja a száját, de aztán lassan, ólomsúlyú léptekkel továbbindul.

Ekkor a környező gyermekseregből valaki megragadja az „idegen" kezét, és hatalmas lendülettel hátrarántja. Valósággal úszik a levegőben, úgy repül három-négy lépést visszafelé. Ott elterül, de azonnal felpattan, és máris rohanna újra az áldozatára. Az időközben utolérte Leventét, most valósággal hozzátapad, úgy igyekszik megnyerni az oltalmát. De további bántalmazásra nem kerül sor. A gyerekek szabályszerű védőövezetet alakítanak ki körülöttük. Az „idegen" újra és újra próbálkozik, de mindannyiszor tömör falba ütközik, amelyről nyomban visszapattan. Ilyenkor egy-egy ütleg is elcsattan rajta, máskor rúgásokat kap, mégis nehezen tanulja meg, hogy itt erőszakkal nem megy semmire.

A sikertelen próbálkozások szüneteiben egyetlen mondatot ismételget, először acsargó dühvel, később elkeseredetten, végül tanácstalanul.

– Nye ponyemáju...

És tényleg nem érti.

Most enyhe felülnézetből látjuk a jelenetet. Levente, kis barátját átkarolva,

nyugodtan ballag a nagy fa felé. A gyermekek nyüzsgő csoportozata fokról fokra ünnepivé rendeződik át, az értetlenkedő másság pedig lassanként a perifériára sodródik. Itt már senki sem bántja. Végül – nem tehetve mást – maga is csatlakozik az ünneplőkhöz.

Újra a játszótér.

A gyermekek az üdvözlést gyakorolják. Levente éppen az „idegennel" áll szemközt: feszesen tiszteleg neki. Az bátortalanul viszonozza. Árpádnak csak a hangja hallatszik.

– Szívből, ne csak színből! Amíg a tiszteletadás nem megy, harcra nem kerülhet sor!

Most az egyik felnőtt, sánta, borostás arcú férfi, bicegve elindul Árpád felé. Mikor a közelébe ér, eltorzult képpel suttogja neki:

– Nagylelkűség bajnoka, te! Nem szólnál így, ha tudnád, mi az a kisebbségi sors! Nézz ide!

Árpád önkéntelenül a sánta lábára pillant.

– ...Ne a lábamra! A sérülésemet harcban is szerezhettem volna, szabad emberként. Ezt nézd inkább!

Árpád orra alá tolja a nagyszíjvégét. Levente is odanyomakodik, figyel. Lassanként gyermekgyűrű fogja körül őket.

– Mit látsz itt? Olvasd le, főnök, ha olyan nagyokos vagy!

– Terólad szól, testvér. A sorsodról, mi másról szólhatna? De tudod-e *te* olvasni?

– Én-e? Nézd ezt a szelíd patás állatot itt, középen. Ez én vagyok... Én, érted? Én...

A mellét veri. Sír.

– ...Ezek mi vagyunk, Atilla árva ivadékai! Földre tiportak bennünket, eltörték a gerincünket. No, figyeld csak, mit tesznek velünk azok, akiket te olyan fennen tisztelsz? Az ellenségeink? Két oldalról egyszerre törnek ránk. Az egyik szemből, az még hagyján. De a másik orvul, övön alul akaszkodik belénk. Ezek

aztán nem sokat teketóriáznak!... Hát ezt akartam elmondani neked, te nagy tisztelgős!...

– Köszönöm. De ne tedd még el azt az ábrát! Rejtőzhet ebben másfajta üzenet is. Olyan, ami esetleg mindannyiunknak szól, nemcsak neked.

A gyerekek már mind köréjük gyűltek.

– Levente, fiam, mesélnél valamit a bátyánknak erről a képről?

Mint cigány jósnő a páciense tenyerét, úgy fogja Levente a csatot. Sokáig hallgat. Nehéz csend, csak a gyerekek szuszogása hallatszik.

– Két griffet látok...

A sánta atyafi azonnal közbevág.

– Hát persze! Az egyik a frankok tányérnyalója, a másik a balkáni hóhér. De amögött Bizánc a bujtogató, hogy az a magasságos...

– Bátyám, csillapodjál! Ha tisztán akarsz látni, fölé kell nőnöd a napi csetepatéknak... Folytasd, Levente!

– Nem értem. A griffek kora lejárt Baján kagánnal, és népével, az avarokkal. Itt most bivalyt kellene látnunk, a nyugodt erő, a családi örömök képviselőjét... A két griff mozgása örvénybe fordul középütt, de párosuk mégiscsak Ikrek-tulajdonságokat sejtet...

– Gondolod? A Halak is páros képlet! És a Halak kora még nem zárult le... Márpedig a Halak...

– Mélyálom... Halál... Hát ezért nem látok tisztán...

– Az a kisebb baj, mert azt még kinőheted. De valamit makacsul nem akartok figyelembe venni. Egyikőtök sem... Fordítsd csak meg azt a szíjvéget! Most mit látsz?

– Növények, indák... de hát ez nem érdekes!

– Csak díszít!
– Térkitöltő irkafirka...
Levente és a tulajdonos egymás szájából kapkodják ki a szót.
– Biztos ez? Növény, növevény... – nem jelentene ez semmi fontosat?
– Jaj, dehogynem! Növekedés – életfolyam... Kezdem már érteni...
– És a túloldalon?
– Állatok – állapotok. Megmerevedett létalakzatok...
– No, Methód püspök, ezt fordítsd le tótra!
– Ha belemerevedünk egy létállapotba, bizony keservesnek tűnik minden változás...
Ezt már a menekült mondja, elgondolkozva.
– Márpedig most a nagy változások korát éljük. Felgyorsult az idő!
Árpád odaint egy lányt meg egy harcost a hallgatóságból.
– Nézz csak ide, bátyám! Látod, mi van ennek a lánynak a hajkorongján? Mutasd csak, húgom! Hát ennek a vitéznek a szíjvégén? Mostanában mind ilyet viselünk. Állat ez? Igen is, nem is. A végtagjai elnövényesedtek! Megmozdult a világ. Aki érti az idők jeleit, az diadalmaskodik, aki nem...
A sánta menekült elképedve bámul hol az „elnövényesedett" szíjvégre, hol Árpádra.

– Árpád, tanítanod kell bennünket! Nemcsak a kicsiket! A mi tanítóinkat már mind kiirtották. Évek óta most érzem először, hogy nem fáj a lábam, amelyet tönkrevertek... Mert az őseimet nem voltam hajlandó megtagadni... És most szárnyalni tudnék! Értitek?

Táncol a kamera felé, és egyenesen a képünkbe üvölti:

– De ti... ti tudjátok ezt? Tudjátok ezt?!... Vagy legalább hiányzik, ha nem tudjátok?...

Vonulás, minden mennyiségben...

Dombtetőn, Kiev alatt. Álmos és vezérkara, köztük Árpád, távolabb, a közvitézek sorában a mostanra felcseperedett Levente. Alul, a síkságon a messzeségbe elhúzódó szekérsor most megtorpan. Lovasok vágtatnak visszafelé.

Az egyik felkap a dombra.

– Nagyúr! Kiev alatt a ruszok feltartóztattak bennünket.

– Hagytátok?

– A szárnyakon kúnok harcolnak náluk. A kievi fejedelem magához édesgette őket. Hogy a nyavalya törje ki valamennyit! Ugyanolyan jól bánnak az íjjal, mint mi.

– Testvért testvér ellen uszítani! Ehhez értenek! Nohát, mutassátok meg a kúnoknak, hogy érdemesebb a mi oldalunkon harcolni! Ond, a jobbszárnyunkkal megleckézteted őket... Előd, a derékhaddal elsöpröd a ruszokat... A balszárnyat...

A szólítottak sorra kilépnek a vezérek közül. Az utolsó szóra Árpád lép ki. Várja, hogy nevén szólítsák. De Álmos körülnéz, és megakad a szeme az esengő Leventén.

– ...A balszárnyat Levente vezeti.

Árpád egy pillantra elképed, aztán szó nélkül visszalép.

– Árpád a tartalékkal fedezékbe vonul... Holnap a hálaadás ünnepét Kievben üljük meg. Aztán, ha testben-lélekben meggyarapodtunk, átkelünk a Dnyeperen.

Előd szólal meg.

– Nagyúr, mikor kezdődjék az ütközet?

– Most álló dél van. Mikor az árnyékod akkorára nő, hogy hosszában már nem bírod átlépni, megfúvathatod a kürtöt. A balszárny támad először!... Árpád, egy szóra!

Álmos még mindig a vezéri sátor előtt rendelkezik, miközben a kinevezett vezérek elvonulnak, a domb alján pedig harci alakzatokba rendeződik át a nép.

– Érzem az évek súlyát, fiam. Lám, az unokám seregvezér lett...

– Nem volt túl korai ez a megbízatás, apám?

– Felgyorsult az idő!... Én most bemegyek erőt gyűjteni. Te kint maradsz, figyelemmel kíséred a csata lefolyását, és hírt adsz nekem a fontosabb eseményekről. Légy éber és szűkszavú!

– Úgy lesz, Nagyúr!

Álmos befordul a sátorba.

A vezéri sátorban, Kiev alatt.
- Rasdit kéretem!
Egy szolga kis asztalkát tesz középre. Álmos nehézkesen letelepedik melléje, egy „gondolkodó" székbe. A szolga egy másikat is odahúz, de az egyszerűbb, tábori szék.
Álmos hátradől, lehunyja a szemét.
Egyszer csak, mintegy varázsütésre, előtte áll Rasdi. (Újabb Anonymus-alakváltozat, az arcát sohasem látjuk!)
- Hívattál, Nagyúr.
Kettesben vannak a sátorban. Álmos némán mutat a székre, Rasdi letelepszik. Bő, sötét köpenye alól kristálygömböt vesz ki, óvatosan lehelyezi az asztalkára.
Csend. Kisvártatva Álmos szólal meg, szenvtelenül.
- Megkezdődött a csata.
- Igen.
Árpád ideges hangja kintről:
- Levente előretör a balszárnnyal. Nyílzápor fogadja...
- Vezér, ne a fiadról tudósíts, hanem az ütközetről! Ha nem tudod megállni, leváltalak!
A kristálygömbben füst kavarog. Időnként egy-egy konkrétabb jelenet bontakozik ki belőle: küzdők csoportja, eltorzult arcok, becsapódó nyíl stb. Rasdi időről időre szűkszavúan kommentál. Álmos hátradőlve marad, lehunyt szemmel. (Az előző „kiszólást" is így tette meg!)
- Levente ellenállhatatlanul tör előre. A kísérete lemarad. Körbefogják a kúnok. Öldöklő kézitusa... Nem látom Leventét...
Árpád hangja kintről:
- Ond a jobbszárnyon lassan, de biztosan nyomul előre. Középütt állóharc...
A kristálygömbben nagy kavarodás. Szikrák pattannak ki belőle. Rasdi hangját is mintha belső tűz fűtené.
- Rendkívüli nyomás nehezedik a balszárnyra. A ruszok oldalról szorongatják a mieinket. Láthatólag el akarják vágni a túlságosan előreszaladt Leventét seregének hátramaradt, nagyobbik felétől.
Ahogy a nyílvessző pattan le az idegről, Álmos úgy ugrik fel a székéből. A gömb fölé hajol, és maga elé morog.

– Mintha Atillát látnám a katalaunumi csatában. Segíts meg minket, Seregek Ura, rettentő Hadúr!

Kintről Árpád ideges hangja:

– Középütt és jobboldalt minden rendben. A balszárny erősítésre vár. Kérek engedélyt a beavatkozásra!

– Szükségtelen.

A kristálygömbben tisztul a kép. Előd arcát látjuk. Valamit kiált, és balra mutat. Kétszer vág a kezével, ék alakban. Rasdi kommentál.

– Előd lemetszi a seregtörzsről a ruszok Leventét szorongató egységeit. Iszonyú öldöklés. A ruszok teljesen felmorzsolódnak.

Álmos alig hallhatóan fellélegzik.

– Előd kiváló... kiváló képességű seregvezér!

Kintről Árpád nyugodt hangja:

– Derékhadunk két részre oszlott. A kisebbik rész a balszárnyat segíti, a többiek győzelmesen nyomulnak tovább, előre. A jobbszárny már az ellenség hátában van, és elzárja a visszavonulás útját Kiev felé.

Álmos oda se figyel. A gömböt nézi. Levente most kiválik a ködből. Az arca vértől maszatos. Szablyáját emeli. Üvölt. Rasdi kommentál.

– Levente újra lovon. Az előző kidőlt alóla. Ez már a harmadik lova. Több sebből vérzik. A kísérete egyetlen tömbben körülötte. Most érte el őket Előd felmentő csapata. Óriási üdvrivalgás...

Kintről moraj szűrődik be a sátorajtón.

– ...Támadunk minden vonalon. Leventéék úgy aprítják a kúnok tar fejét, mint a nyers tököt...

– Árpád!

A szólított megjelenik a sátornyílásban.

– Nagyúr?

Álmos a fia elé siet. A szóra megtorpan. Kezet nyújt Árpádnak. Az elfogadja. Egy pillanat csend. Aztán Álmos:

– Fiam!

Robbanásszerűen összeölelkeznek.

Rasdi már nincs sehol.

Béma-ünnep Kievben. (Manicheista miniatúra alapján.)
Hullámzó tömeg az emelvény körül. Két rossz képű alak véletlen összetalálkozásának lehetünk tanúi. Mindketten régi ismerőseink a sárkányeregetős vásári jelenet óta.

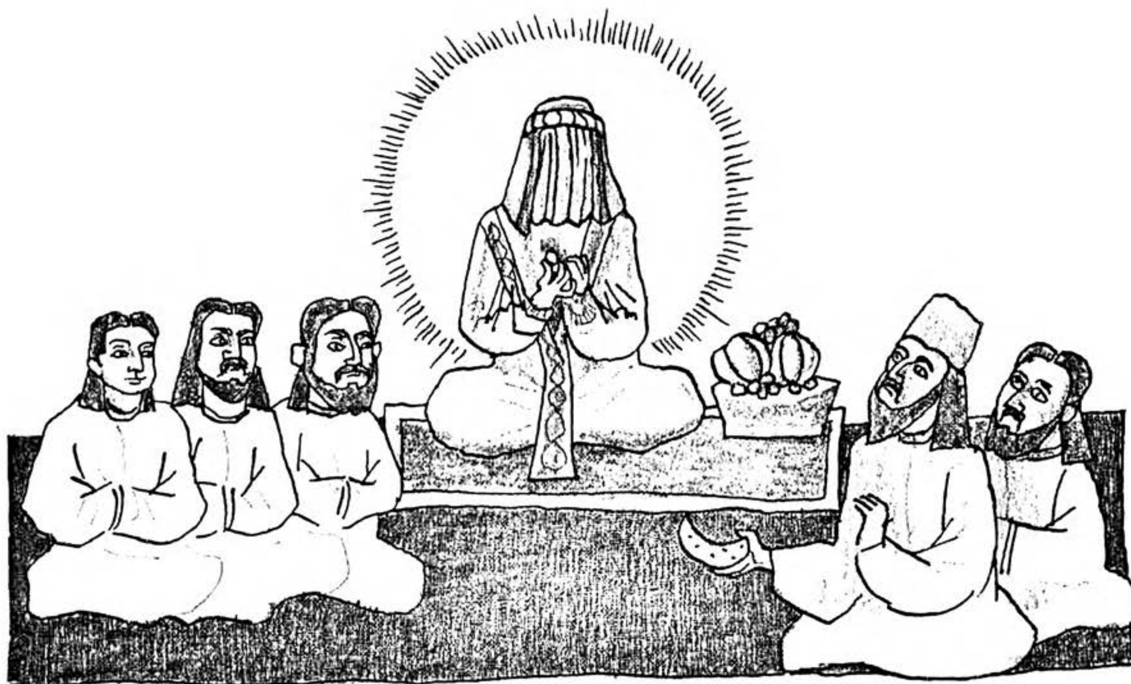
- Úgy látom, még mindig a hírszerzéssel bajlódik, kolléga úr.
- Nono, csak semmi bizalmaskodás! Most kinek dolgozol?
- Természetesen annak, aki a legtöbbet fizet. Jelenleg a bizánci solidus árfolyama a legmagasabb... De úgy látom, te sem változtattál szakmát.
- Ó, nem. Csakhogy én Róma irányában vagyok érdekelt. Rómáé a jövő, pajtás, nekem elhiheted.
- Nem hit kérdése ez, te szamár, hanem ténykérdés!

Félreérthetetlen mozdulatot tesz, mintha pénzt számlálna.

- Itt most mi az isten csudája készül?
- Ahogy mondod: az Isten csudája. Mármint az ő istenüké. A miénk nem tűrne ilyen „faragott képeket"!
- Béma-ünnep. Nekem így jelentették. Mi a fene az, hogy Béma?
- Dobogó. Görögül: béma. Csakhogy ezeknek a nyelvén a szív is dobog ám! Így hát nekik a szív ünnepe is ez!
- És a dobogón? Kinek a bálványképe rejtőzik a fátyol alatt?
- Mánié, a fő-fő eretneké. Csak hát ők nem úgy hívják. Náluk Buda a neve. Buddha, az eljövendő.
- De hisz akkor a vallásuk sem lehet manicheizmus, legfeljebb budizmus, hahaha...
- Mit röhögsz? Nincs ebben semmi mulatságos. Tőlünk keletre, ahol az iszlám még nem vert tanyát, éppenséggel a buddhizmus virágzik. De ha éppen tudni akarod, ezek nem is buddhizmusnak nevezik az eretnekségüket.
- Hanem?
- Nem fogod kitalálni.
- Naaa... Konfuciánizmus?

A másik a fejét ingatja, ümmög.

- Taoizmus?... Hát?... Talmudizmus? Hö-hö-hö... Több izmusra nem készítettek fel...
- Fenét! Szkíta vallás. Így, póriasan. De engem nem vernek át. Manicheista eretnekség ez, a javából! Így is fogom jelenteni a központba.

Ezalatt, mintegy lassított felvételként, zajlik a szertartás. A dobogó lábánál gyümölcsök. Fehér ruhás „kiválasztottak" egyenként hajolnak le értük, és fogyasztják el a dinnye-, illetve szőlő-gerezdeket.

Középütt egy különösen díszesen öltözött idős papi személy tálban dinnyét és szőlőt visz fel a „bálványnak". Felmutatja, visszatér, és a legöregebb „kiválasztottnak" adja át, aki ünnepélyesen elfogyasztja. Közben harangjáték.

Végül Álmos lép fel az emelvényre, a szobor elé. (A Máni-szobor ugyanúgy van lefátyolozva, mint Anonymus!)

– Testvéreim, szkíták, hunok, avarok ivadékai! Buda, a titkok fátylába burkolózott hallgatag királyfi, hosszú időre búcsút vesz tőlünk, hogy átadja helyét az örökébe visszatérni vágyó öccsének, Atillának.

Dörgő „Áldás" hullámzik végig a néptömegen.

– Szkíták utódai! Mától a kosok különválnak a jerkéktől, a bikák a tehenektől, a mének a kancáktól. Harcosaink továbbra sem érinthetik asszonyaikat, mert keserves út áll előttünk, s átokká válna a szülés ilyen áldatlan körülmények

között. Egy esztendő kiesik az öröklés rendjéből, de az Úr ezerannyit ád helyébe az állhatatosaknak... Mához egy esztendőre a Dobogó ünnepét Atilla városában, Dobogókőn ünnepeljük meg.

– Úgy legyen!

A tömeg üdvrivalgása közben Álmos lejön a dobogóról.

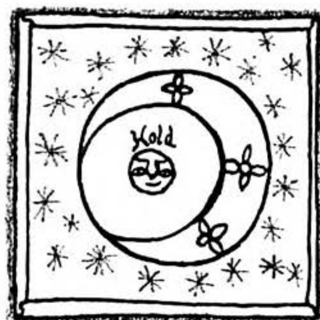
Az indulás napja. Újra az ünneplő tömeget látjuk. Fehér ruhás papok phona–antiphona rendszerben mondják végig a következő szöveget. Alatta zene szól, de a kórus nem énekel, hanem jól érthetően recitál.

Ti mind, akik már felkészültetek,
Erre tartsatok, igyekezzetek
A fedélzetre! / Ó, be régen várt a
Nélkületek el nem induló Bárka,/
A szenteké! / Íme, a tietek! /
Itt az idő! Horgonyt felszedjetek! /
A Fény, az Élet Atyja hazahívott! /
Örvend minden lélek, ki jó, ki hív, ott,
A Fényhonban, hogy szárnyalunk feléje. /
Előre nézzetek hát, csak a fénybe! /
És félre a talmi csecsebecsékkel,
Hisz békét ínség, gond, vereség érlel... /
Úgy legyen most is! / Ők segítsenek
Meglelni a Krisztust, a Fényt – kincseteket!

A tömeg lassan menetoszloppá rendeződik át, és megindul lefelé, a Dnyeper partjára, ahol már várják a bárkák az átkelni szándékozókat.

Lassított felvétel: beszállás a bárkába. Lebegés a vízen.

Áttűnésben: sorra szállnak be az emberek, és – mintha Noé vagy Khárón hajóit látnánk – indulnak a vízi járművek az ismeretlen túlpart felé. Közben besötétedik.

Telehold.

Áttűnés: a csengersimai mennyezet Holdja. További áttűnés: ugyaninnen a Bárka képe.

Visszatűnik a Dnyeperen ringó hajó-sor.

Közben: haditanács Álmos vezéri sátrában, még a Kiev felőli oldalon.

– Tas, megerősíted a Dnyeper vonalát, hogy hátba ne támadhassanak minket! A kievi fejedelem hűséget esküdött ugyan, de tudjuk, mit ér a ruszok esküje.

– Az elővéd a Kárpátokig megtisztítja az utat. Ott, a Vereckei-szoros kapujában bevárjátok a derékhadat. Az átjárást biztosítjátok. Előd, ez a ti feladatotok. A fősereget Kund vezeti, Ond fedezi a hátát. Huba – hadtáp. Tétény – a nem testi szükségletek felügyelője. Úgy intézd a dolgod, vezérem, hogy rajtad áll vagy bukik az egész vállalkozásunk!

– És te, Nagyúr?

– Utolsó utamra indulok. Immár az én kezemmel Árpád oszt életet, halált... De a szavam még az enyém!... Új napra virradtunk. Menjetek dolgotokra!... Árpád velem marad. Leventét kéretem!

Közben a gályák sorra megérkeznek a túlsó partra. Késő éjjelre jár az idő, és a nép még mindig nem fogy. A partra szállók kiözönlenek, egyenesen a lemenő Hold-korongba.

Az innenső oldalon, a várakozók feje fölött, felkél a Nap.

Három nemzedék a vezéri sátorban: Álmos, Árpád és Levente.

Árpád megismétli az előbb elhangzott mondatot.

- A szó a tiéd, Nagyúr! Rendelkezz velünk.

- Tudjátok, hogy a bizánci császár szövetséget ajánlott a balkániak ellen.

Árpád válaszol.

- Tudjuk, mint mindenki, akire tartozik.

- És akire nem tartozik. Kutyák ólálkodnak körülöttünk, lecsapnak minden hír-morzsára, és rohannak vele a gazdájukhoz.

Levente csattan rá.

- Korbácsot nekik!

- Mást is sújthat, aki nem szolgált rá... De most magunk vagyunk. Rendelkezem.

A sátorlap meglebben. Levente odalopakodik, és hirtelen elrántja. Semmi. Az őr mozdulatlanul strázsál a bejárat előtt. Nem messze bokros erdőszél... Levente visszalép.

Az egyik közeli bokor tövében ketten lapulnak, távolabb két ló várakozik, fához kötve. A földből tölcsér áll ki, a bizánci kém óvatos mozdulatokkal elhajtogatja felőle a leveles ágakat. A társa ámulva nézi.

- Ezt meg hogy' tudtad összebütykölni?

- Én? Csak nem gondolod, hogy magam végeztem a piszkos munkát? Mindenütt vannak megvásárolható emberek.

– De akkor is... Itt többlábnyi aknát kellett ásni... És hogy' tudtátok észrevétlenül megközelíteni a sátrat?

– A megfelelő embert kell megtalálni, te öszvér! A kulcsembert, kulcspozícióban. Egyébként pedig: első az aknamunka, utána jön a sátorverés. Érted már?

A bizánci odahajtja a fülét a tölcsérhez.

– Nos? Mit mond a föld?

– Pssszt! Alig hallok valamit... Motyognak...

Csak hangban a sátorbeli haditanács. Leventét halljuk.

– Én nem fogadnám el az ajánlatot. A császár hétpróbás gazember, a bolgárok – testvéreink.

– Voltak. Beszélj velük, megértik a szavad? Nyelven gondolkozunk, ezt jegyezzétek meg egy életre! Az ő gondolataik már régóta csakis a haszon körül forognak. Területszerzés, vagyonszerzés – bármi áron! Kizsigerelni állatot, embert, földet – aztán odébbállni.

A bokor tövében, halkan és kajánul:

– Te, ez rólatok beszél!

– Talán rólatok, fajankó!

– Pssszt!

Álmos hangja, a sátorból:

– Árpád, Vereckéig ismered a feladatodat. Második lépésben átkelsz a Kárpátokon, és megszállod Ung várát. Ott kitelelsz, és készenlétben várakozol, míg az utolsó emberünk is át nem ér. Aztán indulsz tovább, belátásod szerint.

– És ha délről elém vágnak a bolgárok?

– Erdélyben és a Délvidéken csekély erőket állomásoztatnak. Főerőik az Al-Dunától délre, az anyaországuk területén csoportosulnak. Éppen ezeket kellene lekötni, illetve elvágni az erdélyi–délvidéki erőktől. Világos a képlet?

A bokorból jön a válasz.

– Világos. Ez a hír megér egy-két solidust a császárnak. Hallgatózzál csak tovább, komám, ha kedved tartja, én megyek, de lóhalálában...

Eloldja a lovát, felpattan rá.

– ...Aki először fut be a hírrel Konstantinápolyba, élete végéig aranyban-bársonyban járhat. Ég veled...

Kezét nyújtja a társának. Az lerántja őt a lóról, és tőrével átdöfi.
– Jó utat! – a pokolba! Jól jön az a bársonygúnya nekem is!
Felkap a saját lovára, a másiknak megcsapja a farát. Az nyerítve elnyargal.

Újra a sátorban vagyunk. A föld alól nyerítés hallatszik, tompán, de jól kivehetően.
– Nyerítést hallottam.
– De mintha a föld alól jött volna.
Árpád végigsétál a sátor belső szélén. Egy helyen hirtelen lehajol. Kikap a földből egy cseréptölcsért.
– Vízvezeték-cső. Bizánci munka... Tudtál róla, hogy alagcsövezték a sátradat, apám?
– Lehallgató. Szóval az őrséget is megvesztegették.
– Gazemberek.
Levente kiugrik a sátor elé. Az őr nincs sehol.
– Őrség! Riadó! Parancsnok a vezéri sátorba!
Kint kürtszó, fegyvercsörgés, dobogó léptek zaja. A sátor bejáratában feltűnik az őrparancsnok.
– Jelentést kérek!
– Jelentem, a tábor területén minden a legnagyobb rendben.
Árpád odalép hozzá a tölcsérrel.
– Igen? Ennek a párját kérem! Most rögtön! Nem lehet messzebb ötven lépésnél. Egy osztag felajzott íjakkal álljon készenlétben a bejáratnál.
– Értettem. Úgy lesz.
Az őrparancsnok láthatóan reszket. Az arca eltorzult. Távozik.
Bent a három férfi összébb húzódik.
– Kevés időnk van... Két törzs válogatott harcosait szántam a bolgárok ellen. Csak tapasztalt és végsőkig elszánt vezetőt rendelhetünk föléjük... Mert az odavezető utat még tudjuk biztosítani, de visszafelé...
A bejáratnál feltűnik az őrparancsnok. Erősen zihál. Kezében a másik tölcsér.
– Nagyúr, a parancsot teljesítettem. Íme, a másik tölcsér. Valóban ötven lé-

pésre volt, egy bokorban. Ugyanott friss hullát is találtunk. Azonosítása folyamatban van. Körülötte patanyomok. Az üldözést korlátozott hatókörrel javaslom. Idegen földön járunk, cselvetéstől lehet tartani.

– A cselvetés már megtörtént. Az üldözést le kell állítani. Te pedig nem teljesítetted a parancsot, mert a parancs úgy szólt, hogy mindennemű ellenséges behatolástól meg kell védened a fővezér sátrát. A föld alatti aknamunkától is! Tudod, mi jár hadra kelt seregnél a parancs megtagadásáért?

– Tudom, Nagyúr.

– Távozhatsz.

Kint vezényszó.

– Őrség!

Egy őr kiválik a sorból, lecsatolja az őrparancsnok övét, elveszi a fegyvereit. Odakíséri egy vastag törzsű fához.

Az őrparancsnok közelképe. Arcvonásai kisimultak, a tekintete újra kemény és tiszta.

A vele szemben felsorakozott kivégző osztag. Valamennyi íj ráfeszül.

Pendülés, nyílsüvöltés.

A fa tövében sündisznószerű embermaradvány hentereg.

Álmos, Árpád és Levente visszalép a fővezéri sátorba.

Belül, középen a kisasztal, rajta a kristálygömb, mögötte a lefátyolozott Anonymus-Rasdi.

– Rasdi! Téged nem hívattalak!

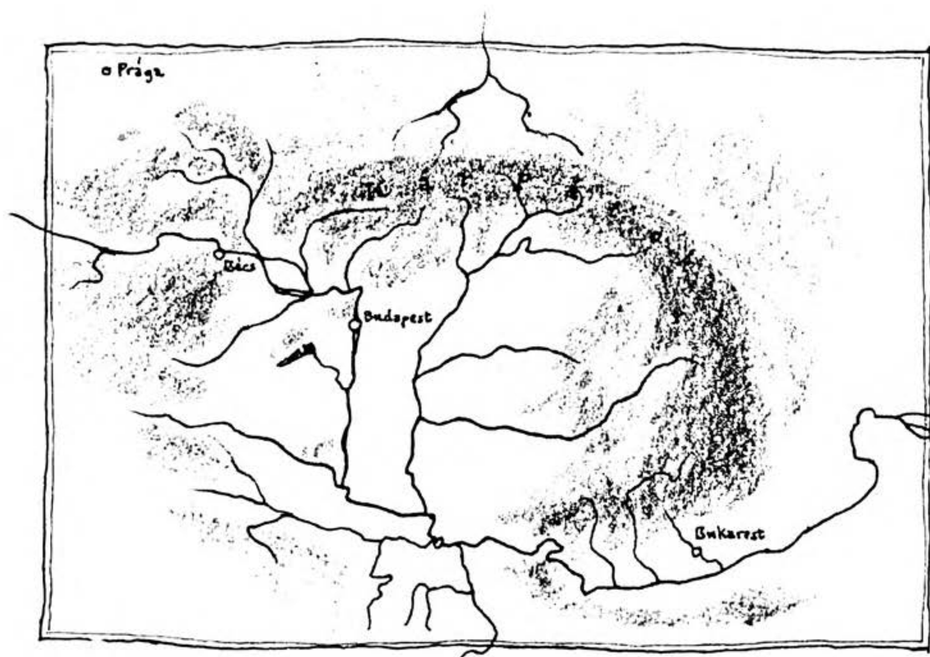
– Tudom, Nagyúr. De most nem a jelenről van szó, hanem a jövőről. Levente, lépj közelebb!

Levente mintegy megigézetten lép a gömbhöz. Rámered.

– Mit látsz, Levente?

A kristálygömbben gomolygás, majd kirajzolódik a Kárpát-medence, oldalfordított helyzetben.

– Óriási szívet látok. Élő, dobogó szívet... De a dobogás lassul... az érrendszer fokról fokra elszennyeződik... Már vészesen elszennyeződött...

A háttérben Álmos halkan beszélget Árpáddal. Az utóbbi aggályoskodik.

– Nem kellene! Túl fiatal még! Nincs tekintélye a harcosok előtt!

– Dehogy nincs! Rajonganak érte!

– Túlságosan sokat kockáztat.

– Kockázat nélkül nincs siker...

A kristálygömb. Levente egy pillanatra elkapja róla a tekintetét, és az „öregek" felé néz. Mire visszafordul, a gömbben újabb kép jelenik meg. Rasdi hangja:

– Mit látsz, Levente?

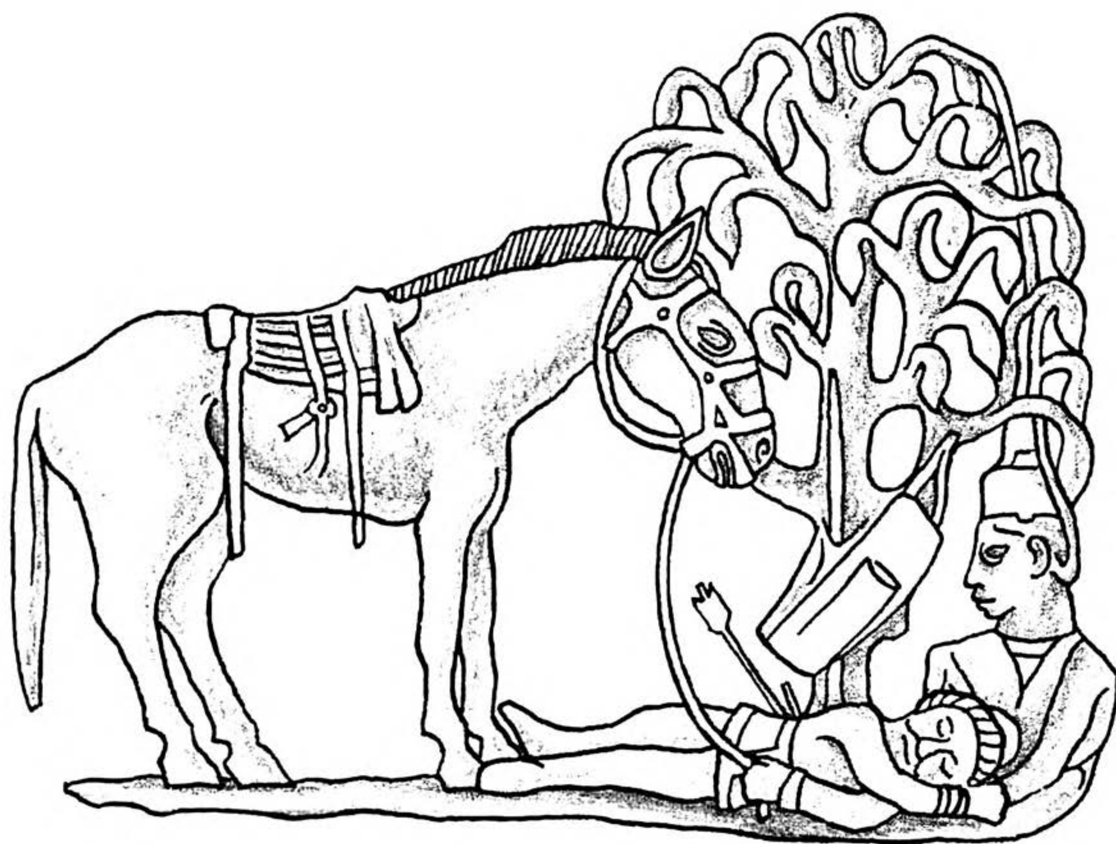
– Koponyát. Benne óriási, lüktető agyat. De a lüktetés lassul, ki-kihagy, az erek eltömődnek... Vészesen eltömődnek.

– Ez a jelen, Levente. Ezt így látjuk mindannyian. Most nézzük a jövőt!

Álmos és Árpád is odalép, együtt figyelik a gömböt.

– Két fényfolyam indul el, egy felülről, egy alulról. A felső szélesen hömpölyög, diadalmasan. Behatol az agyba... Most megáll, mintha várna valamire...

– Terád vár, Levente. A te döntésedre. Mi történjék hát itt, alul?
– Alul elkanyarodik a fénypatak. Lüktet, lüktet, de folyvást apad is... Miért nem lép be már a koponyába?... Istenem! Egyszerre minden sötét lett!
Árpád megrázza Levente vállát.
– Levente, elszédültél?
A fiú nem felel, aléltan fekszik a „gondolkodó" székben. Álmos megbabonázva nézi a gömböt. Rasdi fejezi be a jelentést.
– És a fénypatak beárad a Kárpátok koszorúzta óhazába, felkúszik, és egyesül a felülről jövő fényfolyammal. A kettő együtt pedig „hatalmas fénnyel árad a földkerekség legtávolabbi részei felé, ott megállapodik, mindenfelé sugarakat bocsát ki magából, és a fényt az egész világ befogadja".
Árpád szorosan fogja Levente vállát, hogy le ne csússzon a székből. Közben kérdőn néz Álmosra. Az megérti a kimondatlan kérdést.
– Az öregapjára ütött. Látása van. Nyugodtan elengedheted.
Rasdi mozdulatlanul ül a helyén.
– Mit látsz még, Levente?
Nagyközeli Levente révülő arcáról.
Áttűnés: a szkíta övcsat jelenete.
Levente szaggatott szövegét halljuk a kép alatt.
– A táltos elhagyott. Fontosabb dolga támadt: leheletéből élet fája nő. A túloldalt veszélyes csábító. Szép és hideg, vonzó, kívánatos... Leránt magához... Elvesztem... Bitang!...
– Szárnyalj tovább, Levente!
– Megfordult a világ. Minden erőm lábamba költözik. A lábam... már nem is enyém... De hiszen ez a Táltos! Csak a feje és a lábai élnek. A szellem ép tehát, s a mozgás – eleven... És egyek vagyunk immár – széttéphetetlenül.
A képen mindez látható, fázisokban. Legvégül csak a fekvő alak és a „fantomló" fénylik az ábrából.
Áttűnés: „pogány" temetkezés képe: karóra húzott lóbőr, benne csak a fej és a lábak.
Rasdi hangja:
– Árpád?
– Én magam intézem a sorsom. A boszorkányság nem kenyerem.

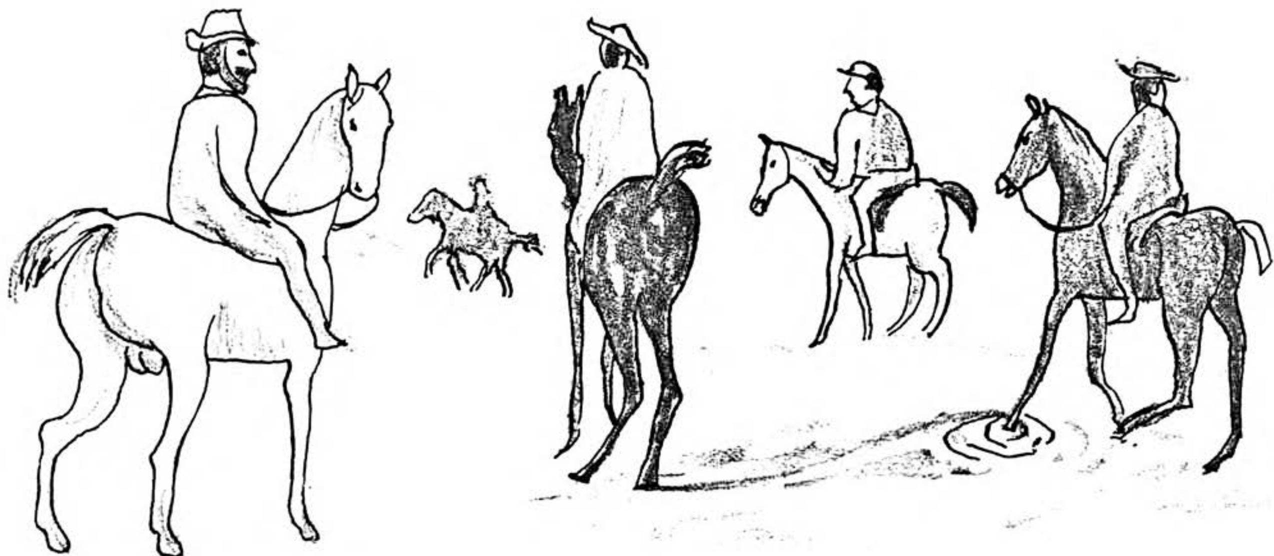

Kimegy a sátorból. Álmos átveszi a gyámkodást Levente fölött, és tovább nézi a kristálygömböt.

A ködből lassan kibontakozik Csontváry Tengerparti sétalovaglása. Részletről részletre, ahogy Álmos „leolvassa".

– Hát igen, megérkezel – lába vesztett táltoson... Atilla-vár, romokban. Ó, de vár az ős ikerpár, Hunor és Magyar is... Ösztöneid segítnek, jó szimatú kutyák... Már-már eléred örökségedet, amikor – jaj! Közbelép a végzet... kíméletlen kalandor, mindenre elszánt germán zsoldos, ej! Zavaros lett az éltető erecske...

Álmos mondatról mondatra esik összébb. A szöveg végén megtört aggastyán áll előttünk.

– Nem találsz vissza többé őseidhez... Megfordult a menet... Egyre távolabb sodródsz tőlük. Talaját vesztett lebegés, nőtől vezérelt ál-uralom... Kifelé pompa, belül rothadás... Ágaskodik a táltos, de nincsen mellső lába, amelyre visszaereszkednék... Billegsz hát múltad és jövőd között. A ló hurokba lép... Leépülés, szánalmas szolgasors... Itt kellene felfénylened, most jött el az időd!... de jaj, sehol se vagy... helyetted arctalan, sötét erő farol be... Bírvágy és nemiség... Lét és nemlét határán a sorsod ködbe vész... Istenem, írják már a magyar nélküli történelmet egy torz, szétesett világban... Pedig te élsz... itt, itt, az életfa gyökerénél, rejteki létben... Az élet vize ömlik át rajtad, megőriz, ne félj! S ha most nem akar vagy nem mer észrevenni a világ, az nem a te szégyened. Készülj a feltámadásra, nemzetem!

Az „átrendezett" Csontváry-kép feltámadó Táltosát látjuk utoljára a gömbben.

Vonulás, harc, vonulás, harc.

Párhuzamos képsor Árpád, illetve Levente hadmozdulatairól. Az előbbi: békés menet, legyőzendő akadályokat csak a természet támaszt. Az utóbbi: folytonos küzdelem.

Mintha némafilm-korabeli híradó-részleteket látnánk, természetesen fekete-fehérben.

A vége felé nagy tumultusból tépett ruhájú harcosok hozzák ki a súlyosan sebesült Leventét. Fa alá fektetik.

Fazék-sisakos bizánci tiszt tartja ölében a fejét, míg a harcos-társak kötözik. Néma fájdalom Levente arcán. A fazék-sisakos keményen fogja, hogy ne hánykolódjék. Közben duruzsol:

– A magyar segédcsapatok kiválóan helytálltak. Jelenteni fogom a császárnak. Most elválnak az útjaink. Tartsatok ki itt, a Dunától délre, mi elszakadó hadmozdulattal mögéjük kerülünk. Mint Józsué az amoritákat, elsöpörjük őket... Mögöttetek, látótávolságban, itt állomásozik a dunai flotta. Egy hét sem telik belé, s a gályáink hazaröpítenek benneteket, a Vaskapuig.

Egy pillantás a Dunára: leeresztett vitorlákkal valóban ott ringatóznak a bizánci gályák.

A fazék-sisakos kisiklik Levente alól, a sebesült a földre hanyatlik. A bizánci eloldalog, ahogy távolodik, egyre sietősebb léptekkel. Messzebb az övéi várják, lóháton. Ő is felkap egy lóra, és elnyargalnak.

A könnyebb sebeket már bekötözték a bajtársak. Egyikük – annak idején ő volt az „árulkodó" barát – most feláll, megropogtatja a derekát, nyújtózik. Közben, mintegy mellékesen, a Duna felé néz. Megáll a mozdulat közepén.

– Nocsak! A szövetségesek sorra vonják fel a vitorlákat.

Képben ugyanezt látjuk.

– Hagyd el, biztosan rutinellenőrzés! Gyere, inkább segíts! Most jön a neheze!

A „felcser" lassan, óvatosan átfogja a Levente medencéjébe fúródott nyíl vashegyét. Levente arcán kín rángatódzik.

– Hopp!

A „felcser" kirántja a nyílhegyet. Levente teste feldobódik a levegőbe, majd élettelenül hull vissza a földre.

– Hát én nem álltam volna meg üvöltés nélkül!...

– No, én sem.

– Hagyjátok, hadd pihenjen most. A sebláz minden pillanatban kitörhet rajta...

Az előbbi harcos újra a Duna felé figyel.

– Fiúk! Itt baj van! A gályák felszedték a horgonyt, és sorra húznak el a tenger felé...

– Cserbenhagytak bennünket!

– A bitangok!...

Visszanéznek a magatehetetlen Leventére. Az felnyitja a szemét, nyögve felkönyököl.

Szemben a csuklyás Anonymus-Rasdi jelenik meg, ködben.

– Rasdi, mit keresel te itt?

– Levente, vess egy pillantást a régi-új hazádra!

A Kárpát-medence képe, előbb oldalról, aztán „normális” állásban. Mindez már felülnézetből rajzolódik ki, mintha az űrből tűnnék Levente szeme elé.

– Ó!... a szív és az agy most egy ütemre lüktet. Ez lenne a hazám?

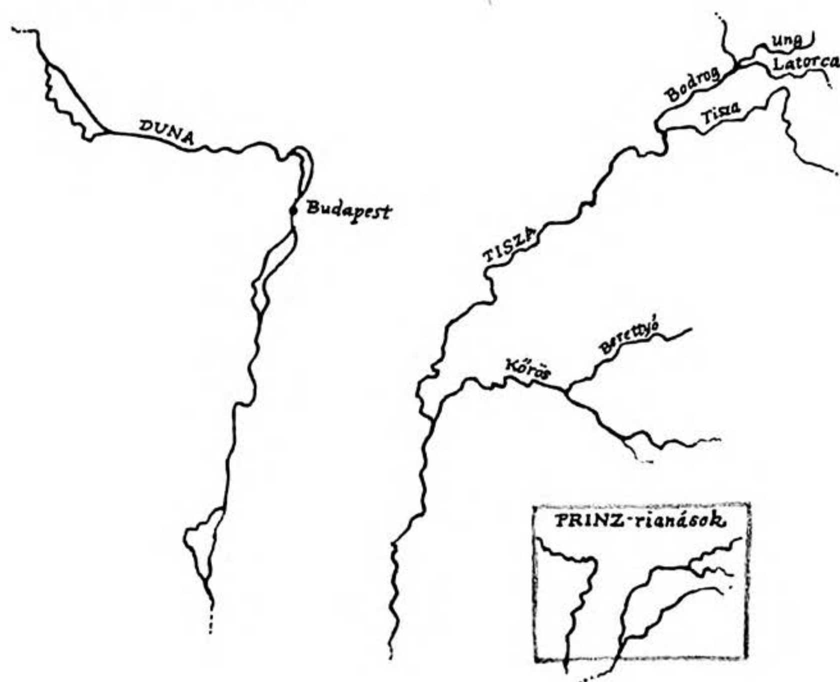
– A Kárpátok koszorúzta Tisza–Duna-táj. Folyamköz, Mezopotámia... És most olyan titkot árulok el neked, amiről apádnak, sőt nagyapádnak sincs tudomása. Nézz a gömbbe!

– Ó!... A kristálygömb. Hogy' kerül ez ide, a harcmezőre?

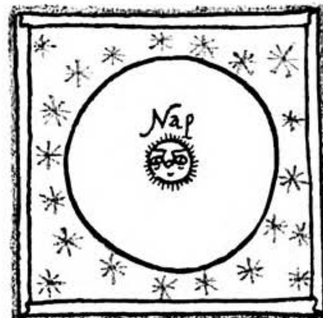
– Mit látsz, Levente?

– Ugyanazt, mint az előbb: a Tisza–Duna-tájat. Mezopotámiát. Vagy mégsem? Olyan hideg, kietlen ez a táj... Hol vagyok, Rasdi?

– A Föld egyetlen tája ez, amelyiknek pontos mása van – a Holdon. Nézd meg jól, Levente! Most ide készülsz.

Rasdi feldobja a kristálygömböt – az alkonyi égen feltűnik a telihold. Egyre fényesebben világol, körül a táj sötétségbe burkolózik. Szerteszét tábortüzek gyulladnak, mellettük lepihenő harcosok. Takarodó kürthangjai.

Közeli a teliholdról, majd áttűnés a csengersimai mennyezet Hold-képébe, amelyet egyszer már láttunk. Rasdi tovább beszél.

– Ide vezet a tiszták útja. A Hold-bárkában gyülekeznek. Bevárják bajtársaikat...

A csengersimai Bárka-képbe tűnünk át.

– ...és továbbindulnak a Nap felé.

Újabb áttűnés: a csengersimai Nap-kép.

– ...Így jutnak el végül is Fényhonba. Levente, készülj az utolsó útra!

A látomás eltűnik. Virrad. Őrszem kiált.

Távolról két lovas közeledik. Közöttük, a nyereghez kötve, rongyos ruhás, gyalogos férfi rohan, botladozva. A fához érkeznek, amelynek tövében, most már köpennyel letakarva, Levente fekszik. Mellette őr bóbiskol.

Az egyik lovas ledobban a lóról. Hangosan kiáltja:

– Vezér, nyelvet fogtunk!

Az őr felriad, vigyázzba vágja magát.

– Csendesebben, hé! Egész éjjel félrebeszélt, most alszik. Tán végleg elaludt. Szegény...

Levente nehézkesen fél karra támaszkodik, miután lehajtotta fejéről a köpenyt.

– Mi a hír, bajtársak?

A harcos térdre löki a foglyot.
- Beszélj!
- Halljad hát, vezér! A mi felséges cárunk tegnap békét kötött a legkegyelmesebb császárral. A bizánci had hazavonult...
Felemelkedik alázatos tartásából. A hangja is megváltozik.
- ...Azt hittétek, ostobák, hogy visszaforgathatjátok az idő kerekét? Erdély a miénk, a Bánát is, meg a Bánság! Hiába erőlködtetek! A múltat nem lehet viszszahozni!
Levente nehézkesen feltápászkodna, de csak a térdelő helyzetig jut el. Láthatóvá válnak testén az átvérzett kötések. A feje most nagyjából egy magasságban van az eltorzult arcú balkániéval. Halkan szól, gyűlölet nélkül.
- Ha egy gyermek eltéved, és mi hazavezetjük, azzal a múltat hozzuk vissza?
Lassan visszaroskad. A „nyelv" viszont végképp elveszti önuralmát.
- Átkozott haramiák, ki törődik a rébuszaitokkal! Most bezzeg csapdába kerültetek! Mire a Nap delelőre hág, rajtatok a győzedelmes cár hada! Beleszorít benneteket a Dunába, írmagotok se marad, Béliál fajzatjai!
Felugrik, szétveti a két karját, és Levente felé rúg. Ebben a pillanatban éri a lovas nyílvesszeje, és a lóról szállt harcos iszonyatos kardcsapása. Levente ledobja magáról a köpenyt, feláll. Rogyadozik, de talpon marad.
- Fújjatok riadót! Az alvezéreket ide kérem, a harcosok sorakozzanak föl előttünk.
Alant nyüzsgés, két vezérforma futva érkezik Leventéhez. A hullát közben elvonszolták. Levente minden erejét összeszedi, hogy a hangja a legtávolabb állókhoz is eljusson.
- Bajtársak, a bizánci császár rútul cserbenhagyott bennünket. A teljes balkáni hadsereg erőltetett menetben közeledik. Többszörös túlerő, és ti fáradtak vagytok, számtalan kemény csata után. De tudnotok kell: a mieink, apám vezényletével, most kelnek át a Kárpátokon. Ha mi itt nem tartóztatjuk fel a bolgárokat, benyomulnak a Kárpát-medencébe, és az ott állomásozó csapattesteikkel egyesülve, oldalba kapják a vonulásban szétzilálódott főseregünket. Most rajtunk, a mi kitartásunkon múlik, hogy a Hétmagyar birtokba tudja-e venni örökségét, Atilla Tisza–Duna-táji birodalmát.
Aki nem vállalja az egyenlőtlen küzdelmet, amelyben biztosan felmorzsoló-

dunk, még most büntetlenül elmehet. Átevickélhet a Dunán, és életben marad. Lépjen ki és távozzék.

A kamera végigpásztázza a sorokat. Senki sem mozdul.

– Köszönöm, bajtársak. Most mindenki foglalja el a harcálláspontját. Bevárjuk őket, és kitartunk az utolsó emberig.

Dörgő „Huj-huj" hullámzik végig a sorokon.

A távoli horizont teljes szélességében feltűnnek a bolgár haderő első sorai. Őket újabb és újabb sorok követik, végeérhetetlenül. A kép kimerevedik.

Verecke, a szoros legmagasabb pontja.

Álmost harcosok támogatják fel az utolsó útszakaszon.

Felülről pillantás a völgybe. Ereszkedő emberfolyam. Lenn, a völgyben Ond népe a Kürt ünnepét üli. Ond vezér, a kürtöt magasra emelve, táncol közöttük, szilaj zeneszóra.

A zene fölerősödik, győzelmi indulóvá magasztosul.

Álmos hosszan gyönyörködik a tájban, a népben.

– Menjetek, fiaim.

– Veled, Nagyúr. Fiad rendelése szerint.

– Innentől már az Atyám rendelkezik velem, nem a fiam. Hagyjatok magamra, kérlek.

A harcosok kedvetlenül indulnak tovább, lefelé. Vissza-visszanéznek. Álmos türelmetlenül int nekik, hogy siessenek.

Egyedül marad az útban. Egy-egy elkésett vonuló húz el mellette. A zene elhalkul. Szél támad. Körbenéz. Nem túlságosan messze hegycsúcsot pillant meg. Elindul arrafelé.

Áttűnés-sorozat: felérkezik a csúcsra. És megy tovább, tovább, mindegyre fölfelé. A szilárd talaj már régen elmaradt a lába alól, fény ragyogja körül. Az arcát látjuk: sugárzik. Tágra nyitja szemét, mint aki csodát lát.

Messziről fényalak közeledik feléje. Azonnal megismerjük, hiszen láttuk már: Atilla ő. Tárt karokkal érkezik. Álmos futni kezd arrafelé, de botladozik, és közvetlenül előtte felbukik. Atilla lehajol hozzá, és magához öleli.

Hosszú-hosszú csend.

– Megérkeztetek hát...

Mintha gyermek – vagy felnőtt? – zokogna.

– Tekints fel, Álmos, és vidámodjék szíved. Akit nagyon szeretsz, íme, útban van felénk.

Álmos, még térdről, oldalra-lefelé pillant. A Kárpát-medencét látjuk ismét, felülnézetből, mintha az űrből tekintenénk le rá. Fénygömb közeledik. Kiválik belőle Levente.

Stop-trükk: Álmos és Levente, majd Atilla és Levente ölelkezik. A három férfi együtt, mint „magyar három szent király". Egy-egy pillanatra át is tűnhet rajtuk Szent István (Álmos), Szent László (Atilla) és Szent Imre (Levente) képe, aztán visszakapják eredeti formájukat. Atilla szól:

– Ama nemes harcot megharcoltátok, futástokat elvégeztétek, a hitet megtartottátok. Végezetre eltétetett néktek az igazság koronája...

A Kárpát-medence fölött, melyet továbbra is madártávlatból látunk, föltűnik a Magyar Szent Korona, mint valami repülő csészealj. Lebeg, fényt áraszt magából, közeledik felénk, és fokról fokra betölti a képmezőt.

Alatta folytatódik Atilla szövege.

– Árpádnak jutott a legnehezebb szerep...

Ung vára alatt Árpád, apja „gondolkodó" székében ülve, vezéri sátra előtt fogadja a követeket.

Az első: székely harisnyában, népviseletben. Kezében két jókora rög, egy sötét és egy világos színű.

– Nagyúr, a balkáni megszállók utolsó maradékai is kitakarodtak Erdélyből. Fogadd el a székelyek ajándékát, az aranyat – és a sót.

Árpád átveszi az ajándékokat, és máris továbbadja kísérete egyik tagjának.

– Az arany ékesítse, a só ízesítse életünket. Köszönöm mind a kettőt. De legkivált azt, hogy helytálltatok a nehéz időkben... Hát a Felvidéken hogy' alakulnak a dolgok?

– Hol így, hol úgy! A Napnyugati Birodalom helytartója úgy forog, ahogy a szél fúj.

Ezt már a második követ jelenti. Árpád azonban nemcsak neki, hanem az egész egybegyűlt népnek mondja a következőket.

– Nyújtsunk neki békejobbot, ha csatlakozni akar!

Egy megviselt arcú és ruházatú, idősebb férfi kiverekszi magát a tömegből, és Árpád lábához esik.

– Ne tedd azt, jó uram! Hallgass rám, nem ismered te őket! Fogadd el vendégnek, kiver a házadból! Hetvenöt éve nyögjük az igájukat. És te most visszamenőleg igazolni akarod a rémtetteiket?

– Az ítélkezés Isten dolga, jó ember. Állj fel, és figyelj jól!... Kusid, vezesd elő a táltost!

Az előbbi követ gyönyörű fehér lovat vezet be, rajta aranyos kantár és nyereg.

– Most szólalj, testvér! Mit jelent neked ez a ló, így, kantárral, nyereggel?

– Nekem-e? Hát ennek az árán meg lehetne vásárolni egész Zoborföldét, föl a lengyel határig...

– Ennyi?

– ...S még maradna is utána áldomásra.

– Na látod! Hát mi meg most ezt a drága jószágot elküldjük ajándékba a frankok felvidéki helytartójának, a maródi Szvatopluknak.

– Úristen! Ezeknek? Ajándékot?

– Ha ennyire nem vagy tisztában vele, mekkora kincset bízott rád a Teremtő, akkor ugyan milyen jogon panaszkodol, ha mások elvitatják tőled?

– De uram...

– Hallgass és láss!

A sátor bejárati takaróját széthúzzák. Belül, félhomályban, mint egykor a szent liget sziklaeresze alatt, Anonymus-táltosunk gubbaszt. Ülő helyzetéből lassan felemeli a két karját. Az ég elsötétül.

Planetáriumi felvétel: a szkíta csat elemző rajzának menetében gyulladnak ki az egyes csillagképek, majd tűnnek rájuk az övcsat ábrájának megfelelő részletei. A táltos csak hangban kommentál.

– A ló alteste: Skorpió. Nemző erő. Feleslegesen ne idézd meg!

– Aranyos nyerge: Mérleg. Kiegyensúlyozottság test, lélek, szellem mezején.

– Kantárja: Szűz. Beosztás, fékezés. Mindent a maga helyén s idején!

– Feje: Oroszlán. Hatalmas erő. Szellemi fensőbbség. Legyűrhetetlen.

– Így, részletekben nappal tűnik elénk az élet. Az éjszaka egyesít, az álom teljes fényben láttat. Ím, az egész kép, együtt. Mit látsz meg benne, népem?

Nagy zúgás a nép közt.

– A táltos! A táltos!

A sátor nyílása visszacsukódik. Ugyanakkor kivilágosodik a kép. A lelkendező tömeget látjuk a fehér ló körül.

Közeli a menekült férfi döbbent arcáról.

– Istenem!

Rátűnik Szvatopluk csodálkozó arca.

– Ajándék? Nekem? S mit kér az urad cserébe?

Kusid az ajándék lóval.

– Kosár földet, szakajtó füvet, meg korsó vizet.

– Adj még száz pénzt, s a kosár, a szakajtó meg a korsó is mind a tiéd lehet.

– Legyen kedved szerint.

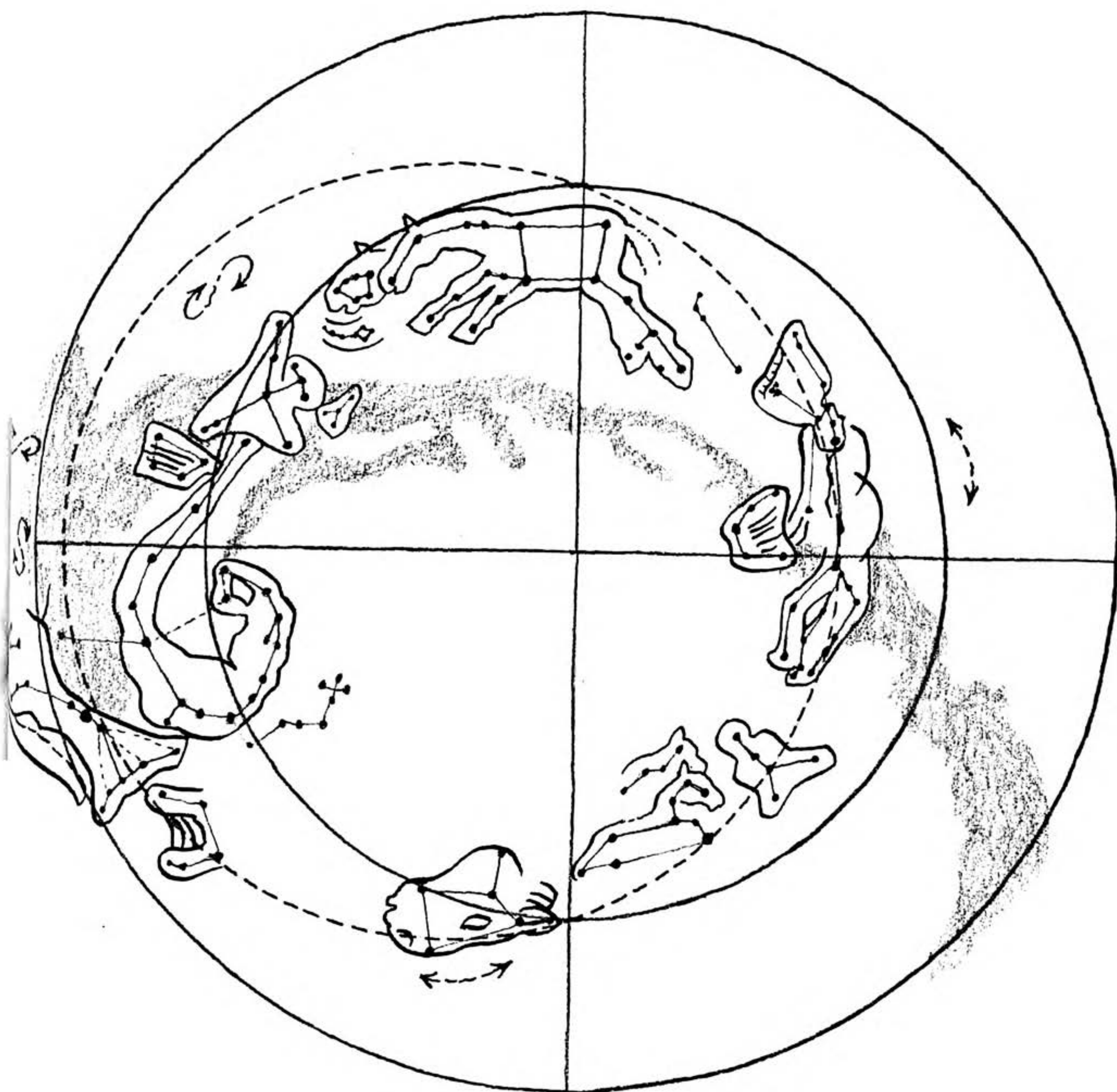
Kusid leakaszt egy bőrzacskót az övéről, és Szvatopluk előrenyújtott markába önti a száz pénzt. Az túlcsordul a két összetett tenyéren, le a földre. A kíséret tagjai kapkodják, akinek nem jut, morog. Nagy dulakodás.

Közben szolgák hozzák a kért javakat, mint Munkácsy Honfoglalás-képén. A kamera végigjár az ajándékokon.

Mire felnézünk róluk, már ismét Árpád sátra előtt vagyunk.

Most Árpád teszi össze a két tenyerét. Kusid önt bele a vízből, Árpád megkóstolja.

– Elszennyeződött…

Ezután egyik kezével belemarkol a földbe, másikkal az erősen fonnyadt fűvekből húz ki egy csomót.

– Elmérgeződött... haldoklik ez is. Ide jutottunk hát... Aztán üzent valamit a helytartó? Úgy értem, valami érdemlegeset?

– Semmit, uram. Legombolt rólam még száz pénzt ezért a nyamvadt göngyölegért!

Árpád feláll. Nekünk mondja, amit mond.

– Ha csak egy szikrányi jelét adta volna, hogy őriz valamit az ősi tudásból, megmenekült volna – ő is, maródi népe is. De így...

Hatalmas erejű, elsöprő lovasroham.

Egy-egy pillanatra Szvatopluk rémült, értetlenkedő arca látszik, aztán a képet betöltik az íjjal, karddal hadakozó, száguldó, hujjogó lovasok.

Vihar után kitisztuló égbolt. Madárdal. Az éledő mező pompája. Árpád, egyedül, fehér lovon, a végtelen tájban. Léptet, gyönyörködik. Pihen, mint az Úr a teremtés hetedik napján.

Erdőszél, bokros, cserjés. Szarvas ugrik fel a ló előtt. Árpád ösztönösen kap az íjához. A szarvas eltűnik. Beljebb-beljebb hatolunk az erdőbe, a szarvas hol felbukkan, hol újra nyoma vész. A távolból énekhangot hoz a szél.

„Magyarok Istene, tekints le népedre!
Tehozzád kiáltunk e siralomvölgybe'.
Szüntesd meg a sok vérontást,
A testvéri viszálykodást,
Derítsd e szép népre békesség hajnalát!

Sírva és zokogva kérjük Felségedet,
Vond vissza felőlünk büntető kezedet.
Áldd meg szegény magyarokat!
Felejtsék el balsorsukat.
Atilla királyunk, mutass nekünk utat!"

Árpád meglassítja lova járását. Mire kiér az erdőből, lebukott a Nap. Az ének-szó fölerősödik. A sötétben gyertyás menet kígyózik, végtelen hosszúságban. Távolabb, egy völgyecske túlsó szélén, domboldalban: fényből szőtt korona. Ama bizonyos égi Szent Koronának a földi mása.

Mellette öreg fa, ágáról sámándob lóg le. Alatta Anonymus-táltosunk, csuklyában. A menet körbefolyja a koronát. A táltos belevág a dobba. Hatalmas, eget-földet rengető moraj.

A fénykorona megelevenedik. Belsejében facsemete reszket. Fehér lepelbe burkolt, maszkos férfiak állják körül. Egyenként fellépnek a nekik rendelt helyekre, és sorra elmondják szövegeiket, amint következik.

– Igen, ismertek, és azt is tudjátok, honnan való vagyok, noha nem magamtól jöttem, hanem az Igaz küldött, akit ti nem ismertek. Én azonban ismerem, mert tőle vagyok és ő küldött. (Péter)

– Már csak rövid ideig vagyok veletek, aztán visszatérek ahhoz, aki küldött. (Jakab)

– Keresni fogtok, de nem találtok, mert ahol én vagyok, oda ti nem jöhettek. (Pál)

– Aki szomjazik, jöjjön hozzám és igyék. (János)

– Ha azt látjátok, hogy nyugat felől felhő kerekedik, mindjárt mondjátok, hogy eső lesz, s ez be is válik. S ha azt látjátok, hogy délről fúj a szél, arra következtettek, hogy hőség lesz, és ez be is következik. (András)

– Képmutatók! A föld meg az ég jeleiből tudtok következtetni. Hát ezt az időt miért nem tudjátok felismerni? (Tamás)

– Ugye két fillérért öt verebet is adnak. Mégis, az Isten nem feledkezik meg egyetlenegyről sem. Sőt még a fejeteken a hajszálakat is mind számon tartja. Ne féljetek hát! Sokkal többet értek ti, mint a verebek. (Fülöp)

– Mondom nektek, hogy aki tanúságot tesz mellettem az emberek előtt, azt majd az Emberfia is magáénak vallja az Isten angyalai előtt. Aki azonban megta-

gad az emberek előtt, azt én is megtagadom Isten angyalai előtt. Aki az Emberfia ellen beszél, az bocsánatot nyer, aki azonban a Szentlelket káromolja, nem nyer bocsánatot. (BERTALAN)

– Ha valakinek közületek csak egy juha van s az szombaton gödörbe esik, vajon nem markolja meg és nem húzza ki? (MIHÁLY)

– Mennyivel többet ér az ember, mint a juh! Szabad tehát szombaton jót tenni! (GYÖRGY)

– Minden önmagával meghasonlott ország elnéptelenedik, minden önmagával meghasonlott város vagy ház elpusztul. Ha a sátánt sátán űzi ki, meghasonlik magával. Hogyan állhat akkor fenn az országa? Ha én Belzebúb segítségével űzöm ki a gonosz lelkeket, a fiaitok kinek a segítségével űzik ki? Így ők lesznek bíráitok. De ha én Isten lelkével űzöm ki a gonosz lelkeket, akkor már itt az Isten országa. (KOZMA)

– Ne adjátok a szent dolgokat a kutyáknak, és gyöngyeiteket se szórjátok a sertések elé, különben még eltapossák lábukkal, és megfordulva széttépnek benneteket. (BUDA)

– Eljött Istenünk üdvössége, ereje és országa, és az ő Fölkentjének uralma, mert letaszították testvéreink vádlóját, aki éjjel-nappal vádolta őket Istenünk színe előtt. De legyőzték a Bárány vérével és tanúságuk szavával, s nem kímélték életüket halálukig. Ezért örüljetek, egek és ti, akik benne laktok! Jaj a földnek és a tengernek, mert oda szállt le a sátán nagy haragjában. Tudja, hogy kevés ideje van hátra. (BOLDOGASSZONY)

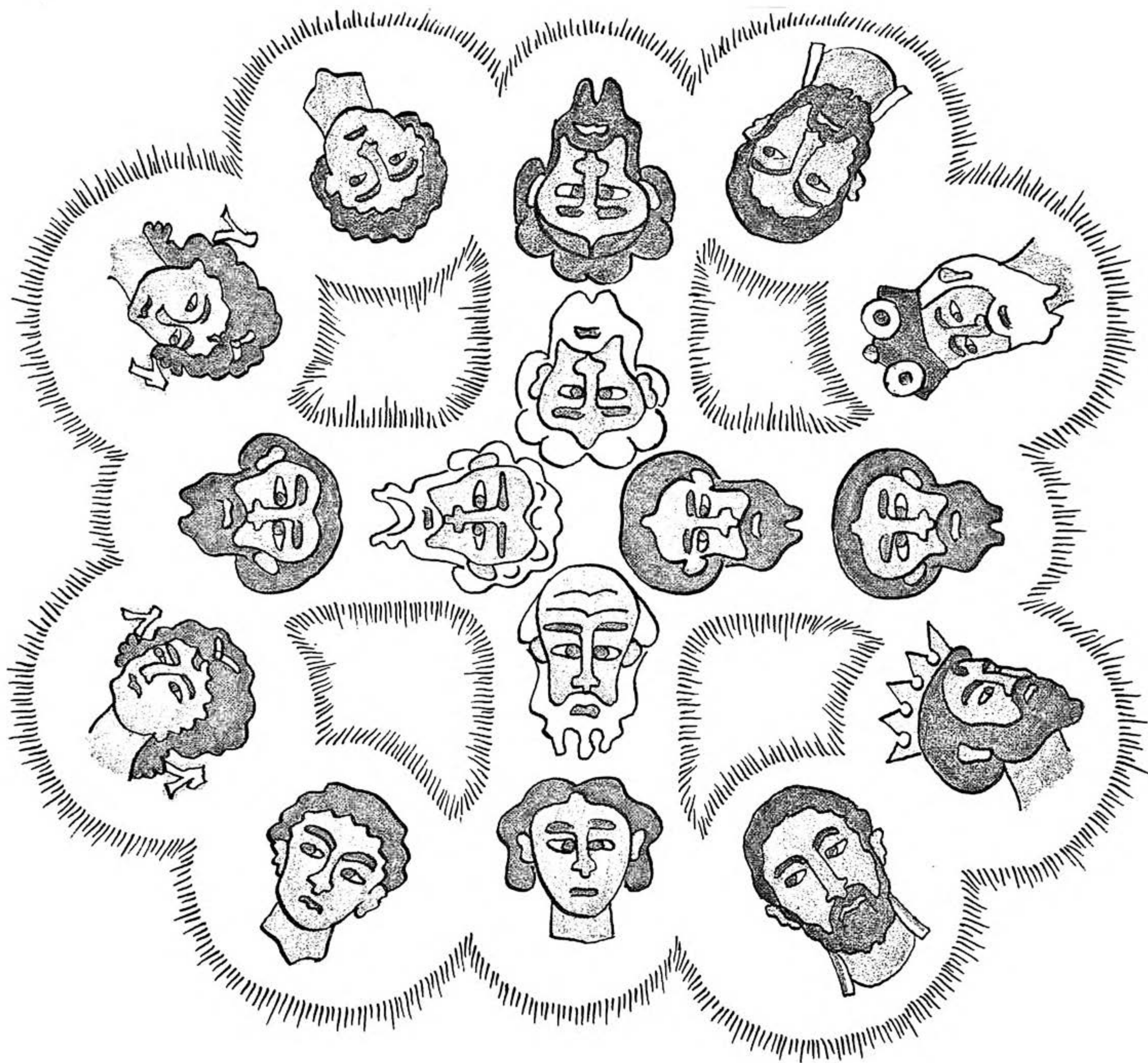
– Menjetek és hirdessétek: Közel van a mennyek országa. (ATILLA)

– Jegyezd meg, amit a hét mennydörgés hirdetett, de ne írd le! (DAMJÁN)

– Ne legyen nyugtalan a szívetek! Higgyetek az Istenben és bennem is higgyetek! Atyám házában sok hely van, ha nem így volna, megmondtam volna nektek. Azért megyek el, hogy helyet készítsek nektek. (DEMETER)

– A Szentlélek száll rád s a Magasságbeli ereje borít be árnyékával. Ezért a születendő Szentet is az Isten fiának fogják hívni. (GÁBOR)

– Nem tartozik rátok, hogy ismerjétek az időpontokat és a körülményeket. Ezeket az Atya szabta meg saját tetszése szerint. De amikor leszáll rátok a Szentlélek, erő tölt el benneteket, és tanúim lesztek Jeruzsálemben s egész Júdeában és Szamáriában, sőt egészen a föld végső határáig. (FIÚ)

– Nincs semmi elrejtve, ami nyilvánosságra ne kerülne, s titok, ami ki ne tudódna. (Bertalan)

– Ez a nemzedék gonosz nemzedék. Jelt kíván, de nem kap más jelt, mint Jónás próféta jelét. Mert ahogy Jónás jel volt a niniveieknek, úgy jel lesz az Emberfia is e nemzedéknek. (János)

– Jöjj és lásd! Jöjj és lásd! Jöjj és lásd! (Atya)

(A teljes Korona-szertartásból természetesen csak néhány jellemző részlet fér bele a filmbe. Ezeket ráérünk később is kiválogatni!)

A szertartás végeztével a táltos újra belevág a dobba. Morajlás. A táltos egyenesen nekünk, nézőknek mondja:

– Ha most mindnyájan, egy akarattal kívánnánk valami nagyon fontosat és nagyon jót, ami az egész nemzet és az egész emberiség javát szolgálja – az beteljesedik. Megkíséreljük?...

Fél perc szünet. A fénykorona ezalatt áttűnik a Magyar Szent Koronába. Folyamatosan átderengenek rajta: a kazár kagán, a bizánci császár, „Nyugat császára", a pápa, a hét vezér, a végén Levente, Árpád, Álmos – és legvégül Atilla. Ki-ki a maga módján reagál a jelenésre: értetlenkedve, gőgösen vagy áhítattal.

Dob-morajlás. A Himnusz – zenei parafrázis.

Alatta egyenként jönnek le a koronáról az apostolok és a szentek. Mielőtt leveszik álarcukat, elmondják egymondatos személyes jókívánságaikat. A névfeliratok rendre elárulják, hogy mai ismert személyiségekről van szó, akik névrokonai a megfelelő Korona-szenteknek. Egyetlen olyan arc tűnik fel közöttük, akit a filmből ismerünk. Árpád ő, természetesen, aki most Atilla maszja alól bújik elő. A szövegét is hallottuk már, annak idején, Álmos szájából, amikor fia és az Árpád-utódok sorsvonalát gombolyította ki a kristálygömbből.

– Készülj a feltámadásra, nemzetem!

A történet innentől bennünk folytatódik.

Budapest, 1995. június 14.

AZ UTÓSZÓ JOGÁN

Hazatalálás. Eredetileg egy készülő filmnek lett volna ez a címe, végül egy irodalmi műé lett, amely tulajdonképpen kinyomtatott és ilyenformán kézbe vehető irodalmi forgatókönyv.

Hazatalálás. Ezt a szót többféleképpen lehet érteni. Úgy is, hogy eddig nem volt hazám, most végre találtam egyet – vannak, akik így értelmezik az 1100 évvel ezelőtt lezajlott eseményt –, és lehet úgy is érteni, hogy elmentem hazulról, aztán valamilyen oknál fogva vissza kellett jönnöm, és ez az örömteli mozzanat a hazatalálás.

Az Árpád-féle honfoglalással kapcsolatban mindkét verziót számon tartja a maradék – azaz mi. Ki-ki a saját szája íze szerint szokta értelmezni. Az én számomra egyre világosabbá válik, hogy a második értelmezés a helyes, és az első értelmezés az idejétmúlt, ideigvaló, amely ugyanakkor nagyon kétes értékű politikai célokat is szolgál.

Tehát az, hogy itt egy kis létszámú, vert csapat, nem tudván éppen máshová menekülni, beözönlött a Kárpát-medencébe, ez a rossz álmok közé tartozik. Ezt felejtsük el, de minél hamarabb. Ez olyan elképzelés, amelynek az ellenkezője sem igaz.

Valamit ennek az írásnak a keletkezéséről. Két film indult volna el útjára az 1100 éves évforduló kapcsán. Ez az 1100 éves évforduló egyébként – mint annyi minden más az Árpád-féle „honfoglalás" megünneplése során – hamis. Nagyon jól tudjuk, gondolom, mindannyian, hogy nem 896-ban történt a „honfoglalás". Akármennyire is ortodox módon nézzük ezt az egész eseménysort, akkor sem 896-ban történt, hanem 895-ben. Az 1896-os millenniumi ünnepség egyszerűen azért került arra az évre, mert nem készültek el a díszletekkel. Ez akkor teljesen nyilvánvaló volt mindenki számára, nem titkolták el. Túlságosan is nagyszabású ünnepségsorozattal emlékeztek meg az 1000 éves évfordulóról: maga a rendezőség sem számított arra, hogy ennyi érték van még, amit közzé lehet tenni, és emiatt elcsúsztatták a megemlékezést egy évvel. De törvénybe iktatva már 1893-tól az 1895-ös évforduló volt, természetesen.

Ezen a mostani, 1100 éves évfordulón, megint csak alig titkolva, nem annyira az Árpád-féle honfoglalásra akar visszaemlékezni, mint önmagát akarja ünnepelni egy olyan társaság, ame-

lyik csak 1896 táján települt be a Kárpát-medencébe. Igaz, hogy akkor viszont nagymértékben és jellegadó módon.

Tehát itt tulajdonképpen szó sincs arról, hogy egy Árpád-kori eseményt annak a hiteles évfordulóján, arra emlékezve, kerek évszámmal idézzünk föl, hanem egy már 100 évvel ezelőtt elkövetett csúsztatást most abszolutizálni óhajt a jelenlegi kormányzat, amelyik természetesen legszívesebben megfeledkezne az egész évfordulóról. Ennek számtalan jelét adta és adja.

Ami elképzelhető keresztbelépés – ha itt egy valódi ünnepség ki akarna bontakozni –, az most mind nagyüzemileg történik. Előre ki lehet számítani. Ha az ember valami tartalmasat akar az évfordulóra szervezni, illetve megvalósítani, nyugodtan fölkészülhet rá, hogy majdnem mindegy, milyen színekben, melyik pártnak a lobogója alatt, de biztosan keresztbe fognak lépni neki. Mert az 1100 évvel ezelőttiekre úgy emlékezni, hogy ténylegesen azt idézzük fel, ami akkor történt, ez ma talán veszélyesebb, mint bármikor ezelőtt.

Miért? Mert egy olyan elképzelést ver keresztbe, amelyet kiagyalói már lejátszott meccsként kezelnek, holott egyáltalán nem lejátszott meccs. Hogy tudniillik ennek az országnak az alapnépessége – Magyarországról lévén szó, ez nyilvánvalóan magyar, legalábbis még számunkra egyelőre ez nyilvánvaló – nem óhajt megfeledkezni a múltjáról. Ezt a tételt ők már leírták, tehát úgy kezelik a jelenlegi generációt, mint amelyikből egy érzékszervet teljes mértékben sikerült kioperálniuk. Ez pedig a nemzeti hovatartozás érzékelésének a képessége, illetve az a szerv, amellyel ezt érzékeljük. Elhamarkodott önbizalom: nem sikerült kioperálni! Jól lehet érzékelni, egyre határozottabban jelentkezik az az igény, hogy szeretnénk használni ezt a szervünket. Megvan, működőképes. Igaz, hogy néha torz formákban nyilatkozik, de nyilatkozik. Úgyhogy itt egy hadművelet sikertelennek bizonyult.

Ennek a hadműveletnek volt része az a két film is, amelyről az imént szó esett. Mindenesetre régi jó szokás szerint úgy tettek a hangadók, mintha a kettő egymással szemben állna. Mintha az egyik bevallottan és meghirdetetten magyarellenes koncepciót képviselne, ez a Bereményi-féle, a másik pedig „hú, de nagyon magyar" lenne, ez pedig a Koltay-féle. Miután nekem mindkettőt volt alkalmam elolvasni forgatókönyv-állapotban, elárulhatom: alig van különbség a kettő között, pontosan a magyarellenesség szempontjából.

Ha ezt így elmondaná az ember bármelyik alkotónak a kettő közül, természetesen kézzel-lábbal tiltakozna ellene. Gondolom, Rákosi et. is kézzel-lábbal tiltakozott volna ellene, hogyha megemlítették volna neki, hogy ezeréves történelmünkben nem volt még egy annyira eredményesen magyarellenes politikus, mint ő, mert ilyeneket nem szoktak bevallani. Ha én Burundiba megyek, akkor nem fogom saját Burundi-ellenes tevékenységemet nagydobra verni. Különösen akkor, ha csak meggazdagodni akarok, s utána odébbállni.

Ezt azért kell tudni, mert mítoszok lengik körül ezt a két filmet, olyan mítoszok, amelyek nem tényeken alapulnak, hanem puszta – bár jobbára mesterségesen gerjesztett – vélekedéseken.

A Bereményi-film tiszta képlet. Bereményi nem is nagyon titkolta soha: ő Lebediáról óhajt írni, egy olyan állapotról, amikor – szerinte – kazár fennhatóság alatt tengődött a magyarság. Ide rögtön be kell szúrnom: soha nem volt a magyarság kazár fennhatóság alatt! Ez körülbelül olyan mérvű csúsztatás, mint ha a magyar Szent Koronán lévő Dukász Mihály-képből azt a következtetést vonnánk le, hogy a Magyar Királyság a bizánci birodalom fennhatósága alatt állt. Jó ha tudjuk, hogy a magyarság nem került egyik „birodalom" fennhatósága alá sem, legfeljebb szövetségi rendszerben volt a kazárokkal. És a vezérlő magyar fejedelem kb. kétannyi lovassal vonult fel egy-egy közös hadjáratban, mint a kazár kagán. Tehát ha a tényeknél maradunk, legföljebb fordított viszony állhatott volna fenn közöttük, már amennyiben egyáltalán kiéleződött volna a kérdés.

Azt is eléggé pontosan ki lehet olvasni a kétségtelen tényekből, hogy a magyarság nem véletlenül vált ki ebből a szövetségből. Itt egy hatalomváltásra került sor a kazár birodalom uralkodó rétegében. Maga a kazár kagán és közvetlen környezete, udvartartása a három lehetséges vallás közül, amelyek között hitvitát rendeztek – az egyik a kereszténység, a másik az iszlám, a harmadik pedig az ortodox zsidó vallás volt – a harmadikat választotta. Ez azt jelentette, hogy olyanféle átrendeződés zajlott le, mint nálunk 1948-ban, vagy legutóbb most, 1994-ben. Ami azt jelentette, hogy gyakorlatilag a teljes potens és nemzetéhez valamilyen szinten ragaszkodó hivatalnokgárdát egyik napról a másikra lecserélték, és örülhetett, ha a fejét legalább hazavihette.

Ebből a szövetségi rendszerből nyilvánvalóan nem kért a magyarság. Egyébként aránylag rövid időszak volt ez a kazár birodalom életében. Kiderült, hogy nem volt jó a választás: olyan kisajátító jellegű, kizárólagosságra törekvő vallást vettek föl, amelyiknek mi nem tudunk úgysem elég jók lenni, mert ők csakis a saját és bizonyítottan saját garnitúrájuk számára tartják fenn – bárki csatlakozzék is hozzájuk – a hatalmat. Végül is az iszlámnál kötött ki a Kazár Birodalom, de ez a néhány évtized elég volt ahhoz, hogy teljesen tönkretegye, gazdaságilag is, politikailag is és katonailag is a Kazár Birodalmat, és az első komolyabb ellenséges támadás elsöpörte.

Ha az ember kicsit – legalább ilyen mélységig – lenéz a saját múltjába, azért időnként okulhatna is. Ebből lehet gyanítani, miért nem engedik, hogy lenézzünk a saját múltunkba.

Ez az alapszituáció, amelyikből kibontakozik Bereményi Géza filmje. Természetesen a magyarságot valami egészen ordenáré módon alacsony szinten modellezve.

Lássunk egy konkrét példát. Álmosról nagyon sokat tudunk. Talán az egyetlen olyan történelmi személyünk, akiről nagyon sok konkrét adatunk van. Anonymus hosszan foglalkozik a személyével. Leírja a méretét, típusát, milyen a szeme, milyen a haja, a viselkedéséből is sok mindent ki lehet következtetni a személyiségét illetően. Ezt a daliás, szó szerint daliás, atlétai embert egy csenevész, épphogy nem testi hibás mukinak rajzolja meg Bereményi a filmjében, akit – egyebet sem tesznek – ütnek, rúgnak a cselekmény során. Ennek csak betetőzése, hogy még a saját halálához is magának kell fölcipelnie a székét egy hegy tetejére, ahol is a Kazár Biro-

dalom kiküldötte – aki Bereményi szerint a tényleges uralkodó, és Álmos csak ott lézeng mellette, egyfajta Kádár János-i szerepet játszva a tényleges kazár irányító mellett –, nos, ez fojtja meg őt. Hogy milyen alapon fojtja meg, senki sem tudja. Ezeknek a „húzásoknak" semmiféle tényalapjuk sincs a történelmünkben. Szeretném hangsúlyozni: semmiféle tényalapjuk sincs!

Ha egyáltalán beszélhetünk kazár kapcsolatról, az is rég megszűnt azzal, hogy kiváltunk ebből a szövetségi rendszerből. Amikor már itt, a Kárpátok térségéhez közel, tehát Kiev és a Kárpátok között vonul a magyarság, semmiféle kapcsolata sincs a Kazár Birodalom maradékaival. És semmi lehetősége sincs egy kazár uralkodói sarjnak arra, hogy egy magyar vezérlő fejedelmet, akár agg, akár nem agg, fojtogasson.

Hogy milyen népek szégyenítik meg még a magyarságot Bereményi filmjében? Csak azok a népek, akikről hallott Bereményi Géza. Akikről nem hallott, azok nem. Például a tigi-tagi nyamnyamok nem, aztán Kokin-Kína őslakossága sem, de csak azért nem, mert ezekről Bereményi Géza szemmel láthatólag nem tud. Egyébként az ő részükre is biztosan ki tudott volna alakítani – ahogy ismerem, mert kiváló dramaturg! – olyan szituációt, amelyben egészen vérlázító módon szégyenítik meg a magyarságot. Állandóan fejéhez vágva például, hogy: „Ti söpredék vagytok. Örüljetek, ha egy nagyobb birodalomhoz oda tudtok dörgölőzni." Ezek csak azért nem szó szerinti idézetek, mert ilyenek közzétételére nem vagyok felhatalmazva. De azért félreértés ne essék: nem túlzom el a dolgokat! És hogy: „Ti útban vagytok!"

Mintha a magyarságra eleve az volna jellemző, hogy csapódik ide-oda, és valamelyik nagyobb birodalomhoz kell dörgölőznie, ha fönn akar maradni. Tehát szuggerálják belénk, hogy nekünk most is egy nagyobb birodalmat kell keresni, amelyhez csatlakozhatunk, mert különben nem tudunk fönnmaradni.

Gondolom, rá lehet ismerni a „Menetelünk Európába" című koncepcióra, aminek az egyetlen szépséghibája az, hogy Európa kellős közepén vagyunk. Nem egészen érti az ember, hová is kell hát nekünk menetelni, vagy esetleg nem más akar-e ide bemenetelni, és ezért kellene nekünk innen kimenetelni. Mert nagyon úgy tűnik, hogy végül is erre megy ki a játék.

Ennyit a Bereményi-filmről. Aki kíváncsi a részletekre, olvassa el Bakay Kornél bírálatát, amelyet több fórumon is publikált. Előbb a Magyar Fórumban, majd a Kötött Kévében, és később az Új Demokratában is. Ő azt vette számba, hol történtek a legdurvább torzítások a történelmi valósághoz képest. Ezzel együtt azt kell mondanom, hogy a Bereményi-ügy – tiszta ügy.

Egy pillanatra sem lehet kétsége az embernek a szerző szándékai felől, ha elolvasta a forgatókönyvet; és ha van szeme a látásra, akkor az elkészült filmben is felismeri majd a marionettfigurákat mozgató kezet. Tehát itt legalább nem beszél mellé valaki. Pontosan tudjuk, ez a véleménye rólunk. És ez meg is fogalmazódik, mert ki is mondják a filmben, hogy menjünk innen a fenébe. Menjünk innen, mert szükség van erre a helyre. Ezt ugyan éppen Lebédiában mondják ki, de teljesen egyértelmű, hogy ugyanez vonatkozik a mára is, és ránk is. Menjünk innen! Sztálin szájából mindez még csak lehetőségként hangzott el, amikor a hírhedt magyarfaló cseh Be-

nešnek úgy nyilatkozott, hogy magyar kérdés nincs, a magyar kérdés – vagon-kérdés. Van elég vagon, tessék kivinni őket Szibériába, és nem vacakolni itt velük.

Ez az elképzelés most szinte sürgetőleg fogalmazódik újra a Bereményi-filmben. Sőt meg is tapsoltatják velünk az ötletet, mert ez a kedvenc eljárás erre mifelénk. A Bereményi-féle társulat mindenesetre alaposan megtanulta a millenniumi előjátékból, hogy velünk kell megrendeztetni a saját halotti torunkat, oda velünk kell hozatni az ennivalót is, és velünk kell megtapsoltatni is a műsort. Tulajdonképpen az egész millenniumi cirkusz arra való volt ezelőtt száz évvel, hogy Trianont előkészítse. Ezt ma már tényleg csak a vak nem látja. Tehát azért kellett ekkora hangsúlyt kapnia az Árpád-féle – nyilvánvalóan nem első – „honfoglalásnak", hogy utána, elbontva a díszleteket, meg lehessen kérdezni: Na hát akkor ki volt itt előbb? Ja, hát akkor örüljetek, hogy egyáltalán itt maradhattok!

Mert az egész krónikás hagyományunk mást állít. Nem 895-öt tartja meghatározó dátumnak, sőt még az árpádi „honfoglalást" sem 895-re teszi, hanem korábbra, és második bejövetelnek nevezi az összes krónikánk, egyértelműen. Az első „honfoglalást" pedig ugyanilyen egyértelműen a hunok bejövetelének tekinti. És nem „hun honfoglalásról" beszél, hanem magyarról. Atillával kapcsolatban is magyar bejövetelt említ.

Első menetben ezt a krónikás hagyományt kellett hitelteleníteni, ez történt meg az 1848–49-es szabadságharc leverésétől a kiegyezésen keresztül a millenniumi időszakig. Pontról pontra lehet követni ennek a hadműveletnek az egyes fázisait. Utána velünk ünnepeltették meg a „huntalanított" történelmi fordulópontot. Mert ezek után lehetett a prioritás kérdését fölvetni, és a prioritás kérdése volt a döntő a trianoni tárgyalások előkészítésekor. „Ti magatok mondtátok, ti magatok ünnepeltétek meg azt, hogy 896-ban jöttetek be. Hát akkor meg mit akartok? Örüljetek, hogy egyáltalán itt maradhattok, vagy menjetek vissza az Ob mellé, ott a helyetek! Itt meg a szlávok helye van. Berfurakodtatok közéjük, megakadályoztátok, hogy egy nagy szláv birodalom létrejöjjön..."

Ez mind hivatalos tananyag ma, minden szláv országban, ha nem tudnánk.

A múlt században gyönyörűen megfogalmazta egy František Palacký nevezetű cseh történész, hogy itt, Európában már kialakulóban volt egy csodálatos szláv birodalom, amely az Északi-tengertől az Adriáig, és nyugat–keleti irányban a mai Németország területétől messze be az Urálig egyetlen nagy politikai-kulturális tömböt alkotott, és akkor a magyarok, ez a barbár horda betoszult ide és szétnyomta, nem engedte egyesülni, sőt rabságba hajtotta őket.

Ez tehát tiszta ügy, a film tanulsága a mának szól. És nagyon jól van megcsinálva ez a forgatókönyv. Ha le tudják forgatni, hatni fog ez a film. Félreértés ne essék, nem a mi tudatunknak szánták, elsősorban nem azt kell megdolgoznia. Lényegében ugyanaz a célja, mint annak idején a Scotus Viatoré volt. Ez egy önmagát Skóciából eredeztető, bár végső soron egészen másfajta eredettel büszkélkedhető politikai ágens volt, aki Trianont a Nyugat számára előkészítette. Aki megdolgozta a nyugati, köztudottan stupid politikus-fejeket, hogy vegyék be Magyarország

felosztásának ezt a történelmi indoklását. Tehát elsősorban külföldnek szól ez a film. Az Eurofilm díjazza, őtőle kapják a pénzt, a pályázatot máris megnyerték, és biztos vagyok benne, hogy sikerfilm lesz. Lesz annyira sikerfilm, mint a Ben Hur volt a maga idején, és alig hamisít többet a valóságon, mint a Ben Hur a maga idején. És amennyire a Ben Hur című film is tendenciózusan hamisított, annyira ez a film is, és ugyanafelé hamisít tendenciózusan ez a film is. Tehát nem lehet kétségünk felőle, hogy le fogják forgatni, és nagyhatású film lesz.

A másik forgatókönyvvel már több volt a gond. Ez a másik film kezdettől fogva úgy lépett föl, mintha nemzeti érdekű lenne, és kvázi ellensúlyozná a másikat. Ehhez azt kell tudni, hogy legalább három-négy éve készülnek rá, lehet hallani róla, hogy Koltay Gábor, Nemeskürty István, Szörényi Levente, és időnként még más neveket is emlegettek, készül a „Honfoglalás" filmre. Ehhez képest, a legjobb tudomásom szerint, a mai napig sincs komolyan vehető forgatókönyvük. Az a két írásmű, amelyet én megkaptam tőlük, mindennek nevezhető, csak forgatókönyvnek nem. Az egyiknek, az eredetinek a szerzője állítólag Nemeskürty István, de én ezt egyszerűen nem tudom elhinni. Képtelenségnek tartom, hogy valaki ennyire elemi szinten gyenge dolgot adjon ki a kezéből, aki évekig, talán évtizedekig stúdió-vezető volt. Mert ha máshonnan nem, onnan meg kellett már tanulnia a dramaturgiát.

Ezt azután átdolgoztatták egy olasz rendezővel, és a végsőnek szánt változatot, amelyet szintén megkaptam, már maga a magyar rendező, Koltay Gábor írta.

Hogyan kerültem én bele mindebbe?

Annak idején, az Atilla-produkcióban, mint egy nem tudni, kicsoda, már részt vettem. Utólag egy kicsit szívom is a fogam miatta, mert végül is amiket én ott elmondtam az alkotóknak, azok legföljebb 10%-ban kerültek bele a zeneműbe, és olyan torzulatokkal, hogy magam alig ismerek már rájuk. Nos, ezúttal a jelmezek tervezéséhez hívtak meg egyfajta zsűritagnak, ami teljesen értelmetlen ügy volt, mert én a jelmeztervezéshez nem értek, és ezt meg is mondtam nekik. Soha nem volt szakterületem.

Ezért amikor arról volt szó, hogy mondjak véleményt a jelmezekről, megkértem, hadd tudjam már meg, kinek, minek a jelmezei ezek. Ilyen nincs, hogy én most egy jelmezről véleményt mondok, és azt sem tudom, ki fogja viselni, és aki viselni fogja, az mit fog csinálni a filmben.

Mindenesetre nagy nehezen megkaptam az írott anyagot, és miután megkaptam, véleményt is kértek róla, amit én egy mondatban így fogalmaztam meg a rendezőnek, négyszemközti beszélgetésben: nagyon sajnálom, de nem tudok ebben a filmben részt venni, mert engem nem érdekel, hogy a Szabó család hogyan költözött át a Lipótvárosból a Rózsadombra. Ez a film pedig erről szól. Tisztára magánügy szintjén kezelt történet, amelybe a legócskább trükkökkel csempésznek bele olyan szálakat, amelyeknek semmi közük sincs a magyar honfoglaláshoz. Miről van szó? Két példát hadd említsek.

Az első esetben Huba és Bulcsú – ez utóbbi itt a kabarok vezére (?!) – párbeszédét hallgatjuk ki.

„Huba: A bizánci adóterhek nemcsak minket nyomorgatnak, hanem titeket, kabarokat is... Mégsem akarsz velünk nyugatra költözni.

Bulcsú: Méghogy népek elköltözzenek...

Huba: Amikor Mózes kihozott titeket Egyiptomból, azt miképpen nevezed?

Bulcsú: Nagyon régen történt. És a Kárpátok hegyei, pusztái nem Kánaán, Álmos pedig nem Mózes."

A másik esetben Álmost (aki, mint megtudtuk, „nem Mózes"!) „fogadja" Oleg, a „nagy rusz birodalom ura".

„Álmos: ...Oleg, felséges fejedelem. Köszönet kiváló bölcsességedért, amely arra indított, hogy fogadd a magyarok küldöttségét!

Oleg: ...Ha nem fogadtam volna ... eszerint az a balgaságomat mutatná!?!

Álmos: Megtisztelő, ha a nagy rusz birodalom ura egy ilyen magunkfajta pusztai népre is figyelmet áldoz."

Tehát bizánci adóterhek (!) alatt nyögő előmagyarok; kabarok, akiket Mózes hozott ki Egyiptomból (!) ; Kárpát-medence, amely nem ér fel (!) Kánaánnal; nagy rusz birodalom a IX. században (!), amelynek felséges fejedelme (!) megtisztel (!) egy magunkfajta pusztai népet (!), ha figyelmet áldoz rá (!) és fogadja (!) a vezetőit. Nos, ennyi sületlenséget még Bereményi Géza sem tudott volna ilyen kis helyre összezsúfolni.

Nem tudom, érthető-e: ez a magyar szempontú film, amelyik ellensúlyozza Bereményi magyargyalázó filmjét!

Ugye, ez nagyon szép pár? Tipikusan annak az időjárás-jelentésnek az esete, amelynek az ellenkezője sem igaz. Majdnem mindegy, hogy a keletről jövő szél nem fog fújni holnap, vagy a nyugatról jövő szél nem fog fújni holnap. Hogy a két időjárás-jelentő közül az egyik keletet mond, a másik nyugatot? Teljesen mindegy, mert szélcsend lesz holnap. Még véletlenül sem igaz egyik helyzetkép sem.

Ez hát sűrű pillanat volt... Nézzünk csak önmagunkba: ha rendezők lennénk, és nagy pénzeket kérnénk többek közt az emigrációtól, ahol még van is pénz, és elhíresztelnénk, hogy egy nemzeti érdekű és virtigli magyar film készül, és akkor idejön valaki és közli velünk, hogy ez a Szabó család átköltözése a Lipótvárosból a Rózsadombra, akkor... mit szólnánk? Ehhez azt kell tudni, hogy nagydarab ember ez a Koltay Gábor, és nem vagyunk ivócimborák, tehát nem olyan bensőséges a kapcsolatunk, hogy az ember csak úgy odamondjon dolgokat neki... Ezek után egy pillanatra megroggyant, majd közölte, hogy könnyű élcelődni, de eddig még ő mindenkitől csak bírálatot kapott. És egyébként ő is tudja, hogy ennek az írásnak vannak hibái. Mire mondtam, nem arról van szó, hogy vannak hibái, mindannyiunknak vannak hibái, hanem ez úgy ahogy van... nos, nem ér el egy szintet. Azt a szintet, ahol egyáltalán komolyan lehet venni egy forgatókönyvet. Tehát én ezért nem tudok bekapcsolódni a film körüli munkálatokba. Erre

ő, hogy könnyű bírálatban ezt megfogalmazni, de valaki már egyszer mutatna egy jó forgatókönyvet...

Ekkor volt az, hogy én egy hét haladékot kértem, hogy még egyszer, alaposabban átvizsgáljam a forgatókönyvet, vajon megmenthető-e, legalább dramaturgiai vonatkozásban, valami a cselekményanyagából. A vizsgálat, őszinte sajnálatomra, negatív eredménnyel zárult. Ha mégiscsak leforgatják ezt a filmet, és *annak* a forgatókönyvnek az alapján forgatják le, a nézőknek módjuk lesz eldönteni, helyesen ítéltem-e meg a helyzetet.

Így aztán annak a hétnek a folyamán összehoztam ezt az írásművet. A második héten utánanéztem még adatoknak, a harmadik héten legépelve beadtam neki, a Szabad Tér Színház titkárságára. Na most ahogy itt önök nem tudtak erről semmit, én sem tudok az írásműnek a további sorsáról. Egyet tudok csak: hogy lesokszorosították. Onnan tudom, mert sokszorosított példányt magam is kaptam. De egy hang sincs felőle azóta. Ez pedig 1995. június 14-én történt, míg ellenben most 1996 áprilisában járunk. Ezt csak azért mondom, hogy érzékeljük, hogyan folynak itt a dolgok.

Nem vagyok szívbajos, tehát az, hogy egy ilyen ajánlat nem jön be, belefér a pikszisbe, ahogy mondani szokás. Szó sincs arról, hogy az ember elkezdene kilincselni, hogy ebből legyen valami! De történetesen ez az egy hét olyan volt, hogy majdnem végig egyedül voltam otthon, nem is tudom, ettem-e egyáltalán ez alatt az idő alatt, mindenesetre éjjel-nappal ez íródott, és kb. a második naptól az ember úgy érezte, hogy nem egészen ezen a földön tartózkodik. A végén, mikor elolvastam, teljesen olyan volt, mintha nem én írtam volna. A mai napig is ez a benyomásom. És egyszer csak észrevettem, hogy mindaz, amiről legalább tíz éve egyfolytában beszélek különböző fórumokon, különböző előadások keretében, az mind-mind belekerült. Anélkül, hogy cipőkanállal kellett volna beleerőltetni.

Tehát itt nem történelmi filmről, hanem a magyarságismeretnek egyfajta enciklopédiájáról van szó. Amennyire Bereményi nem titkolja, hogy a mának szól, amennyire Koltay nem titkolja, hogy a mának szól, ez az írás sem titkolja, hogy a mának szól.

Valamit az egésznek a felépítéséről.

Először is adva van egy olyan műfaj, amellyel meg kell barátkoznunk. Filmet írott szövegben olvasni – különös dolog. Nem azonos azzal, mintha nézném, de azzal sem azonos, minthogyha irodalmi művet olvasnék. Tehát ez egy kényszerműfaj. Ilyen kényszerműfajt ismerünk az irodalomtörténetből: ilyen volt például a drámai költemény műfaja. Voltak olyan korszakok az európai művelődés történetében, amikor egy drámaírónak semmilyen esélye sem volt arra, hogy az adott hatalmi konstellációban bemutatásra kerüljön a drámája. Ha mégis drámát írt, pl. Katona József a Bánk bánt, akkor tudomásul kellett vennie, hogy nem fogják bemutatni. Tudjuk, hogy a Bánk bánt nyomtatásra engedélyezte a cenzúra, de bemutatásra nem. Nos, ez idő tájt kialakult Európa-szerte egy hibrid műfaj, egy tipikusan kényszer szülte műfaj: ez a drámai költemény. Madách már eleve úgy írta meg Az ember tragédiáját, hogy nem szánta színpadra. Sőt igazán jól

nem is lehet előadni. Olyan jelenettípusok vannak benne, amelyeket vagy meg kell húzni, vagy le kell egyszerűsíteni, de abban a formában, ahogy megírta, semmi módon nem lehet előadni, filmen sem. Tehát ez egy külön műfaj lett, amelynek nagyon jó képviselői vannak: Byron is, Victor Hugo is írt drámai költeményt. Ez egy korszakot jellemez, azt a korszakot, amikor a szó szabadon nem szárnyalhatott föl, és nem juthatott el egyszerre sok emberhez. Csak úgy, hogyha egyenként vették a kezükbe a könyvet, mert ott egyenként már ellenőrizte őket a rájuk eső házmester. De hogyha bekerültek egy színházba, ott már nem lehetett minden második ember mellé egy házmestert ültetni. Ott már kiszámíthatatlanná válhatott a szó hatása. S ezt, illetve a következményeit az akkori hatalom nem vállalta. Bármilyen furcsa a helyzet, ma ugyanitt tartunk. Csakhogy a dráma ma már jószerével megszűnt hatékony műfaj lenni. Nem tud igazán nagy tömegeket megmozgatni, mert lassan egy évszázada hozzászoktatták – nemcsak Magyarországon, hanem Európa-szerte, illetve világszerte – a közönséget ahhoz, hogy a dráma a vájtfülűek ügye, tehát eszébe' sincs annak a népességrésznek, amelyik ténylegesen mozgósítható lenne, bemenni a színházba. Így végül is veszélytelen lett a dráma, mert akikre hatni tud, azok már eleve, hivatalból megalkuvók. Azokat már más úton megvette a hatalom.

Amivel még nagy tömegekre lehet hatni, de úgy, hogy a premier után egy emberként föláll a nézőközönség, és tényleg odamegy, mondjuk, a Nemzeti Bankhoz, és fölrobbantja: az a film. Az még mindig a film. A legbiztosabb a tévé lenne, de azt már egy olyan maffia – fogalmazzunk finomabban: érdekszövetség – tartja kezében, amely egyszerűen áttörhetetlen. És az nem magyar, az egy nemzetközi érdekszövetség. De a filmmel még mindig lehetne valamit csinálni, mert a filmre még mindig betévedhet olyan műélvező, akihez érdemes komolyan beszélni, és be is szoktak tévedni. Megvásárolható a jegy ára, és még mindig be lehet menni a moziba szakadt ruhában is. Csakhogy: filmet nem lehet két fillérből előállítani! Egy monodrámát meg tudok úgy írni, hogy gyakorlatilag semmiféle díszlet- és jelmezigénye nem lesz, mégis biztos, hogy aki meghallgatja, az utána cselekedni fog. A film esetében viszont ma már nincs szüksége a hatalomnak arra, hogy politikai szankciókat alkalmazzon: egyszerűen nem ad hozzá pénzt. A filmet akármilyen egyszerűen tervezi az ember, le kell forgatni, nincs mese! Ehhez nyersanyag, speciális technikai berendezések, szakemberek, kosztümök – a statisztákról nem is beszélve – kellenek. Milliós, milliárdos költségvetések kellenek. Gondoljunk arra, hogy egy falunak mekkora az éves költségvetése ma, és akkor kezdünk tisztába jönni azzal, hogy egy ilyen filmnek mi az esélye a megvalósulásra.

Ilyen módon hát ezt a műfajt elneveztem *filmköltemény*nek, a drámai költemény analógiájára. Tehát ez egy külön műfaj lett, ezt már nem forgatókönyvnek nevezi az ember, mert forgatókönyvnek bőbeszédű. Rengeteg fölösleges dolog van benne, ami úgyis magától értetődik a rendező, illetve az operatőr számára. Az olvasónak viszont nagyon is szüksége van rá, hogy valóban megjelenjék előtte az a kép, amely egyébként a filmvásznon jelenne meg.

Mi jelenik meg? Ehhez azt kell tudni a magyar honfoglalásról – most ezt a szót használom,

holott nem jó a kifejezés, erre már többen rámutattak! –, hogy itt egy pulzáló mozgásnak az egyik fázisáról van szó 895-ben, amelynek legalább három előző fázisát ismerjük. Három olyan fázisát, amikor az árpádi honfoglalás magyarságához nagyon sok tekintetben, feltűnően sok tekintetben hasonló népesség ugyanolyan vagy nagymértékben hasonló fegyverzettel, szokásrenddel érkezett a Kárpát-medencébe, mint mi. A nyelvet hagyjuk egyelőre kérdőjelesnek, mert nem ismerjük eléggé. Túl kevés a nyelvi maradvány ahhoz, hogy akár a szkítákról, akár a hunokról vagy az avarokról perdöntő súllyal ki tudjuk jelenteni, hogy a ma ismert nyelvtörténeti kategóriák közül melyik alkalmazható rájuk leginkább.

De nagy általánosságban is elmondhatjuk: nincs elég adatunk ahhoz, hogy olyan értelemben pontos, illetve hiteles történelmi filmet készítsünk a „hazatalálásról", mint ahogyan mondjuk a mohácsi vészről vagy az 1848–49-es szabadságharcról készíthetnénk. Aki olyasmit állít, hogy ő márpedig ezt meg tudja tenni, arról nyugodtan elhihetjük, hogy hazudik. Nem rendelkezünk kellő mennyiségű adattal, mindenképpen ki kell egészíteni a „hiteles" történelmi képet. Ezért mindig felelős is az, aki kiegészíti, hogy milyen irányban egészíti ki. Ez azt jelenti, hogy egy általánosabb elképzelése kell hogy legyen, mégpedig nemcsak a magyarságról, annak előzményeiről, illetve a rákövetkező időkről, az Árpád-kori királyi Magyarország európai-eurázsiai szerepének jellegéről, hanem a szó szoros értelmében az egész világ működéséről. Erre szoktam én azt mondani, hogy ahol az oknyomozó történettudomány operációi befejeződnek vagy el sem kezdődnek, ott a mitikus történetnek kell segítségül jönnie.

A magyarságnak nagyon szép, kerekded mitikus története van. Folyamatosan jelennek meg benne a mitikus alakok, tehát föl lehet fedezni egyfajta folytonosságot, egészen az őstörténetnek a Nimróddal induló, Hunor–Magyarban folytatódó, majd később az ún. hun történetben további konkrétumokkal bővülő száláig visszamenőleg. Atillával kapcsolatban rengeteg ilyen mitikus maradványt ismerünk, és azt azért nem árt tudnunk, hogy Atillát a magyar hagyomány nem hun királynak mondja, hanem magyar királynak – bármennyire szokatlan is ez a mi fülünknek-szemünknek. A történeti forrásokban szkítaként is szerepel (Priszkosz rhétor), de a magyar hagyomány számtalan megnyilatkozásában bizony magyar királyként. És királyként! Tehát amikor Szent Királyról beszélünk, vagy első királyunkról, azon nem feltétlenül és csakis Szent Istvánt lehet érteni. És ezt nagyon jó, ha újra és újra hangsúlyozzuk, mert itt egy olyan nemzeti önértékelésről van szó, amelyben nem elhanyagolható mozzanat ugyan az árpádi honfoglalás, de nem is indító mozzanat!

Ha elég „kemény" tényanyagunk nincs is, amely oknyomozó történeti szempontból elégséges lenne arra, hogy a „hazatalálás" folyamatát megrajzoljuk, azért vannak nekünk is tényeink, amelyek éppolyan keményen, mint az oklevelekben vagy egyéb írott forrásokban megmaradt adatok. Sőt van egy olyan előnyük ez utóbbiakkal szemben, hogy pártatlanok. A lejegyző mindenkori érdekeltségétől függetlenek, mert egy asztrálmítoszi rendszernek az aktuális megnyilatkozásai, amiket pedig nem lehet napi politikai igények szerint ide-oda módosítgatni.

Összesen öt ilyet szedtem össze. Fel is sorolom mind az ötöt, de mindjárt előrebocsátom, hogy kereteink szűkössége folytán csak egyet tudok majd részletesen kifejteni közülük. Lássuk hát őket sorjában.

1. Az eurázsiai geopolitikai (történeti-földrajzi) térségben két, egymáshoz képest kiegészítőleges szerepű működésrenddel találkozunk: az egyik *mag*-szerepű, alapvetően dinamikus (két pólus között pulzáló) jellegű, ennek hordozói hagyományosan a szkíta (-utód) népek; a másik *héj*-szerepű, alapvetően statikus jellegű, és hordozója a kizárólagosság elve által vezérelt indoeurópai–szemita–kínai nyelvi-etnikai közeg.

2. A szkíta (-utód) népek működésrendjének fő meghatározója az újjászületés (távozás–visszatérés) mítosza.

3. A mozgó népcsoportok jellegzetes szerveződési modellje a hétbolygó-rendszer.

Nos, ennél a pontnál meg kell állnunk egy pillanatra. Miben is áll hát ez a modellszerűség? Ha egy nép testületileg – tehát apraja-nagyja, hadviselő része és a családok – egyszerre megmozdul, amennyiben hatékonyan akarja ezt a mozgását lefolytatni, át kell szerveznie magát a hétbolygó-rendszer működésrendjébe. Ha ezt nem teszi meg, akkor nem fogja tudni eredményesen végrehajtani az akcióját. Nem a magyar az egyetlen nép, amelyik hét törzs szövetségét hozta létre ilyen célból. Ezt úgy általában tudomásul is veszi a történetírók nem túlságosan mitikus szemléletű gárdája, csak nem nagyon akarja észrevenni a vállalkozás lényegét. Tehát hogy miért kell ezt megtenni. Éppen ezért azt sem érti, hogy amikor viszont megérkeznek, miért bomlik fel azonnal ez a hetes rendszer.

Legalább két különböző – hazai, illetve bizánci – forrásból tudjuk, hogy ilyen hetes rendszerben érkeztek az árpádi honfoglalók a Kárpát-medencébe. Ennek ellenére egyetlenegy ásatási kampány sem tudott olyan honfoglalás kori régészeti anyagot produkálni, amelyben a hét törzs hagyatéka jellegzetesen különválna egymástól. Csak azt lehet perdöntő hitellel megállapítani, hogy az illető harcos nem avar volt, vagy nem hun volt, vagy nem germán volt. De hogy a magyar „honfoglaló" sírja melyik törzs harcosát rejti magában, azt képtelenség. Még hozzávetőlegesen sem.

Ilyen esetben tehát a hetes rendszer a hétbolygó-rendszernek az analógiáját adja. Akár a vezér-névsorokat nézzük, akár pedig a törzsek névsorát, egészen jól azonosíthatók a bolygótulajdonságokkal, sokkal jobban, mint hinnénk.

Tudjuk, hogy kétféle vezér-névsor maradt fönn. Az egyiket Anonymus hagyta ránk, a másikat pedig a krónikák, több krónika is. A két névsor nem ugyanaz. Egyetlen közös elemük van, ez pedig a középső vezérnév, Kundé. Nota bene: éppen Kundot az oknyomozó történettudomány rendre kihagyja a „valós" személyek sorából, és úgy kezeli, mintha csupán méltóságnévről lenne szó, nem pedig személynévről. Holott nagyon jól tudják ezek a történészek, hogy az ekkortájt használt személynevek jó része méltóságnév eredetű. A Gyula éppen úgy méltóságnév eredeti-

leg, mint a Gyeycsa, amit ma Gézának ejtünk ki. Tehát itt nem arról van szó, hogy csak a Kund név méltóságnév, hanem sok más is az, legföljebb nem mindegyiknek tudjuk a jelentését.

Az anonymusi vezér-névsor Álmossal kezd, utána jön Előd. És itt egy érdekes fordulat következik. Mi még úgy tanultuk, hogy Ond jön előbb és utána jön Kund, Anonymusnál viszont fordítva áll. Holott jól vissza lehet következtetni, hogy eredetileg az Ond, Kund volt a sorrend. Mindenesetre jelezzük magunknak, hogy itt egy kérdőjel van: vajon miért cserél helyet ez a kettő? Utánuk Tas, aztán Huba következik, és végül az a Tuhutum, akit hol Töhötömnek, hol Tétényneк ejtenek ki. Ez tehát Anonymus vezér-névsora.

A krónikák vezér-felsorolásában Álmos nem szerepel. Árpáddal indítanak, utána Szabolcs jön, majd Gyula, Kund (itt találkozik a két névsor!), aztán Lél vagy Lehel, Bulcsú (amit néha Vérbulcsúnak vagy Berbulcsnak írnak) és végül Örs. Ez hát a krónikás emlékek vezér-névsora, de nem ez a szereplőgárda jelenik meg a millenniumi emlékművön, Budapesten. Ott az Anonymus-féle vezér-névsor megnevezettjei szerepelnek, kivéve Álmost, mert Álmos helyére Árpádot állították be.

Ugyanakkor van egy héttörzs-névsorunk is. Ezt viszont egy bizánci forrás hagyta ránk. Ez a bíborban született Konstantinnak, Konsztantinosz Porfirogenitosz-nak A birodalom kormányzásáról című, lényegében kompilációs műve, ami azt jelenti, hogy innen-onnan szedegette öszsze a megelőző forrásokból az adatokat. Ebben egy Árpád családjából származó, Árpád közvetlen leszármazottjának tekinthető Tormás nevű úr szolgáltatja neki a ránk vonatkozó híreket, aki éppen Bulcsú kíséretében jár Bizáncban. Ez már az a Bulcsú, akit majd az augsburgi csatavesztés után kivégeznek. Ebben a sorozatban a törzsek így követik egymást: Nyék, Megyer, Kürt–Gyarmat, Tarján, Jenő, Kér, Keszi. Tudni kell, hogy ezeket görög betűkkel írták le, például a Nyéket Neké-nek, amit lehetne akár „neki" formában is hangzósítani, mert az étát ekkor már i-nek olvasták. Ezeket a törzsneveket a múlt század folyamán azonosították történészeink, jórészt helynevek segítségével. Tehát a ma hivatalosnak tekinthető névváltozat úgy állt elő, hogy a törzsek görögös írású neveit megpróbálták hazai település-, gázló- vagy puszta-elnevezésekben megtalálni, és akkor a leggyakoribb rokon hangzású neveket mintegy átlagolták.

Ezeket a hetességeket aránylag jól lehet jellemezni a bolygó-tulajdonságokkal. Kezdjük az Anonymus-féle vezér-névsorral! Álmos esetében olyan típusú vezéri tulajdonságot lehet észlelni, amelyik nem a szó hadászati értelmében, hanem elsősorban szellemi értelemben vett vezérlést jelent. És ehhez azt kell tudni, hogy Keleten ha egy néprész – nem feltétlenül egész nép, lehet szűkebb embercsoport is – fölkerekedik, hogy másik helyre települjön át, akkor ez jobbára karaván keretében történik. Mármost a karaván nagyon érdekes szerkezetet mutat. A Szaharában, mikor ott jártunk, 1981-ben, sikerült nemcsak látni, de fényképezni is karavánkeretben vonuló beduinokat. Azt várná az ember, hogy elöl megy a leghatalmasabb személyiség. De nem így van. Előre egy eléggé jellegzetes figura kerül – ezek tevén mennek most –, de korántsem a leghatalmasabb. A leghatalmasabb középütt halad, ő a jellegadó, és a második leg-

hatalmasabb a legvégső a sorban, a sereghajtó. Köztük pedig egy elasztikus rendszer bontakozik ki, amelyben nagyobb csoportok is elhelyezkedhetnek.

Az első, a karavánvezető férfiú után közvetlenül olyan valaki jön, aki a fegyveres védelmet biztosítja. Az előtte járónak nem az a feladata, hogy harcoljon, hanem előreszalad, visszajön, előreszalad, visszajön, tehát előörsnek is lehetne nevezni, ez a fürkész. Ennek a krónikák vezérnévsorában Örs a képviselője. Anonymusnál viszont ez az álmosi szerep. Ideális esetben ez azt jelenti, hogy szellemileg szalad előre. Magyarul a tájékozódását nem pusztán hétköznapi eszközökkel végzi, hanem van egy olyan képessége, amelyikkel előre tud szaladni a múltba, illetve a jövőbe. Ez nemcsak passzív adatszerzés, hanem azt is jelenti, hogy előreszaladok azért, hogy helyet csináljak. Előkészítsem a népem helyét.

Ez az álmosi szerep, és végső soron itt egy merkúri szerepről van szó. Utána jön Előd. Ő a voltaképpeni harcos, ő az előharcos. Ez jellegzetes marsi szerepkör. Utána következne elvileg Ond. Ez nem egyetlen személyt jelent, jelenthet egy egész csoportot is, ez a karavánnak a voltaképpeni népe, a „had". Megnyúlhat egészen nagyra is. Ez az Ondnak megfelelő pozíció, azaz a Holdé. A Hold az a „bolygó", amelyik a tömegekkel foglalkozik, a tömegeket emeli föl, akár vízről van szó, akár a Föld pályájának befolyásolásáról.

Utána jön a Nap, ez a középső hatalmasság: Kund. Azt tudjuk, hogy a Kund vezérnév a kündü, azaz a Nap-típusú fejedelem névváltozata. A kündü kazár megfelelője előtt a Nap jelvényét vitték az ünnepi menetben, mert ez a Napnak megfelelő szerepkör volt.

És most már feloldhatjuk az Ond–Kund helycseréjével kapcsolatos, korábban hangsúlyozott kérdőjelünket is. A Nap (Kund) és a Hold (Ond) egyetlen „bolygó"-minőség két arcaként jelenik meg a klasszikus hétbolygó-rendszer évkörre vetített „településrendjében". Ez azt jelenti, hogy míg minden egyéb bolygónak két-két otthona van a Zodiákusban, addig nekik kettőjüknek együttesen jut ugyanennyi. Úgy is lehet fogalmazni, hogy ennek a zárt kettősségnek a nappali arca a Nap (Kund), az éjszakai pedig a Hold (Ond). Ha bolygó-felsorolásban a Nap-dominanciát akarom hangsúlyozni, akkor a két arcot – és a hetességen belül csakis ezt a két bolygó-képviseletet! – felcserélhetem. Nem az anonymusi „Kund, Ond" sorrend az egyetlen példa rá, hogy ilyesmi megtörténhet. Egyebek között Csontváry Zarándoklás-képén is találkozunk ezzel a jelenséggel, a horizonton vonuló apróbb figurák „napúti" szereposztása esetében, ahol a Rákot (Hold-otthon) az egyik körbejárás során ugyanilyen logika szerint előzi meg az Oroszlán (Nap-otthon).

Kund után Tas jön az Anonymus-féle vezér-névsorban. Tasról azt kell tudni, hogy törökül a „tas" szó követ jelent. A kő pedig a bolygótulajdonságok közül egyértelműen a Szaturnuszra, a megtartó erőre utal. Arra a bolygóra, amelyik megtart, összefog, sőt vissza is tart. Utána következik Huba. Övé az egyetlen szerepkör, amelyet közvetlenül a nevéből egyelőre nem tudunk megmagyarázni. Az utolsó szerepet viszont eléggé tűrhetően tudjuk értelmezni: az a jupiteri szerepkör, tehát ez a második leghatalmasabb személyiség a karavánunkban. Ez a szakrális ve-

zető típusát jelenti. A Tétény név, amit Tuhutumnak ír le Anonymus, tulajdonképpen az avar korból jól ismert méltóságnak, a tudunnak a névváltozata, amely a maga korában ugyancsak szakrális vezetőt jelölt. Utóbb aztán ebből is személynév lett. A VIII–IX. század fordulóján élt Tudun például közvetlen Atilla-származék volt, aki az avar kor végén külön birodalom-egységet hozott létre a Felvidéken. A mai Szlovákia lényegében ennek a Tudunnak az egykori felségterületén jött létre.

Ha ezt a gondolatmenetet végig tudtuk követni, akkor egy olyan sorrendet kaptunk, amelyet a továbbiakban a hét napjainak magyar elnevezéseivel is kapcsolatba lehet hozni.

Ha tudom, hogy a *vezér*-nap és a vasár-nap ugyanazokból a hangzó-kategóriákból épül fel, akkor látom, hogy itt a vezérlés nem ugyanolyan értelmű szó, mint a mai hadvezető vezérlés. Tehát a vezér itt valóban szellemi vezérlést hajt végre.

A második nap a hétfő, ez voltaképpen a *hadfi* szerepkörét jelenti, de lehet *hadfő* is, tehát a had vezetője. Ez az Elődnek megfelelő szerepkör. Az ilyen típusú hadvezető sohasem azt mondja, hogy „előre, katonák!", hanem mindig azt, hogy „utánam!". Tehát ez egy egészen más típusú hadvezető, mint ahogyan mi azt ma elképzeljük. Egyáltalán ez az egész működésrend teljesen más, mint amiben mi ma élünk.

Utána jön a Hold, a keddnek megfelelő megnyilatkozás-típus, ez pedig maga a *had*. Tehát itt jön a plebs.

Ha a törzsneveket nézzük, az első a Nyéknek felel meg, a második a Megyernek. A „nyék" a szakrális vadászatok helyszíne. Amikor viszont hadra kelünk, akkor „hét magyar"-ról beszél Anonymus, tehát akkor hadvezető szerepben van a magyarság. Magának a hadnak az Ond-szerep felel meg, törzsi vonatkozásban pedig egyszerre Kürt és Gyarmat. Vagyis ezen a ponton eleve nem egy törzs tömörül, hanem kettő. És arra majd emlékezzünk vissza: itt a kürt is szerepel! Ha tudjuk, hogy az árpádi (krónikás) névsort visszafelé kell olvasni, akkor azt is észrevesszük, hogy ott Álmosnak Örs felel meg, Elődnek Bulcsú, Ondnak Lehel. Tehát ahol a Kürt-Gyarmat törzs van, ott a kürthöz valóban Lehel kapcsolódik. Ez a szép összefüggés-rend pedig nem egyetlen névsorból rajzolódik ki, hanem a háromféle névsorból együttvéve, amelyek – mint láttuk – három különböző forrásból származnak. Mind a három adatcsoport egyértelműen ugyanabba az irányba sodor bennünket. Fokról fokra kirajzolódik a „honfoglalásnak", helyesebben szólva a hazatalálásnak egy olyanfajta kozmikus rendje, amely mindvégig kemény tényekből adódik. Hogy azután ez a „működés" az egyes konkrét élethelyzetekben hogyan zajlott le, az külön kérdés. Ezt a működésrendet lehet költői fantázia alapján is fölgazdagítani. De ha valaki a szerkezeti vázat nem ismeri, az csak halandzsázni tud vagy torzítani.

De haladjunk tovább. Kundnak a szerda felel meg. A szerdának a *szer*-hez, a *szeretett*-séghez és *zárt*-sághoz van köze. Tehát ez a legzártabb egység, nagyon szigorúan őrzik. Ez a legfontosabb személy, és ezt tényleg testőrség őrzi. A törzsnevek közül a Tarján tartozik ide, amely „tarchan" (tárkány) alakban eredetileg egyfajta kovács-királyi méltóság megnevezésére szolgált. A „szer"

mellett így a szerdához kapcsolódik, mint hangalakilag vele rokon attribútum, a kovácsmesterség mellékterméke, a régi magyar nyelven „vas-*szar*”-nak mondott salak is.

Tas a csütörtökhöz tartozik. Ez nálunk a csatlakozott népeknek, a *csatoltak*-nak a jelölője. Itt, közvetlenül a legfontosabb személy után, már nem a saját népünk jön, hanem azok, akik csatlakoztak hozzánk, illetve akiket hozzánk csatoltak. Ezek azok, akiket a karaván fölvett, visz magával. A csatolt részek.

A pénteknek viszont a *vendégek* felelnek meg. Nem ugyanazt jelenti a csatolt népek és a vendég népek státusa! A vendég népek egészen más státust élveznek. Azoknak a kapcsolódása a fő néphez inkább venerikus, azaz vénuszi jellegű. Ez egyrészt azt jelenti, hogy érzéki típusú a kapcsolódás, másrészt pedig azt, hogy harmonikus, tehát szereteten és kölcsönös megbecsülésen alapul. A kétféle kapcsolódás másságát szépen fejezik ki az ide tartozó törzsnevek, ha igei jelentésben értelmezzük őket. Így a Jenő-ség fő ismérve az lesz, hogy „jön”, a Kéré pedig – vénuszi karakteréhez illően – az, hogy „kér”.

A csatlakozott népek kapcsolódása végül is mindig érdekekhez kötött, vagyis szaturnikus jellegű. Elég nehéz is tőlük megszabadulni, ezt is ki kell mondani. A szaturnikus vonások hordozója akkor is „jön”, sőt vadul kapaszkodik belénk, amikor erre már se neki, se nekünk nincs szükségünk. Nagyon nehéz neki megmagyarázni, hogy attól én még szerethetem őt, ha most éppen a pokolba kívánom, mert már elegem van belőle. Azonnal valamilyen eredendő antipátiát, esetleg éppen „faji gyűlölködést” tételez föl.

Végül a szombat a *szabad* szóval cseng össze. De nemcsak a héber szabbath, hanem a magyar „szabad” szóval is, sőt elsősorban az utóbbival. Pontosan lehet tudni, hogy például Szabadka valaha a szombat napi vásárokról kapta a nevét. Ahogy Szombathely is ugyanettől lett Szombathely: a hétcn belüli vásárnapnak volt ez a megnevezése. Ugyanígy volt Szerdahely, Csütörtökhely... Tehát ez a „szabad” státus helye a karavánban. Ez a szabad magyarok helye, ez Tudunhoz tartozik, és szellemi, elsősorban szakrális típusú vezetést tételez föl. Az nem a Napnak a feladata. A Nap: energiagóc. Övé az egész rendszert energiával feltöltő, központi szerep. (Ne felejtsük el: törzsi alapon tarchánnak, azaz kovács-istenségnek minősül!) A Tuduné viszont az a pillanat, amikor az utolsókból elsők lesznek. Tehát utolsó egy sorrendben, de első, hogyha szellemi típusú a vezérlés. A legfontosabb, a kihagyhatatlan és pótolhatatlan. Egyetlen szóval: „kész” – ahogyan a Keszi törzsnév is sugallja.

Ha most a második vezérnévsort próbálom ezzel egyeztetni, akkor ide kerül Árpád. Utána a vendégekhez kerül Szabolcs, és ezt azért jó tudni, mert Szabolcsban maradt fönn földvár, csakhogy ezt a földvárat két percig sem lehet hadászatilag fönntartani. Ez nyilvánvalóan szakrális központ volt, mégpedig minden valószínűség szerint venerikus, azaz vénuszi típusú szakralitásnak a központja. Az alakja is ilyen: háromszög alaprajzú, márpedig erről az alakzatról igazán nem nehéz Vénuszra asszociálni.

A Gyula az erdélyi szerepkör reprezentánsa, s mint ilyen, az értékőrző szaturnikus tulajdon-

ságok letéteményese. Ez a Szaturnusz igazán magasrendű és fontos szerepe: az örökkévalóságnak szánt értékek megőrzése. A Gyulák Erdélye a mai napig ezt teszi. A középső név itt is Kund, tehát lehet látni, hogy itt van a tengelye a kétféle vezérnévsornak. Utána Ond helyére jön Lél-Lehel, oda, ahol törzsi vonatkozásban a Kürt volt, vagyis a Hold otthonába. A kürt a Hold jele. Már az őskőkorban, például a Lauselle-i kő esetében, őt jelenítette meg. Utána következik Vérbulcsú, most ő lett a hadvezető, marsi szerepkörben. És valóban: minden idők egyik legnagyobb hadfője volt Vérbulcsú. Ebben a felsorolásban az utolsó a vezér szerepe: ez itt Örsnek jutott.

Lássuk most már az összesített táblázatot:

Anonymus vezér-névsora (korrigált változat)	Álmos	Előd	Ond	Kund	Tas	Huba	Tuhutum
Bolygók	☿	♂	☽	☉	♄	♀	♃
A hét napjai	vasárnap	hétfő	kedd	szerda	csütörtök	péntek	szombat
Szerep-lehetőségek	vezér	hadfi	had	zárt, szeretett	csatoltak	vendég	szabad
A krónikák vezér-névsora	Örs	Bulcsú	Lehel	Kund	Gyula	Szabolcs	Árpád
A hét törzs	Nyék	Megyer	Kürt–Gyarmat	Tarján	Jenő	Kér	Keszi

Ha megfeleléseket ennyiféleképpen és ennyire egyértelműen ki lehet mutatni, akkor ez azt jelenti, hogy itt valódi összefüggésekről van szó. Olyan nincs, hogy ennyiszer véletlenül rátapintok nyilvánvaló szerep-egyezésekre, és véletlenül ezek a szerepkörök még rá is rímelnek a mai magyar névadásra, ahogyan a hét napjait elnevezzük. Ugyanis ez a bolygó-sorrend szorosan öszszefügg a hét napjainak elnevezéseivel. Csakhogy ez nem egyezik meg az indoeurópai elnevezésekkel. Mert az indoeurópai rendszerben az első nap, a vasárnap, a Nap napja (Sonntag), a hétfő a Hold napja (Montag), utána következik náluk a Mars napja, a Merkúr napja, a Jupiter napja, a Vénusz napja (ez az egyetlen pontja a rendszernek, amelyik megegyezik a miénkkel!), végül a szombat a Szaturnusz napja.

Vegyük észre, hogy a kétféle rendszer, az indoeurópai és a magyar egyetlen kulcsponton (péntek, Vénusz) fordul át egymáson. Egyébként a bolygó-sorrend mindkettőben ugyanaz, csak a sorolás iránya fordított. Ha a magyar hetet a Vénusz-ponton (a harmónia, a szeretet képviseletén) átfordítom, megkapom az indoeurópait.

Azért jó tudni mindezt, mert azt mutatja, hogy van egy önálló kozmológiai rendszere a magyar művelődésnek, ami a nyelvünkben tükröződik, és ami a hét napjainak jelenlegi elnevezéseiben még sértetlenül megőrződött. Mármost mi ezzel kapcsolatban a nyelvtudomány hivata-

los álláspontja? Vasárnap szavunkat, a vásár szón keresztül, a perzsából származtatják, tehát iráni jövevénynek tekintik. A hétfőt meghagyják magyarnak, mert még nem sikerült megkínálni vele egyetlen más nációt sem. De biztosak lehetünk benne: abban a pillanatban, amikor egy disszertáció kimutatja, hogy van egy óvend szó, amely a „het" elemet tartalmazza valamilyen alakban, akkor ez is jövevényszó lesz. A kedd egyelőre a „ketted" összevont alakjaként magyarázódik, de alapos okunk lehet a reménykedésre: előbb-utóbb róla is kimutatják, hogy mégiscsak jövevényszó. A szerdát természetesen valamelyik szláv nyelvből származtatják. Nem ám, hogy magyarban a „szer" szónak van értelme, az senkit sem érdekel, mert a szerdának – „mint tudjuk" – semmi köze sincs a szer szavunkhoz, de a „szrjedá"-hoz annál inkább, ami viszont, mint ismeretes, az orosz nyelvben a mai napig a hét középső napjának elnevezésére szolgál. A csütörtök természetesen a csitvjerg-ből (illetve valamely szláv alakváltozatából), a péntek a pjatnicá-ból, és a szombat, ugyanilyen logika szerint, a szabbath héber szóból származik.

Így kell ezt csinálni! Erre csak azt tudom mondani: gratulálok! Bereményi nem idén kezdte el, és nem is tavaly, a működését. Ezt kb. másfél évszázada módszeresen így csinálják. Ami összetartozó egész, akár a nyelvi rendszerünk, akár a hét napjai, akár a magyar Szent Korona, akár a pilisi királyi központ, azt ízekre kell szaggatni, és minden részét külön-külön máshonnan kell származtatni. Az „oszd meg és uralkodj!" klasszikus módszere ez, de nincs is több módszerük. Ki lehet ismerni, és ha találkozunk vele, nem kell feltétlenül szájba verni az illetőt, aki alkalmazza, csak meg kell mondani neki: Uram, ismerjük a módszerét, hagyja abba! És ha történetesen katedráról mondja, akkor még azt is hozzá lehet tenni, hogy menjen le a katedráról. Nem való oda...

De ne dohogjunk tovább, hanem lássuk a maradék két szempontot!

4. A kozmikus-üdvtörténeti nagyságrendben megélt egyéni, illetve nép-sors szükségképpen három világrétegen át vezet: a felső világban szellemi, a középsőben lelki, az alsóban testi típusú megpróbáltatásokon kell úrrá lennünk.

5. Az emberi test mikrokozmoszának *térbeli* csomópontjain alkalmazott kép-jelek (övcsat-, mellkorong-ábrák stb.) a szkíta (-utód) népeknél rendeltetésszerű használat esetén meditációs objektumok és ezáltal a legáltalánosabb értelemben vett viselkedési mintázatok gyanánt szolgálnak, amelyeknek az üzenete a közösségi, illetve egyéni életvitel *időbeli* csomópontjain sajátos, személyhez és alkalomhoz illő formában realizálódik.

A „kemény tények" közül is a legkeményebbek közé tartozik, hogy a 895-ös év eseménytörténetében mindezek a tételek – méghozzá egymással szoros összefüggésben – döntő jelentőségű mozgatórugókként szerepeltek. Ehhez képest részletkérdés, hogy a mag-szerepet ekkortájt definitív módon vállaló magyarság (magorok) melyik héj-szerepű államalakulatokkal került közvetlen kapcsolatba (Aachen–Róma–Bizánc–Itil). De ugyanígy részletkérdésnek tekinthető, hogy a szkíta–hun–avar–magyar etnokulturális folyamatosságban ez idő tájt éppen mi, magyarok váltunk jellegadókká. Vagy hogy a hétbolygó-rendszer kilencedik századra aktualizálódó

működésrendjében egy-egy bolygótulajdonságot melyik törzs, a „Hétmagyar" közül melyik vezéregyéniség képviselte. Vagy – a 4. tételhez kapcsolódva – hogy a szellemvilágban (a Turul útja) esedékes próbákat a tudatnak miféle konkrét befolyásolásai, a lelkiség szintjén (vásár) milyen típusú érzelmi-hangulati ráhatások, a testiségén (az egér útja) milyen külsőségek között zajló brutalitás vár a beavatandó személyre. Végül hogy az alapvetőnek számító Ló–Nő (állat-növény) kettősségből egy-egy konkrét élethelyzetben, mondjuk, a Nő-minőség éppen pártás araként vagy fazék-sisakos bizánci tisztként tűnik elénk.

Nem minősíthető viszont részletkérdésnek, hogy a jelzett mitikus-történeti időszakban mind a három létszint sajátosságrendszere szükségképpen lealjasul a testiség szintjére (általános materializálódás, a szó legalantasabb értelmében), s az sem, hogy ennek a folyamatnak a generátora a lelkiség szintjén érhető tetten. Így először a mindenség eleven lüktetésére való direkt ráhangolódás képességét vesztegetjük el – az út a fény-szertartásba ágyazott közösségi zenei élménytől az előadóra–közönségre hasadt mű-zenei szurrogátumon át a mindenfajta mértéket négligáló diszkóőrületig vezet –; azután kerül sor a való világ tényeit koholt információkkal leváltó-helyettesítő gátlástalan agymosásra; mígnem a folyamat végén az egyedeiben (is) arc nélkülivé manipulált és az őrjöngésig fanatizált tömeg az isten-emberség utolsó maradékait is kiirtja a világból.

Ilyen összefüggésrendben válik érthetővé az árpádi (álmosi) tett, s válik ugyanakkor jelentéktelen mellékkörülménnyé, hogy a besenyők zaklatták-e vagy éppenséggel támogatták őseinket emberség-mentő küldetésük végrehajtása során.

Ha valaki mindezeket a „kemény tényeket" képes, illetve hajlandó méltányolni, ízelítőt kaphat a mitikus történelem működési szabályzatából, és akkor nehézség nélkül magáévá teheti filmkölteményünk – remélhetőleg nem csekély és nem jelentéktelen – tanulságait. Ha nem, jobb, ha azonnal leteszi a könyvet, mert az folytonos botránkozások forrásává válik számára.

Budapest, 1996. április 12.

Pap Gábor

JEGYZETEK

Tapasztalt lektorok vélekedése szerint nem szerencsés dolog racionális érvekkel körülbástyázni egy szépirodalmi alkotást, s különösen szerencsétlen húzásnak számít, ha ezt maga a szerző teszi. Most mégis ilyesmire kell vállalkoznom. Vannak ugyanis olyan pontjai a Hazatalálás cselekménymenetének, amelyek bővebb kifejtésre érdemesek, csakhogy a kibontás magán a történeten belül dramaturgiai okokból elképzelhetetlen. Az ilyenfajta kiegészítéseket értelemszerűen a cselekmény időrendjére fűzve adom az alábbiakban.

11. o. A bevezető képsor, az Anonymus-szoborral és elveszett (elorzott) történelmünk visszakönyörgésével, Koltay Gábor ötletén alapul.

12. o. A besenyők, a kazárok, illetve a magyarok hadállítási kapacitására vonatkozó adataimat Halasy-Nagy Endrének köszönhetem. (Vö. még *Péntek Pál:* Besenyő ünnep. Hunnia VII. évf. 66. sz., 1995. május 25. 63. o.)

Ugyanitt, a „sakter kése" elől, azaz a judaizált Kazáriából menekülőkre vonatkozóan: „Feltételezések szerint a kazár uralkodók a VIII. sz. 30-as éveiben tértek át a zsidó hitre, a IX. sz. első évtizedeiben erőszakos zsidósító politikát folytattak, 860 táján pedig államvallásssá deklarálták a judaizmust, ami polgárháborút robbantott ki." (*Kovács Vilmos:* A kazár rejtély. Hatodik Síp. A kárpátaljai magyar irodalom fóruma. 1990/3. sz. Melléklet 1. o.)

12. o. A „szkíta sólyom" – a szkíta ötvösművészetnek ez a páratlan szépségű remeke, a hegyikecskét karmaiban tartó, begye felé visszahajló nyakú ragadozó madár az évkörben a nyári és a téli napfordulók szoros egymásrautaltságának megkapó kifejezője. Az ilyen nyakívelődésű ragadozó madarak jóval később, a hazai keresztény művészetben „pelikán" néven váltak ismertté, és mint ilyenek, az önfeláldozó szeretet, az anyaság, a krisztusi áldozat, legtágabb értelemben pedig a teremtés jelképeiként tűntek fel a XVI–XIX. századi festett kazettás templomi mennyezeteken. Ebben a – természeti ritmusokra közvetlenül rárímelő – vallásalakulatban, amelyet joggal tekinthetünk a „szkíta vallás" egyenes ági örökösének, a nyári napforduló, mint az éven belüli fénymaximum idő-színe, az anyai tulajdonságok eszmei kibontakozásának kínál ideális terepet, míg az istenfiúság testet öltésének téridő-színe a vele szemközti, legsötétebb Bak-hónap. A mi karácsonyunk, a régiek Kerecsen-ünnepe, mint ismeretes, éppen ide esik az évkör hieratikus rendjében. „Szkíta sólymunk" ennek a magasrendű eszmeiségnek teljes értékű kifejezője a Krisztus előtti első évezred közepe táján (i. e. 400 k.).

15. és 20. o. A nagyszentmiklósi – valószínűleg késő avar vagy kora magyar – aranykincsről, annak 2., illetve 7. sz. kancsójáról részletes elemzést *László Gyula:* A nagyszentmiklósi kincs című könyvében olvashatunk (Corvina, Bp. 1977.), amelynek kitűnő reprodukcióit Finnországban élő hazánkfia, Rácz István készítette.

15. és 91–92. o. A Turul-mondában Emese ágyékából előtörő „nagy víz" (török nyelveken: Etil, Atil – Atillára, mint ősre való direkt utalásként!) *Petrus Ransanusnál,* Mátyás királyunk egyik itáliai történetírójánál „fényfolyamként" jelenik meg. (*P. G.:* Jött éve csodáknak. Szabad Tér Kiadó–Design and Quality, Bp. 1993. 25. o. – további irodalommal.)

15–16. o. A táltosjelölt (Álmos) egyesülése révülés során az ős-madárral – erre a tudásszerzési módra, amelynek jelenkori változatáról nemrég tévé-dokumentumfilm is beszámolt, *Csathó Pál* volt szíves ráirányítani a figyelmemet.

A „Turul útján" a háromrétegű világ felső, szellemi régiójába jut el a beavatásra váró ifjú. A létfontosságú összefüggések itt értelmi szintre transzponálódva válnak beláthatóvá-átélhetővé számára.

16–22. o. Az eurázsiai „héj-szerkezet" fő hatalmi tényezői Álmos születése táján (észak–nyugat–dél–kelet irányban sorolva): „Nyugat császára" (a frissen alakult német-római birodalom feje), a római püspök (későbbi szóhasználattal: a pápa), a bizánci császár, illetve a kazár kagán. Ők négyen a négy „élettelen" elem, a tűz, a víz, a levegő és a föld képviselői is egyben. Amint azt Atillával és környezetével kapcsolatban az Őshagyomány 13–14. számaiban már részletesen kifejtettem, ezek az elemek sem egyenként, sem összességükben nem képesek az élet *előállítására,* csupán a fennmaradásához szükséges *kereteket* tudják biztosítani. Az élet *forrása* az ötödik elem, latinul „quinta essentia", keleti elnevezéssel: éther, közép, élő-, illetve életfa. Ennek az életadó ötödik elemnek a képviselője – mitikus történelmünk egyértelmű vallomása szerint – a tárgyalt időszakban a Turul-dinasztia által vezérelt magyarság.

16. o. A rabbinikus (talmudi) hagyományokban erősen tartja magát az a nézet, hogy a „bálványimádó" Nimród, a mágia és a csillagjóslás atyja, tüzes kemencébe vettette Ábrahámot, aki csodás módon szabadult meg a halálveszedelemből. Érdemes ezzel kapcsolatban egy 1912-es kiadvány adatát idézni. „A többnyelvű Szentbibliában sikerült felkutatnom a fényképen ide mellékelt Nimród-okmányt,* melyet Jonathan ben Uziel, a Kr. u. VII. évszázadban összegyűjtött, régi zsidórabbi följegyzések alapján chald nyelven szerkesztett, ami hangtanilag meg jelentéstanilag dr. Krauss Samu rabbiképző tanár szíves oktatása nyomán így szól:... »És nem lesz szükségünk fiára Hágárnak, aki leánya Fáraónak, aki fia Nimródnak, aki téged bevetett a tűzkemencébe.«" (*Németi Kálmán:* A Nimród elmélet fölfedezett ismeretforrása. Bp. 1912.) A *-gal jelölt helyhez az idézett műben a következő jegyzet tartozik: „Waltoni Biblia Sacra Polyglotta. Tomus IV. Genesis Caput XVI. Vers 5. Targum Jonathan ben Uziel; lásd még: Pseudo-Jonathan (Thargum Jonathan ben Uziel zum Pentateuch). Nach der Londoner Handschrift (Brit. Mus. add 27 031.) herausgegeben von Dr. M. Ginsburger, Berlin, S. Salvary et Co. 1903. Genesis Caput XVI. a 26. lapon 16. és 17. sor." A magyar hagyomány mit sem tud erről az égetés-históriáról, aminthogy kárvallottjáról, Ábrahámról sem.

Ugyanebből a (talmudi) hagyományozási láncból tudjuk, hogy „Mária – azaz a Talmudban »Mirjam, a hajfonó« – fiát, a mi Urunk Jézust – NIMRUD FIÁNAK nevezik... (Talmud, Pesachim 94. a. lap. Rasi.)". Idézve: Magyar Hit és a Hitben való megerősítés könyve. h.n. 1974. 6. o. – Vö. még *P. G.:* Rasdi mesél. Őshagyomány 15. sz. 31. o.

18. o. Nagy Károly nevének értelmezése Padányi Viktor nyomán történt. (Dentu-Magyaria. Turul, Veszprém, 1989. 46–47. o., 9. jegyzet.) Ő hívta fel a figyelmet rá, hogy a Carolus Magnus név második tagja nem jelzőként (jelentése latinul: „nagy") értendő, hanem keresztnévként. Ezt a nevet kapta a keresztségben I. Géza királyunk is, akit ennek alapján ugyanolyan joggal nevezhetnénk Nagy Gézának, ahogyan a germán–latin hagyomány Carolus Magnust Nagy Károlynak. A Carolus nevet Padányi avar–török jelzős szerkezetnek értelmezi, és Kar(a)=„fekete" Ulu=„ölyv" alakban rekonstruálja az eredeti formáját.

19. o. A Tudun-történet forrása *Rudnay Egyed* Attila-trilógiája. (Szerző kiadása, II. kötet, Brüsszel, 1965. – a Tudun című fejezet a 31–82. oldalakon.) A „tudun" szó egyébként ugyanúgy méltóságot jelentett eredetileg az avaroknál, mint nálunk a Géza vagy a Gyula név. Arra a lehetőségre, hogy a magyarok X. századi ún. „kalandozásainak" egyik célja a Nagy Károly által elrabolt tizenöt társzekérnyi „avar kincs" visszaszerzése volt, *Fehér Mátyás Jenő* figyelmeztetett. (Az avar kincsek nyomában, Buenos Aires, 1972.)

20. o. A pápa által felolvastatott idézet „Atyla király győzelméről" – hiteles szöveg. Eredetije latin nyelven az ún. Lengyel–magyar krónikában olvasható, az idézett részlet magyar nyelven itt jelenik meg először. – Vö. *Karácsonyi Béla* (szerk.): Chronica Hungaro–Polonica. Acta Universitatis Szegediensis de Attila József nominatae. Acta Historica, tom. XXVI. Szeged, 1969.

22. és 63. o. Az eurázsiai „kétpólusú, lüktető rendszerre" vonatkozó legáltalánosabb tudnivalókat az Őshagyomány 16. és 17. számában (2–11., illetve 2–17. o.) kíséreltem meg összefoglalni. „Az eurázsiai térségben összesen két olyan földrajzi egység található, amely hosszú távon is hathatós védelmet tud garantálni a benne csoportosuló népeknek, ugyanakkor elég tágas is ahhoz, hogy ezek a népek a lehetőségeik szélső határáig ki tudják fejteni a bennük rejlő képességeket, s így összességükben végül is mintegy kicsinyített modelljét adják az emberiségnek. Ezek közül az egyik a Kárpát-, a másik, a túlsó, ázsiai felen a Tárim-medence, az egykori Ujgur Birodalom területén. Kétpólusú rendszerrel állunk szemben tehát..., amelynek egy-egy góca hol telítődik, hol lecseng, s az energiaáramlás a két (gyűjtő-) medence közötti útvonalszakaszon, egy kb. 200–300 km széles és több ezer km hosszú sávban, folyamatosan zajlik oda-vissza, oda-vissza.

Ebben a viszonylag egységesnek tekinthető – hiszen lényegében véve azonos szélességi körök közé eső – földrajzi-éghajlati övezetben anélkül mozoghatnak a népek, kultúrák, hogy menet közben életmódot kellene változtatniuk. A negatív visszacsatolás, mindenfajta önszabályozás alapja, így a szó szoros értelmében menetrendszerűen valósulhat meg az itt élő és ebben a mozgásban részt vevő népek életében." (Őshagyomány 16. sz. 3. o.)

Ugyanennek az elképzelésnek további kifejtései: *P. G.:* Az európai művészet két útja – in: A képíró bölcs. Tóth Menyhért. Sztélé, Debrecen, 1995. 91–99. o.; *P. G.:* Előszó helyett – in: *Bradák Károly:* Fehérvár – fehér folt. Design and Quality, Bp. 1995. 3–14. o.

22–32. o. A „középső világ" kibontakozásának terepe a vásár. A lélek (-jelenlét) próbáinak színtere ez, kereteit pedig az Állatöv, azon belül is kiváltképpen az ún. „változó kereszt" biztosítja. Ennek a szárvégei az évkörben rendre az Ikrek, a Szűz, a Nyilas és a Halak jegyeire mutatnak rá. A keleti Zodiákusban az Ikreknek a Patkány vagy az Egér felel meg (második Hold-háza a *Denevér!*); a Szűznek a Macska vagy a Nyúl (második Hold-háza a *Medve!*); a Nyilasnak a Ló; a Halaknak a *Kakas.* A Ló „elfajulását", azaz letévedését a Napútról, más szóval a kevélysége folytán történő leselejteződését a *„tevésedés"* példázza a keleti csillagmítoszi hagyomány-

ban. Vö. *Mándoki László* (vál., ford.): Apagyilkos sámánfiak. Burját mesék és mondák. Európa, Bp. 1973. 30. o.

30. o. A szkíták és magorok azonosságára vonatkozó tételt Josephus Flavius, a római zsidó történetíró (kb. i. sz. 37–95.) pontosan az idézet szerint fogalmazta meg. Erre a fontos adatra *Berenik Anna* Anonymus-tanulmánya irányította rá a figyelmemet. (*B. A.:* A félremagyarázott Anonymus I. Magurától Lebediáig. Kőszeg, 1995. 61. o.)

31–32. o. A Noé=Nő, illetve Őstan=Őstény (tovább folytatva a nyelvpergetést: Ösztön, Isten) típusú hangalaki megfelelések mélyebb értelmezhetőségéről, illetve az ilyenfajta „beleolvasások" szabályrendszeréről a Jó pásztorok hagyatéka című könyvem (Pódium Műhely Egyesület–Magányos Kiadó, Debrecen, 1993.) 2. sz. függelékében írtam bővebben.

Az Álmos által „mintegy álomban" megfogalmazott teremtéstörténet nyilvánvaló utalás János evangéliumának nevezetes kezdő soraira.

33–39. o. Az „egér útja" az alsó világba vezet. Itt először a lélek devalválódik. Az elsorvasztás módszere: kábítás, eszköze a zene, forrása: Nyugat. A következő áldozat a szellem. Leépítésének módszere a gátlástalan hazudozás, eszköze a kötelező tananyag, forrása: Észak. Végül az alsó világra par excellence jellemző testiség kerül terítékre. A „megdolgozás" módszere itt a féktelen brutalitás, eszköze: bármi, amivel fájdalmat lehet okozni, forrása: Dél (közelebbről: a Balkán).

33. o. „Megrakjuk a tüzet..." a szentiváni ún. „hosszú ének" egyik betétszáma. A nyári napfordulós szertartás – amint azt *Kodály Zoltán* meggyőzően kimutatta – tizenkét, egymást többé-kevésbé zárt rendben követő énekből áll. (Magyar Népzene Tára II. kötet) Újabb kutatások alapján az is világossá vált, hogy ez a tizenkettesség az Állatöv (időegységekben számolva: az évkör) tizenkét elemű rendjét tolmácsolja, sajátos átiratban.

35–37. o. A franko–szláv birodalmi rögeszme által erőltetett történelem-karikatúra egyes elemeire vonatkozóan a következő kiadványokban találunk további adatokat:

a) Az Atilla-torzképpel kapcsolatban: *P. G.* Jött éve csodáknak, i. m. 3–4. o.

b) A „nagy szláv államba betolakodott barbár hordákról" (Palackýra hivatkozva): Őshagyomány 17. sz. 14. o.

c) az állítólagos „ősi szlovák címerre" vonatkozólag annyit érdemes tudni, hogy önálló államként Szlovákia nem létezvén, Trianonig természetesen önálló címere sem volt, akkor is csak a cseh oroszlán hasában (!) kaphatott helyet a hármas halom–kettős kereszt alakzat, amelyet minden jogalap nélkül egyszerűen kiszakítottak a magyar címerből, akárcsak az országukat a történelmi Magyarországból.

d) a „bő gatya és kumisz", mint egyedüli magyar kultúrtermék – ez a koncepció Landeszmann György budapesti vezető főrabbi megfogalmazásában vált közismertté a legújabb időkben. „Ha felsorolnánk azoknak a zsidóknak az értékeit a magyar kultúrában, amit ha kivonnánk Magyarországról (sic! – *P. G.*), akkor nem maradna más, csak a bőgatya és a fütyülős barack." (*Ományi Kálló Gyöngyi:* Zsidók és magyarok. Heti Magyarország. 1993. február 26. 9. o.) Idevágó további adalékok: *Alexa Károly* (szerk.): A Landeszmann-dosszié. A Heti Magyarország könyve. Hírlapkiadó Vállalat, Bp. 1993.

e) Végül azt, hogy a magyarok „nem bűnhődték még meg a múltat s jövendőt", Horn Gyula miniszterelnök hivatalos bocsánatkérő beszédére válaszolva jelentette ki a bocsánatkérés ugyancsak hivatalos, Izráel államot képviselő címzettje (és egyben, a tévé-közvetítés tanúsága szerint, visszautasí-

tója) az ún. „holocaust"-ról való megemlékezés-sorozat egyik ünnepi alkalmakor, 1994-ben, a budapesti Petőfi-csarnokban.

38–39. o. A testi-érzéki természetű brutalitások megidézése – sajnos! – minden esetben konkrétumokon alapul. Itt, az alsó világ legmélyebb bugyraiban kerülünk legközelebb az egér (és egyben Álmosunk) útját járva – a mához.

41., 58., 92., 96. o. A filmkölteményünkben kulcsszerepet játszó „szkíta övcsattal" kapcsolatos tudnivalókat a Kétnyelvűség című nyelv- és kultúrökológiai szaklap III. évfolyamának (1995.) 1. számából idézem – jelentőségéhez képesti terjedelemben.

„Első képünk egy szkíta övcsat-páros egyik felét mutatja, mely időszámításunk kezdete előtt mintegy négy évszázaddal készülhetett. Ez a híres, sokat reprodukált és elemzett övcsat ahhoz az aranykincs-kollekcióhoz tartozik, amelyet Szibériából vittek ottani helytartói Nagy Péter cárnak. Így aztán »Nagy Péter-aranyaknak« nevezik őket. Egyértelműen a szkíta műveltség tanúi. Hogy időnként mely konkrét népalakulathoz köti őket a régészet, most nem érdekel bennünket.

Ezt a képet elemezhetjük úgy is, mintha egyetlen térmetszetben tűnne föl az esemény. Akkor két lovat látunk és három emberalakot. Összegezve tehát öt, a fával együtt hat élőlénnyel van dolgunk. Ha viszont időbeli híradásnak értelmezzük a képet, nem beszélhetünk két lóról, hanem csak egyetlen lónak két, egymást követő mozgásáról, állapotáról. Ez esetben már nem három emberalakunk van, hanem kettő, hisz jól látható, hogy a középen ülő és a fekvő férfi ugyanazon személynek két, egymást követő léthelyzetét testesíti meg.

Ebben az estben egy plusz kettő a figurák száma, azaz összesen három (egy férfi, egy nő, egy ló), a fával együtt négy. Ha csak ebből az egy esetből indulunk ki, ami nem túlságosan kirívó, akkor is 6:4 arányban vesztésre állunk – a saját műveltségünk rovására. Más szóval: egy ilyen rendszerben, amelyikben mind a két jelentés fontos, csupán az egyiket megszólaltatni annyit jelent, hogy megcsonkítottuk magunkat, féllábúakká váltunk.

Mi következik abból, ha két lónak nézzük a szkíta övcsat megfelelő részletét, és mi, ha egyetlen lónak? Ha két lónak nézzük, akkor olyanféle jelenetet kapunk, mint amilyet László Gyula és Vargyas Lajos olvasott ki belőle, korábbi próbálkozásokra építve elemzéseiket, hogy ti. itt Molnár Anna balladájának valamiféle korai előképével állunk szemben. Ennek egy alakváltozata Szent László legendájában is feltűnik, mint az utolsó jelenet, amikor László már legyőzte a kunt, és a lány ölébe hajtja a fejét. Ezek nagyon szép analógiák, csak egy a hátulütőjük: statikus képet hasonlítanak össze egy másik, illetve harmadik statikus képpel. Egyikben sem érződik a cselekmény dinamikája, és főleg arra nem tudnak magyarázatot adni, hogy övcsatunkon hogyan kerül a képlet középpontjába, pontosan a középpontjába az az alak, akinek ilyen »kiszerelésben« nem is lehet nevet adni. Így aztán a középen ülő alak, amelyik láthatólag legfontosabb szereplője a műnek, ilyen megközelítésben vagy »szolga« lesz, vagy egy éppen ott ücsörgő valaki. Nem tud belépni a cselekménybe.

Az ilyen esetek figyelmeztetnek arra, hogy roppant könnyelműek vagyunk, amikor csakis térben kíséreljük meg értelmezni az ilyenfajta, összetett képi üzeneteket, mert lehet, hogy éppen a mondanivaló legfontosabb részlete marad ki a térbeliségre korlátozott elemzésből. Ha viszont időbeliségében is értelmezzük, a folyamatábrában egy gyönyörű, emberszabású Univerzum-teremtődés bontakozik ki. Első fázisában a teljes alakban látható ló és az ülő férfi a két főszereplő. Az ülő alaknak ezt a tartását mindannyian jól ismerjük. Magunk között »törökülésnek« mondjuk, holott jól tudjuk, hogy a buddhizmusban a meditációnak, a befelé fordulásnak és ezáltal a teljes kiegyenlítettségnek a tartása ez. Tehát ez az ember tökéletes összhangban van a kozmosszal. És ez a magatartás a lósághoz kötött!

Ebben a létfázisban a ló a maga száj-, illetve orrrészével közvetlenül kapcsolódik az ülő alak fejéhez.

Mármost ha tudjuk, hogy a fej, a középtest – régies szóval: a »kebel« és az altest három különböző minőségnek a megjelenítője a szerves műveltségben, akkor azt is pontosan tudjuk, hogy itt nyaktól fölfelé a szellemiség fejeződik ki, a nyak és az öv vonala között a lelkiség, és az öv alatt a testiség. Tehát a ló itt nem testileg segíti az embert, hanem szellemileg. Mégpedig teremtő módon. Úgy, hogy a *lélek*-zetet kibocsátani képes szervével, az orrával kapcsolódik az emberség legmagasabb, szellemi szférájához. Ez így egy zárt, önmagában tökéletesen kiegyensúlyozott rendszer. Ha és ameddig meg tud maradni benne az ember, akkor és addig rendíthetetlen.

Ez lenne hát folyamatábránknak az első fázisa. A következő fázisban lovunk előre lép, lélek-zete most már életfát táplál, amely maga körül férfi–nő (szembenézet–profil) értelemben polarizálja a világot. A jobb oldali nőalak tarkójából, az ösztönélet forrásvidékéről eleven ág indul ki, tovább gazdagítván a lombozatot; a feje tetejéből felfutó erőáramlat viszont a tudat kontrolljával visszafogja a parttalanná válni képes burjánzást. Végül a harmadik fázisban végképp eltűnik az előbbi, testes ló, és fantom-ló marad helyében, mert e másik lónak nincs teste. Csak feje van és végtagjai vannak. Az immár lehanyatlott férfi csak a lábán keresztül kapcsolódik hozzája.

Nem ismerős ez a fantom-ló? Ha egy sírban régészek ilyet találnak – olyan lócsontvázat, amelynek csak a koponyája és a négy végtagja került a sírba –, habozás nélkül rámondják, hogy honfoglalás kori magyar sírt leltek. Éppen e sajátosságáról ismerjük föl. Ha teljes lócsontváz található a sírban, akkor az lehet avar kori, esetleg más korba, más kultúrához tartozó is, de ha ezt a típusú lómaradványt találjuk, akkor rögvest honfoglalás korinak minősül a sír, a benne lévő leletanyaggal együtt. A lóságnak olyan megjelenéséről van itt szó, amikor közvetlenül csak szellemisége működik. A mozgásra, mozgékonyságra utaló lábak egy más-létében is eleven és kifejezetten szellemileg ható létformát jelképeznek.

Ha ehhez vissza tudunk csatolódni, akkor megmenekültünk. Ha nem, akkor végünk. Teljesen tiszta képlet, amely a honfoglalás korának – az utolsó, Árpád-féle honfoglalásra gondolunk – temetkezési rítusában teljes egyértelműséggel fejeződik ki.

Mondanom sem kell, a régészet, a művészettörténet kortárs képviselői egyáltalán nem így közelítik meg övcsatunk ábráját. Miért? Mert szigorú, áthághatatlan határvonallal választják el egymástól a szkíta, illetve a honfoglalás kori magyar műveltséget. Sőt a kettő közé még további három, ugyancsak szigorú és áthághatatlan határvonal került az idők folyamán: egy a szkíták és a hunok közé, egy másik a hunok és az avarok közé, és egy harmadik az avarok és a magyarok közé." (*P. G.:* Lovas nép-e még a magyar? Kétnyelvűség a hagyomány magyarázatában. I. m. 65–68. o.)

Megjegyzendő: az említett temetkezési szokással még századbankban is találkozunk az altaji népeknél. *Grigorij Ivanovics Csorosz-Gurkin* festőművész (1870–1937) Készülődés halotti torra című olajképén pontosan azt a „fantom-lovat" látjuk karóra feltűzve, az áldozati lakoma mellett, amely a szkíta övcsaton, illetve a „honfoglalás" kori temetőkben megjelenik. Vö.: *M. K. Akszana* (szerk.): G. I. Csorosz-Gurkin. Az Altaji Köztársaság kormányának kiadványa, Ak-Csecsek, 1994.

41. o. Idézetünk forrása: Anonymus: Gesta Hungarorum. Hasonmás kiadás. Magyar Helikon, Bp. 1975. 82. o.

44., 55. és 99. o. „Nem lehet visszaforgatni az idő kerekét!" – ezzel a képmutató okoskodással minden egymást követő nemzedéknek a maga módján kell szembenéznie. Álmos, Árpád és Levente válaszai a konkrét cselekménymozzanatokból fakadnak, van azonban egy közös forrásuk, amelyből –

ha nem is szó szerint – merítettek. Ez: *Hintalan László* példázata A hagyomány értékei című, általa rendezett kiállítás katalógusában. Eredeti fogalmazásában így szól:

„Párbeszéd.

– Jó, jó, ez mind nagyon szép! De a múltat már nem lehet visszahozni, az élet mindig továbbfejlődik!

– Ha beszennyezünk egy folyót, majd kitisztítjuk, az nem visszafelé van.

Ha összeveszünk valakivel, majd kibékülünk, az nem visszafelé van.

Ha egy gyermek eltéved, de anyja hazavezeti, az nem visszafelé van, hanem a továbbélés nélkülözhetetlen feltétele."

45–62. o. Ennél a jelenetsornál külön is hangsúlyoznom kell: *nem* a történettudomány által rekonstruált kép lebegett a szemem előtt, amikor a vezérek személyes tulajdonságait, fő cselekvéstípusait, illetve környezetét megrajzoltam. Egyetlen kikötést fogadhattam el irányadónak: az összkép *asztrálmítoszi* szempontból legyen hiteles!

Minthogy a hét vezérnek a hét bolygóval való – fentebb, az utószóban részletezett – kapcsolatát már évekkel ezelőtt sikerült tisztázni, magától értetődőnek tűnt, hogy az ún. bolygó-otthonlétek évköri-zodiákusi helyszíneit vegyem alapul egy-egy konkrét cselekmény-egység kibontásakor.

Ilyen módon a Nap otthona, az Oroszlán adja *Kund* vezér szállásának, illetve az ott lezajló eseményeknek a fő „jellemzékeit", míg *Onddal* a Hold otthonában, az „elnőiesedett" Rákban találkozunk. A többi vezér rendre két-két állatövi jegy tulajdonságaiból felépült környezetben lép színre. *Álmosnál* (Merkúr-képviselet) az Ikrek- és a Szűz-tulajdonságok, a nagyfokú szellemi és fizikai mozgékonyság, a kiváló szervezőképesség jelentkeznek pregnánsan. *Huba* (Vénusz) a Bika és a Mérleg jellegzetességeivel, az érzéki gyönyörűségekkel, illetve a tartós, kiegyensúlyozott, törvényes házastársi kapcsolat lehetőségével kínál meg bennünket. *Előd* (Mars) harciassága – megfelelően az otthonában érvényesülő Kos-, illetve Skorpió-tulajdonságoknak – heves, meggondolatlan, az önveszélyesség határát súrolja. *Tétény* (Jupiter), a Nyilas és a Halak gazdájaként, a „nem testi szükségletek felügyelője", azaz a szakralitással, illetve mélylátással összefüggő kérdések jellemző módon az ő sátrában kerülnek kifejtésre. Végül *Tas* (Szaturnusz) az építkező-megtartó Bak-, illetve a szétáradó Vízöntő-tulajdonságok letéteményese.

Mindehhez már csak azt kell tudnunk, hogyan rendelte hozzá a manicheus (szkíta) csillagtudomány a maga ötelem-rendszerét a zodiákushoz, és máris megvilágosodik előttünk, melyik vezérszálláson melyik „elemi" (politikai-katonai-kulturális) hatás fog domináns módon érvényesülni. A *tűz*-elem (germánság) túlsúlya Kundnál (Oroszlán) és Elődnél (Kos) lesz észlelhető; a *vízé* (pápaság) Ondnál (Rák), Téténynél (Halak) és – korlátozott mértékben – Álmosnál (Szűz!); a *levegőé* (Bizánc) Hubánál (Mérleg és Bika!), valamint Tasnál (Vízöntő); a *földé* (Kazária) ugyancsak Tasnál (Bak), továbbá Elődnél (Skorpió!); végül az *élőfáé*, mint ötödik elemé – amelyben a voltaképpeni szkíta–magyar hagyomány rejlik – Álmosnál (Ikrek) és Téténynél (Nyilas).

Nincs tévedés: a manicheus (szkíta) ötelem-rendszerben a Szűz vizes, a Skorpió földes, a Bika pedig levegős jegyként van elkönyvelve! (Vö. *Szokoli Katalin–Takács György:* Mani tanai. Vonzáskör, Miskolc, 1987. 30–31. o. – további irodalommal!)

46–47. o. A Kürt ünnepével kapcsolatban az 1358-ra keltezett Képes Krónikában a következőket találjuk:

„Miután tehát a Meótisz ingoványai közé vonultak, öt éven át egyfolytában ott maradtak. A hatodik évben pedig kivonulva, egy elhagyott helyen véletlenül Belár fiainak gyermekeire és feleségeire bukkantak, akik férjeik nélkül laktak sátraikban, amint éppen a kürt ünnepét ülték, és zeneszóra kartáncot jártak. Ezeket gyors rajtaütéssel ingósá-

gaikkal együtt a Meótisz ingoványai közé hurcolták." (*V. Kovács Sándor* (szerk.): A magyar középkor irodalma. Szépirodalmi Könyvkiadó, Bp. 1984. 169. o.)

A kürtnek a Hold-kultusszal való kapcsolatára egyébként a legrégibb példánk egy tülökszarvat magasba emelő nőalak őskőkori faragványa a franciaországi Lauselle-ből (Musée d'Aquitaine, Bordeaux).

Az égitest-*imádat* és az égitest-*tisztelet* közötti különbségre vonatkozólag érdemes figyelembe venni Theophylactus Simocatta VII. századi bizánci írónak a turkokkal kapcsolatos híradását: „A turkok tisztelik a tüzet, a levegőt és a vizet, a földnek énekeket zengenek, de csak azt imádják és tartják Istennek, aki az eget és a földet teremtette." (Őshagyomány 15. sz. 30. o. – további irodalommal.)

51–53. o. A Zodiákus élet-, illetve haláltengelyéről bővebben a Csak tiszta forrásból. Adalékok Bartók Cantata profanájának értelmezéséhez című könyvemben írtam. (Kós Károly Egyesülés–Mandátum, 1990., 88. o.)

52. o. Az Ursula és az Orseolo nevek közös gyökere a latin ursus=medve szó. Ursula „...neve »medvelányt«, »medvécskét«, illetve »kis medvét« jelent magyarul. Az utolsó névváltozatot nem kell soká magyarázni: az *Ursa Minor* csillagkép-elnevezés pontos fordításával állunk itt szemben. Ennek az állatnak a farka végén pislákoló csillag pedig a *Stella Polaris* (Sarkcsillag) nevet viseli, minthogy a jelenlegi világkorszakban éppen ebbe az irányba mutat Földünk forgástengelye. (A sarkpont, illetve az azt kijelölő forgástengely lassú égi vándorlása, mint ismeretes... a precesszió jelenségével függ össze.) Más vonatkozásban viszont a »medvelány« az Állatövhöz kötődik, amennyiben a Szűz (Keleten: Macska vagy Nyúl) téridő-egységen belül a második Hold-ház a Medve nevet viseli. És ezzel megjelent az Atilla-dráma színpadán a »halál«-tengely első képviselője. Mégpedig nem is akárhogyan, hanem – talán hogy minél biztosabbak legyünk az azonosítás tekintetében – mindjárt 11 000-szeres nagyításban!

»Atilla király eközben seregének egy Julius vagy Gyula nevű hadnagyát a sereg egy részével Köln városának ostromára küldte, amelyet azelőtt Agrippinának neveztek. Mialatt ő a várost ostromolta, a Rajna folyó mély vizét hajóival szántva, oda érkezett tizenegyezer híres-neves szűz – hasonló gyülekezet nem volt még, mióta világ a világ –, a brit király leányának, Szent Orsolyának vezetésével. Vele volt jegyese, az angolok királyának fenséges fia, Ether herceg, Cirjék pápa és még sok más egyházi és világi méltóság. Néhány, pogány tévelygéstől megfertőzött római vezér tanácsára az említett hadnagy a város ostromán serénykedő hunokkal együtt hatalmas lármával és kegyetlen vadsággal rárohant a szűzek szent gyülekezetére, és egytől egyig lekaszabolta és megölte mindet.« (*Thuróczy* 61–62. o.)

A csillagmítoszi hagyomány fényében vizsgálva a történteket, egy pillanatra sem lehet kétségünk: példátlan méretű Szűz-invázióval van dolgunk. A számosságával és terméketlenségével tüntető áradat a jelekből – »Kis Medve«! – ítélve a Földforgástengely körzetében igyekszik behatolni az Atilla-felügyelte kisvilágba. Az elhárítás ezúttal a szó szoros értelmében létérdek..." (*P. G.:* Jött éve csodáknak. I. m. 15–16. o.)

Ami Orseolo Pétert illeti, a rá vonatkozó adatokat a Képes Krónikából érdemes idézni.

„Péter pedig, miután király lett, a királyi felség kegyességét teljességgel levetkőzte, és német dühvel kegyetlenkedve semmibe vette Magyarország nemeseit, dölyfösen és kielégíthetetlen szívvel habzsolta a föld javait a vadállatok vadságával ordítozó németjeivel és a fecskék szószátyárságával csivitelő olaszaival együtt. ... A király ... kevély dölyfében felfuvalkodva kiárasztotta magából a benne már korábban megfogant méreg dögletes bűzét, mondván: »Ha még valameddig egészséges leszek,

minden bírát, a legfőbbeket és a tekintélyesebbeket éppúgy mint a falusiakat, továbbá a századosokat, sőt még a tizedeseket és a falunagyokat is, az összes főembert és tisztségviselőt Magyarországon a németek közül nevezem ki, földjét elárasztom jövevényekkel, és teljes egészében a németek uralma alá hajtom.«" (Képes Krónika, i. m. 212. o.)

52. o. „Az egész hordalék-világ nevében" meghozott trianoni békediktátumról ma már több, viszonylag objektívnek mondható ismertetést is olvashatunk. Ilyenek: *Gerő András* (szerk.): Sorsdöntések. Göncöl Kiadó, Bp. é.n. (1990 ?); *Raffay Ernő:* Trianon titkai. Tornado Damenija, Bp. 1990.; *dr. Vecseklőy József:* Nemzetgyilkossági kísérlet – Trianon. Antológia Kiadó, Lakitelek. 1993.

55. o. Mezopotámia és Etelköz valóban pontosan ugyanazt jelenti: folyamköz. Az első görögül, a második félig törökül (etel, etil, itil=folyam, nagy víz), félig magyarul. Az Etel szónak azt Etele=Atilla szóval való szoros kapcsolatára, illetve az „Emese álma" mondában a Turul által megtermékenyített ősanya ágyékából kiáradó forrásnak egyfajta Atillareinkarnációként való értelmezésére vonatkozólag *Dümmerth Dezső* Álmos, az áldozat (Panoráma, Bp. 1986.) című könyvében a következőket olvashatjuk: „A Turul által elindított nagy folyóképzet ... már a múlt századi romantikus francia történész, Amadé Thierry feltevései szerint Attila neve felé mutat. Az Attila=Etele=etil=víz név-etimológiát ugyanis Thierry már ismerte, s ezért tartotta – tudván a krónikáknak azt a hagyományát, hogy az Árpád-ház Attila családjából származott – Álmost az álom alapján »Attila reinkarnációjának«, azaz újjászületésének." (I. m. 70. o.)

55. o. A Kárpát-medence, mint „átjáróház" – ez a híresztelés ma ugyanúgy, és gyaníthatólag ugyanolyan mögöttes szándékkal terjesztődik a tömegkommunikáció különböző fórumain, mint a filmköltemény megfelelő jelenetében. Nyilvánvalóan egy tőről fakad ezzel a torzképpel egy másik, amely szerint Magyarország Kelet-, vagy jobb esetben Kelet-Közép-Európában fekszik.

„Az utóbbi évtizedekben, pillanatnyi politikai helyzet alapján főleg a sajtó, rádió szeret bennünket Kelet-Európába sorolni. Holott, ha meg lehet Európa közepét határozni, az a Kárpát-medencében van. Ha Budapest körül nagy körívet rajzolunk, az nyugaton Gibraltárt, keleten az Urált érinti, tehát a térképi Európa határait... Európa hegyrajzi térképein, az űrfelvételeken a Kárpátok karéjával körülzárt medence olyan élesen rajzolódik ki, hogy félreismerhetetlenül Európa egy páratlan, természetadta földrajzi egységét jelenti... Ezért nem szeretik a szomszédállamok térképatlaszai az olyan hegyrajzi térképeket, amelyek ezt a tényt még a nem szakember számára is bizonyítják." (*Kollányi Károly:* A Kárpát-medence Európában. HungAvia, Kráter Kiadó, Bp. 1991., 29–30. o.)

59–62. és 70. o. Methód püspöknek, „a szlávok apostolának" egy magyar fejedelemnél – eredeti szóhasználattal: „a magyar királynál" – tett látogatásáról a Methód-legendában olvashatunk.

„Amikor a magyar király a Duna vidékére érkezett, látni akarta őt. Bár egyesek azt mondták, és amiatt nyugtalankodtak, hogy nem éli túl kínszenvedések nélkül, elment hozzá. Ő pedig, ahogyan ilyen úrhoz illik, úgy fogadta őt: tisztességgel, ünnepélyesen és örömmel. És miután beszélgetett vele, ahogyan két ilyen férfiúnak egymással beszélgetnie illik, elbocsátotta, megszeretve és megcsókolva, nagy ajándékokkal (ezt) mondva neki:

»Emlékezz meg rólam, tiszteletreméltó atyám, állandóan szent imáidban.«" (*H. Tóth Imre:* Konstantin–Cirill és Metód élete és működése. Gyorsuló idő. Magvető Kiadó, Bp. 1981. 170. o.)

60. és 71. o. A „szláv" (Abu-Hámid al-Garnáti XII. századi utazónál: „szaklab") név eredeti „rabszolga" (latinul sclavus) jelentése – ténykérdés. Persze lehet belőle politikai kérdést csinálni, és ilyen ala-

pon kétségbe vonni a megfelelés érvényességét, mint ahogyan teszi ezt idestova két évszázada a pánszláv törekvések árnyékában kibontakozott szlavisztika. A magam véleményét e kérdésben az Őshagyomány 17. számában fejtettem ki, a 10–12. oldalokon.

61–62. o. Álmosnak az „árvák szeretetlakomájáról" szóló példázatát korábban már magam is idéztem, az Őshagyomány 15. számában, a Rasdi mesél című, ősvallásunkról szóló értekezésben. (I. m. 26. o.)

64–65. o. A sakkjáték figuráinak a „hétbolygó"-rendszerrel való összefüggését először az 1986-ban írt és 1991-ben Keszthelyen, majd 1995-ben Debrecenben bemutatott „A kiskakas gyémánt félkrajcárja" című bábdarabban próbáltam szemléltetni. A kérdés részletes művelődéstörténeti feldolgozásával eddig sem a hazai, sem a külföldi szakirodalomban nem találkoztam.

A bolygók magyar népi elnevezéseit – „Székelyek Csillaga", „Magyarok Csillaga", „Vérszemű", „Szapora Csillag" stb. – *Toroczkai–Wigand Ede:* Öreg csillagok című könyvéből merítettem. (Táltos, Bp. 1916. – újabban: Metrum, Bp. 1988.)

65–67. o. Az Anonymus-idézet forrása: Hasonmás kiadás, i. m. 82–83. o.

69. o. Az Ipolynak, mint hajózható folyónak az agyréme – mint ismeretes – a trianoni békediktátum megfogalmazásakor, a csehszlovák–magyar határ kijelölésénél szerepelt „érvként". Mint érdekességet jegyzem meg, hogy a Délszláv Királyság és Magyarország közötti határ meghúzásánál egy még jelentéktelenebb folyócska hasonló indítékok alapján minősíttetett „hajózhatónak".

69–70. o. Az Anonymus-idézet forrása: Hasonmás kiadás, i. m. 81. o.

71–72. o. A „maradvány-népekre" vonatkozó tudnivalókat az Őshagyomány 17. számában foglaltam össze, a 15. oldalon.

72. o. A „nyelvpergetés" kifejezést, műveltetővé alakítva az eredetileg egyszerűbb igealakot, *Csontváry Kosztka Tivadartól* kölcsönöztem Árpád számára. Érdemes ide-idézni az egész gondolatsort, amelyből származik:

„Határa van tehát mindennek, nemkülönben az ember nyelvezetének, határa van a szájalakulásnak, a fogak fejlődésének és a nyelv pergésének is. E nyelvpergés határain menve, akárcsak a patak partját keresve, a forráshoz érünk, épp úgy őseink eredetének forrásához eljutunk, amikor a nyelvpergés határain indulunk.

Ezen az úton már Kisázsiában, Anatólia, Szíriában, Mezopotánia (sic! – *P. G.*), Perzsia és Turkesztánban rokonokra találunk, továbbmenve pedig belejutunk a labirintusba, őseink ősi otthonába." (Csontváry-emlékkönyv, Corvina, Bp. 1976. 97. o.)

73–76. o. A mieink és a „másság" képviselője közti végzetes meg nem értés („nye ponyemáju!...") a párviadal tétjének gyökeresen más megítélésére vezethető vissza az Ikrek, illetve a Halak állatövi közegében. Ez utóbbi esetben a viadalnak egyik fél – méghozzá bizonyíthatóan a magasabb szellemiséget képviselő fél! – teljes feláldozódásával kell végződnie. Az előbbi, a par excellence magyar párkapcsolat *(Hunor–Magyar)* szabályrendjét Levente kifogástalanul ismerteti a filmkölteményben. Nem árt viszont tudni, hogy az indoeurópai *(Romulus–Remus),* illetve szemita *(Káin–Ábel)* kultúrák viselkedési modelljét a mai napig alapvetően a Halak-tendencia határozza meg!

76–77. o. A menekült férfi nagyszíjvégének állatküzdelmi jelenete a legelterjedtebb késő avar kori ábratípust képviseli. Jelentésének felfejtése valamennyi itt tárgyalt szinten hiteles. A kisebbségi sorban sínylődő rokkant ember éppoly joggal ol-

vassa ki belőle a maga, illetve népe aktuális gyötrettetését, mint Levente az általánosabb érvényű asztrálmítoszi vonatkozásokat.

Ami a filmköltemény kereteibe már nem volt beilleszthető – a griff-páros *Ikrek*-jellegének, illetve a mozgásukból középütt kialakuló *Rák*-örvénynek az összefüggő magyarázata –, az már csak az ún. Vízöntő-paradoxon ismeretében válik érthetővé az olvasó számára. Ennek lényegét 1990-ben megjelent Csak tiszta forrásból című könyvemben így próbáltam összefoglalni:

„Ami a létezésünk keretéül adott négy dimenzióval való gazdálkodást illeti, e tekintetben a Vízöntő téridő-egysége *rendellenesen* »viselkedik« a tizenkét elemű Állatöv többi téridő-egységéhez képest. Rendellenessége abban áll, hogy míg a többi téridő-egységben rendre három-három tér-dimenzió társul egy-egy idő-dimenzióhoz, addig itt mind a négy dimenzió-lehetőség téri »etalonra« váltódik be. Az ily módon létrejött négy téri irányulás automatikusan »lökődik szét« két, egyenként két-két dimenziót magával ragadó (azaz *sík*-természetű!) létezés-formációra, amelyek – saját idődimenzióval nem rendelkezvén – a szomszédos két téridő-egységre, a Bakra, illetve a Halakra »terülnek rá«, ezek idő-készletéből gazdálkodják ki a maguk lét-lehetőségeit. Ez más szóval azt jelenti, hogy a Vízöntő-tulajdonságok »széthullámzása« folytán a Bak téridő-egységében is, a Halakéban is összesen hat-hat dimenziót »használunk fel«, amelyből négy jut a »saját« (Halak, Bak) korszakra, a maradék két dimenziót viszont mintegy »más világban«, mégpedig egy kétdimenziós, azaz sík természetű »másod-létben« éljük le." (I. m. 76. o.)

Bizonyos jelekből arra következtethetünk, hogy a precessziós nagy napévnek ez a sajátos „anomáliája" ismert volt a szkíta-utód népeknél, így a „hazataláló" magyarságnál is. Ebben a megközelítésben a nagyszíjvég állatküzdelmi jelenete az i. sz. 720 és 1440 közötti időszaknak, a Halak világhónap középső, *Rák* dekanátusának és a vele egyidejűleg jelentkező *Ikrek*-tendenciáknak (az Ikrek a Vízöntő középső dekanátusa!) az együttes hatásmechanizmusát jelenítené meg, jól olvasható képírási megfogalmazásban. Mivel mindez a „nehéz tananyagok" közé tartozott már a tárgyalt korszakban is, teljesen érthető Árpád finom elhárító, ugyanakkor mégis biztató reagálása fiának értetlenkedésére: „azt még kinőheted".

81–82. o. Rasdi – ez a név eredetileg a Képes Krónikának az ún. „pogánylázadásokkal" foglalkozó tudósításában bukkan fel.

„A magyarok közül elsőként a Szőlős várából való Vata szentelte magát az ördögöknek; pogány szokás szerint leborotválta a fejét, és haját három varkocsba fonva hordta. Ennek János nevű fia azután, jóval később, az apja vallását követve rengeteg varázslót, bűbájost és jövendőmondót gyűjtött maga köré, s ezek ráolvasásai miatt igen kegyelt volt az urak előtt. Sok boszorkánya közül azután az egyiket, név szerint Rasdit a legkeresztényibb Béla király elfogatta, és addig tartotta börtönbe zárva, míg le nem rágta a saját lábát és meg nem halt." (*V. Kovács* szerk.: A magyar középkor irodalma, i. m. 222. o.)

A kérdésről bővebben a Őshagyomány 15. számában értekeztem, a 17–31. oldalakon.

A kievi csatáról Anonymus számol be Gestájában. (Hasonmás kiadás, i. m. 85–86. o.)

83–84. o. A Béma-ünnep a manicheusok legnagyobb ünnepe volt, amelyen a vallásalapító *Mani* (Kr. u. 216–277) haláláról, illetve megdicsőüléséről emlékeztek meg. Az említett miniatúra VIII–IX. századra datált manicheista kódex töredéke, a kelet-turkesztáni Kočóból. Jó minőségű színes reprodukciója: *Albert von Le Coq:* Die buddhistische Spätantike in Mittelasien II.: Die manichäischen Miniaturen (A buddhista késő antikvitás Közép-Ázsiában II.: A manicheista miniatúrák), Berlin, 1923. Fekete-fehér reprodukció, rövid méltató szöveggel: *Turai G. Kamil–Pap Gábor:* A képíró bölcs, i. m. 170–171. o.)

A Kievben tartózkodó magyarság és a manicheizmus kapcsolatára vonatkozóan *Fehér Mátyás Jenő:* Középkori magyar inkvizíció című könyvében (Transsylvania Könyvkiadó, Buenos Aires, 1968.) olvashatunk megszívlelendő sorokat.

„A kievi várban már manicheusoknak nevezi a magyar vezető réteget, tehát Álmos családját, Photius bizánci pártriárka. Eretnekségekkel foglalkozó »apologetikus« iratában seregszemlét tartva a bizánciakkal kapcsolatos népek fölött 895-ben írja, hogy »a kievi törökök manicheista eretnekség hívei« ... Photius pátriárka irata két változatban maradt meg: I. a Vatikán könyvtárának »MS 1925« jelzése alatt egy 14. századi átiratban és II. az ún. »Hamburgi kódex«-ben. Az utóbbit kiadta J. Chrisostom Wolf: »Anacdota greca«. Hamburg 1923-ban Titus Bostrensis és Seraphion de Thumis műveivel együtt." (I. m. 138. o.)

83. o. Manit, a vallásalapítót a Belső-Ázsia irányába történő térítések során nem a saját nevén nevezték, hanem Buddhának. Maga a manicheista tanítás pedig, végső forrását tekintve, a szkíta ősbölcsességhez vezet vissza bennünket.

„Hogyan függ össze... a manicheista színezetű pogányság – a »szkítiai« eredettel? Nos, bármilyen furcsán hangozzék is, a manicheizmus forrásvidékétől egyenes út vezet a »szkíta nemzeti-népi szertartásrendhez«. Ez az út pedig egészen tisztán, félreérthetetlenül kirajzolódik a vallásalapító Manira (görögösen Mánészra) közvetlenül vonatkozó, az ő, illetve tanai származását taglaló hagyományból. Forrásaink – a... Suidas-Lexikon mellett a vele nagyjából egykorú Photiosz, konstantinápolyi pátriárka, s a korábbi *Theodor bar Konai* (790 körül) és a későbbi *Szíriai Mihály* (1195) – jóval előbb élt szerzők beszámolóira támaszkodva, lényegében véve egybehangzóan ismertetik ezt a leszármazási vonalat. Eszerint Mani (eredeti nevén Kurbikosz, illetve ennek valamely hangalaki változata) egy özvegyasszony könyvtárát örökölte, s abban készen találta mindazokat a könyveket, amelyeket később a saját neve alatt tett közzé. Az özvegyasszony néhai férje (élettársa, sorstársa – a változatok itt is eltérőek), egy bizonyos *Buddasz* (változatokban *Budasz, Budész* stb.) nevű »tudományos« férfiú, aki viszont korábban közvetlen tanítványa volt a manicheista bölcsességek ősforrásaként emlegetett, Alexandriában élő és munkálkodó – *Scythianusnak* (!), az említett könyvek valódi szerzőjének. Aki kicsit is járatos a mitikus néptörténet szövevényes, ám nem logikátlan szabályrendszerében, az nyomban ráeszmél, hogy mindkét »szellemi előd« esetében beszélő névvel állunk szemben. És itt nyugodtan átadhatjuk a szót századunk egyik kiváló művelődéstörténészének, az antropozófus iskola nagy hatású képviselőjének, *Albert Steffennek,* aki Mani című, 1930-ban megjelent könyvében idevágólag a következőket írta (11. o.):

»Ki volt az a Skythianus? Egy szkíta, aki népe nevét mint sajátját viselheti, mert annak egész bölcsességét magában egyesíti.« – Ehhez nem kell kommentár, hiszen egészen nyilvánvaló, hogy maga a manicheus hagyomány jelöli meg a saját tudománya ősforrásának a »szkíta bölcsességet«. Ennek – Scythianusnak – pedig már nincs földi tanítómestere, mert nincs rá szüksége. Az ő bölcsessége »nem e világból való«.

Ez az »őstudás« – amint arra Steffen is rámutat – közvetlen átadással kerül tovább a *»buddaszi«* (értsd: buddhai, buddhista) tanrendszerbe, s onnan, most már csupán áttételesen, könyvek közvetítésével jut tovább Manihoz. Amit tehát a manicheista hagyomány közvetít felénk, az *másodlagos,* mellékúton érkező tudás. A szkíta ősbölcsességnek azonban van egy közvetlen, egyenes ági örökösödési vonala is, s ez Atilla népén át vezet a magyarsághoz." (*P. G.:* Rasdi mesél. Őshagyomány 15. sz. 27. o.)

84–85. o. „Egy év kiesik az öröklés rendjéből..." – ezt a szép gondolatot, annyi más hasonlóval együtt, *Padányi Viktor* alapvető jelentőségű művéből, a Dentu-Magyariából kölcsönöztem.

„Amint már többször rámutattam, a hosszú vándorlásra induló népek a vándorlást alapos előkészület után a tavaszi esőzések elmúltával kezdik, és a következő télre szükséges előkészületek miatt szeptember közepéig folytatják. Ekkor a kiteleléshez meg kell állniok. Egy vándorlási szezon tehát évente mintegy négy és fél, délibb régiókban öt hónap. Az elvándorlás elhatározásakor a törzsek kánjai és a nemzetségek fejei, a hadnagyok, szeptembertől decemberig tartó fogantatási tilalmat, vagy legalábbis korlátozást rendelnek el, hogy ezzel a május és szeptember közötti szüléseket a lehetőségek határáig kikapcsolják, s ezt a tilalmat a következményeket nagyon jól ismerő, a vándorút hallatlan nehézségeivel teljesen tisztában levő nomád asszony és férfi a saját jól felfogott érdekében meg is tartja. Ez a tilalom a vándorlásra való előkészületnek integráns része, és enélkül az előkészület nélkül a törzsek hosszú vándorútra el sem indulnak, hiszen a szülés vándorlás alatt csaknem biztos pusztulást jelent anyára, csecsemőre egyaránt s ez egy 350–400 000 lelket számláló közösségnél az Etelköz és a Nagyalföld között a szó szoros értelmében minden 80 méterre egy sírt jelentene." (I. m. Turul, Veszprém, 1989. 389–390. o.)

85. o. „Ti mind, akik már felkészültetek..." – a manicheista himnusz forrása: *Christa Maria Siegert* (szerk.): Mani. Perlenlieder. Eine Auswahl Manichäischer Texte (Mani. Gyöngyénekek. Válogatás manicheista szövegekből). Hermanes T. Verlag, Cadolzburg, 1985. 59. o. – A pontosság kedvéért meg kell jegyeznem: ezt a himnuszt, amelynek magyar szövege saját szabad fordításom, egyszer már felhasználtam mottóként A világ zengő csodafája című korábbi „filmkölteményemhez". Ez három folytatásban az Őshagyomány 10., 11. és 12. számában jelent meg.

87. és 96–99. o. A bizánci császár szövetsége, majd árulása – történelmi tény. Az idevágó adatokat *Padányi Viktor* Dentu-Magyaria című könyvében részletesen ismerteti. (I. m. 382–385. o.) A téma újabb feldolgozása: *Molnár Géza:* A magyar történelem kérdőjelei. Kétnyelvűség 1994. II. évf. 2–3. sz. 41–61. o.

90–91. o. A Kárpát-medence mint *szív,* illetve *agy* – a szembetűnő formai hasonlóságokra emlékezetem szerint az előbbi esetben *Csathó Pál* grafikusművész, az utóbbiban *Kátai Mihály* festőművész hívta fel, sok-sok évvel ezelőtt, a figyelmemet.

93–94. o. Ami Álmos jövő-fejtését illeti...

„Ebben az ügyben legcélszerűbb lesz a *Tengerparti sétalovaglás* tanúságtételéhez folyamodnunk. (A kép ilyen értelmű »megszólaltatása« ugyancsak *Csathó Pál* grafikusművész érdeme!)

Eszerint a kép bal oldalán fehér lovon beléptető kalapos úr – ... Csontváry arcvonásaival! – ezúttal nem Atilla, hanem *Árpád* szerepkörét töltené be az adott Napút-keretben. Az ő szerepe itt az újonnan érkezetté, a keresőé, az örökösé. (Ne felejtsük el: krónikáink egybehangzó tanúsága szerint Árpád éppen ilyenként, azaz egyenes ági jogutódként követelte magának Atilla örökét a Kárpát-medencében!) Maga az örökség a jobb szélen emelkedő romos épület mögött (vagy ha sírépítménynek nézzük, akkor alatta) sejthető. Ennek őrzői, egyben a rá vonatkozó titok letéteményesei az építmény előtt várakozó lovasok: az ősmondai ikerpár, *Hunor és Magyar* szerepkörének megidézői.

Feléjük indulna el a bal oldali fehér lovas. Ösztönös tapogatózását, és azt is, hogy jó nyomon indult el, a kutyák példázzák. Ezek alighanem olyan mitikus történelmi folyamat képviselői, amely sajátos viszonyaink között végül is *nem tudott emberi-társadalmi helyzetekben konkretizálódni.* Közbejött ugyanis valami. Ez a »valami« a velünk szembeforduló lovas alakjában ölt testet, aki már külalaki jellegzetességeivel, hajszínével, arctípusával, fensőbbséges tartásával is a Szent István-i térítés lebonyolító apparátusára, konkrétan a *német vendéglovagokra* utal. Nagytestű, hidegvérű lova durván be-

lecsap az elöl csordogáló erecske vizébe, amely nyomra tudná vezetni az örökség kutatóját, összezavarja a forrás tiszta vizét, s így a második (bal oldali) kutya már csak ebből a zavarosból tud információkat szerezni a »térítésen túli« múltra vonatkozóan...

Innentől szabályszerűen megfordul a (mitikus) történelem menete. Ahogy rendre felsorakoznak az újabb és újabb történelmi alakzatok, úgy kerülünk egyre távolabb és távolabb az áhított, eredetileg megcélzott jövendőtől. A valóság talaja fölött kétes értékű merészséggel lebegő nőalak *Mátyás király*, az előtte fehér lovon pompázó viszont *Mária Terézia* korát idézné fel e szerint a látomás-fejtés szerint. (Ez utóbbi nőalaknak a kortárs-művész, *Fadrusz János* pozsonyi Mária Terézia-szobrával való szoros kapcsolatára a Csontváry-kutatás már korábban rámutatott!) A »lábra állás« mozzanata, amely azonban a következő állomáson jól érzékelhetően csak egyfajta labilis egyensúlyi állapotig tudja eljuttatni a »sétalovaglás« miliőjében önmaga lehetőségeit kereső emberi minőséget, történelmünk keretei között a *reformkornak* feleltethető meg leginkább. Következő lovasunk overallban, simléderes sapkában léptet felemás küllemű hátasán. Ha címszavakat keresnénk a jellemzésére, ilyenek adódnának: »leépülés«, »proletársors«. Mégis (vagy éppen ezért) ennek a figurának – pontosabban a hordozójának – az előrésze rejti magában ... az újjászületés ígéretét.

A farát izgatóan felénk meresztgető fekete kecske-kanca, a rajta ülő titokzatos, valódi küllemét gondosan leplező hátnézetű alakkal, olyan történelmi helyzetet idézhet csak meg, amelyen *még nem jutottunk túl.* Tevékenységének – ma igazán ismerős – mottója ez lehetne: »karrier és szex – a testiség sötét uralma«. Ennek a gonosz lénynek a jobb hátsó lábától színes fonalak vezetnek tovább jobb kéz felé, azaz »vissza« a múltba, és egyrészről megkötözik (hurokba fogják) a reformkor előre mutató, a szó szoros értelmében haladó törekvéseit, míg másrészről belepiszkolnak a bal oldali kutya már amúgy is felzavart ivóvízébe...

Az utolsó lovas – kell-e sokat magyaráznunk? – még csak *ígéret* formájában van jelen a képen, a Bak és a Halak létállapota között." (*P. G.:* A Napút festője. Csontváry Kosztka Tivadar. Pódium Műhely Egyesület, Debrecen, 1992. 45–47. o.)

„De vajon hová tűnt a Nyilas? A mű alapos szemrevételezése után őt is megtaláljuk – természetesen a Tejút-fa tövében, amely itt, a Bika és az Ikrek között, mint tudjuk, egytörzsűnek és karcsúnak kell hogy mutatkozzék. Csontváry lefedte ezt a lovas alakot: úgy látszik, ebből a nézetből nem jelentkezhet a maga valójában a Napút-képen. (Felfedezése *Földi Péter* festőművész érdeme!)" (I. m. 24. o.)

Nota bene: a Sétalovaglás kép anamorfotikus „visszarendezése" révén a rejtőzködő Nyilas-minőség – ne felejtsük el, a hagyományos asztrálmítoszi felfogás szerint a magyarság, mint nép, ennek a jegynek a tulajdonságait hordozza! – szárnyakat kap, és fehér táltosként emelkedik ki a még szennyezetlen, tiszta forrásvízből.

97. o. A Duna–Tisza-köze, mint „a Föld egyetlen tája, amelynek pontos mása van a Holdon" – ez a megállapítás a csillagászok körében közhelyszámba megy. Ábránkat *Hédervári Péter:* A Hold – és meghódítása című könyvéből kölcsönöztem (Gondolat, Bp. 1970. 180–181. o., 24–25. ábra).

A manicheus üdvtörténet rendje szerint az üdvözült lelkek előbb a Hold-bárkában gyülekeznek, majd teleholdkor továbbvonulnak a Nap-bárkába, ahonnan már egyenesen a megújult Fényhonba vezet az útjuk. (*Alexander Böhlig* szerk.: Der Manichäismus. Artemis Verlag, Zürich–München, 1980. Bevezető.)

102. o. A középkori fal- és táblaképfestészetben gyakran feltűnő „magyar három szent király" (Szent István, Szent László, Szent Imre) aligha-

nem mélyebb, mitikus-történeti előzmények folytatója az ún. „nagyegyházi" ikonográfiában. Ilyenfajta előzmény lehet az Álmos–Árpád (Atilla)–Levente hármasság is.

104. o. A szkíta övcsat és a csillagos ég megfelelései nem korlátozódnak az Anonymus-táltos által megnevezettekre, hiszen azok – a cselekményből fakadóan – csakis a felszerszámozott ajándék-lóra vonatkozó tudnivalókat tartalmazták. Ha az ábrázolás további szereplőit is bevonjuk vizsgálódásunkba, a következő kép alakul ki:

A „törökülésben" pihenő alak a nappali égbolton a *Rák,* az éjszakain a *Sas* csillagképnek feleltethető meg. A fekvő alak az *Ikreknek,* illetve a *Kígyónak,* a fa túloldalán ülő nő a *Bikának,* illetve a *Kígyótartónak.* A fa természetesen a *Tejút* megfelelője, a ráakasztott tegez az *Aurigáé* (Szekeres), illetve a *Scutumé* (Pajzs).

Az övcsat asztrálmítoszi értelmezése itt jelenik meg először nyomtatásban, miután vetített képes előadásokon a nyolcvanas évek eleje óta több helyszínen és időpontban ismertettem idevágó elképzeléseimet.

106–107. o. „Magyarok Istene, tekints le népedre..." – ennek az éneknek az itt közölttől alig különböző szövegű változatát Csíksomlyón mind a mai napig éneklik a pünkösdi búcsúkor. (Az adat *Szalay Katalin* jóvoltából, *Bognár Erzsébet* közvetítésével jutott el hozzám; mindkettőjüknek ezúton mondok köszönetet érte.) A búcsúi énekben Atilla helyett Szent István neve szerepel, amelyet azonban ezúttal dramaturgiai okokból nem használhattam.

107–110. o. A filmköltemény záró tételében leírt Korona-szertartás, lényegében az itt közölt szövegekkel és koreográfiával, 1994. augusztus 20-án zajlott le Kaposmérőn, *Kassai Lajos* lovas íjász birtokán, az Örökség Népfőiskola nyári táborának záróünnepségeként.

(Előzménye az 1980 szilveszterén Budapesten, *Csathó Pál* rendezésében megtartott Koronaünnepség volt, némileg eltérő szertartásrenddel és szövegekkel, és minden ponton eltérő szereposztással.)

A Korona-építményre fellépő személyek mindkét esetben a zománcképeken megjelenített apostolok és szentek névrokonai voltak. Szövegeik 1994-ben ún. „radiesztéziás" módszerrel válogatódtak ki a Bibliából. Az igehelyek, a cselekmény menetében, a következők:

1. Péter – János 7. 28–29.
2. Jakab – János 7. 33.
3. Pál – János 7. 34.
4. János – János 7. 37.
5. András – Lukács 12. 54–55.
6. Tamás – Lukács 12. 56.
7. Fülöp – Lukács 12. 6–7.
8. Bertalan – Lukács 12. 8–10.
9. Mihály – Máté 12. 11.
10. György – Máté 12. 12.
11. Kozma – Máté 12. 25–28.
12. Buda – Máté 7. 6.
13. Boldogasszony – Jelenések 12. 10–12.
14. Atilla – Máté 10. 7.
15. Damján – Jelenések 10. 4.
16. Demeter – János 14. 1–2.
17. Gábor – Lukács 1. 35.
18. Fiú – Apostolok cselekedetei 1. 7–8.
19. Bertalan – Lukács 12. 2.
20. János – Lukács 11. 29–30.
21. Atya – Jelenések 6. 1., 3., 5., 7.

TARTALOM

„Ne adjátok a szent dolgokat
a kutyáknak,
és gyöngyeiteket se szórjátok
a sertések elé,
különben még eltapossák
lábukkal,
és megfordulva széttépnek
benneteket."

TARTALOM

